ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЮТАЗЫ РАЙОН СОВЕТЫ

(IV чакырылыш)

IV чакырылышның чираттан тыш утырышы

КАРАРЫ

21 март 2025 ел № 6 Урыссу ш.т.б.

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге Генераль планына үзгәрешләр кертү проектын раслау турында

Россия Федерациясе Гражданлык кодексы, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»гы 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында» 28.07.2004 ел, № 45-ТРЗ Татарстан Республикасы законы, "Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы" муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Башлыгының "Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге Генераль планына үзгәрешләр кертү проекты буенча гавами тыңлаулар билгеләү турында" 25.04.2024 ел, № 28 карары, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлегенең 25.05.2024 елгы Генераль планына үзгәрешләр кертү проекты буенча гавами тыңлаулар беркетмәсен һәм Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлегенең 27.05.2024 елгы Генераль планына үзгәрешләр кертү проекты буенча гавами тыңлаулар нәтиҗәләре турында бәяләмәне исәпкә алып, тормыш эшчәнлегенең уңай шартларына кеше хокукларын, җир кишәрлекләре һәм капиталь төзелеш объектлары хокук ияләренең хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен саклау максатларында Татарстан Республикасы Ютазы район Советы карар кабул итте:

1. Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге Генераль планына үзгәрешләр кертүнең кушымта итеп бирелә торган проектын расларга.

2. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат порталында (https://pravo.tatarstan.ru; 17.12.2013 елны Элемтә, мәгълүмат технологияләре һәм массакүләм коммуникацияләр өлкәсендә күзәтчелек буенча Федераль хезмәт (Роскомнадзор) тарафыннан ЭЛ № ФС77-60244 санлы массакүләм мәгълүмат чарасы буларак теркәлү турында таныклык бирелгән) бастырып чыгару һәм Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы сайтында Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре порталы составында дәүләт хакимияте һәм җирле үзидарә органнарының Бердәм

«Рәсми Татарстан» порталында «Интернет» мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә http://jutaza.tatarstan.ru/ адресы буенча урнаштыру юлы белән рәсми рәвештә халыкка җиткерергә.

3. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көненнән үз көченә керә.

4. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны Татарстан Республикасы Ютазы район Советының Экология һәм җирдән файдалану буенча даими комиссиясенә йөкләргә.

Татарстан Республикасы
Ютазы муниципаль районы
Башлыгы вазыйфаларын башкаручы З.В. Ильясов

Татарстан Республикасы

Ютазы район Советы карарына

кушымта

21 март 2025 ел № 6

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЮТАЗЫ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ УРЫССУ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕНЕҢ ГЕНЕРАЛЬ ПЛАНЫ

Материалы по обоснованию проекта генерального плана

Пояснительная записка

Казань 2024

ОБЩЕСТВО С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ

«ГК-ГРУПП»

ГК групп

КАДАСТРОВАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

РФ, Республика Татарстан;

421001, г. Казань, ул. Четаева, д. 4; оф. 19

Тел. +7 (917) 231-59-81

ИНН/КПП 1659199710/165701001

ОГРН 1191690048615

Заказ бирүче: Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Башкарма комитеты

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЮТАЗЫ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ УРЫССУ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕНЕҢ ГЕНЕРАЛЬ ПЛАНЫ

Генераль план проектын нигезләү буенча материаллар
Аңлатма язуы

Казан 2024

АВТОРЛЫК КОЛЛЕКТИВЫ СОСТАВЫ

Генераль директор И.А. Фатхуллин
Проект җитәкчесе А. С. Рубцова
Проектның баш инженеры Р.А. Валеев

ПРОЕКТ СОСТАВЫ

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Урыссу авыл җирлеге генераль планы

Исеме	№ бит/битләр
Том 1 Генераль план	
Текст материаллары	
Территориаль планлаштыру турында нигезләмә	45
График материаллар	
Җирле әһәмияттәге объектларны планлаштырып урнаштыру картасы М1:10000	2/1
Торак пунктлар чикләре картасы (шул исәптән төзелеп килүче торак пунктлар чикләре картасы) М1: 10000	1/1
Функциональ зоналар картасы М1:10000	3/1
Нигезләмә	
Торак пунктлар чикләре турында белешмәләр	14
Том 2 Генераль планны нигезләү материаллары	
Текст материаллары	
Аңлатма язуы	175
Әйләнә-тирә мохитне саклау. Аңлатма язуы	65
График материаллар	
Җирлек территориясеннән хәзерге заман файдалану картасы М1:10000	6/1
Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычы янаган территорияләр, Гражданнар оборонасы чаралары картасы М1: 10000	4/1
Территориядән файдалануның махсус шартлары	5/1

булган зоналар картасы М1: 10000	

ЭЧТӘЛЕК

1. Кереш сүз 5
2. УРЫССУ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕНЕҢ ГЕНЕРАЛЬ ПЛАНЫНА ҮЗГӘРЕШЛӘР КЕРТҮНЕҢ МАКСАТЛАРЫ ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫ 7
3. ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЮТАЗЫ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ УРЫССУ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕНЕҢ ХӘЗЕРГЕ ХӘЛЕ.9
3.1. Икътисадый-географик урыны. Урыссу авыл җирлегенең Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының торак системасындагы урыны 9
3.2. Җир фондына характеристика 10
3.3. Демографик потенциал 11
3.4. Җитештерү территорияләре 12
3.5. Агросәнәгать комплексы 12
3.6. Урман комплексы...13
3.7. Торак фонды 14
3.8. Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары...15
3.9. Зиратлар 20
3.10. Туристлык-рекреация потенциалы 22
3.11. Тарихи-мәдәни мирас 22
3.12. Транспорт-коммуникация инфраструктурасы 23
3.13. Инженерлык инфраструктурасы...30
3.14. Территорияне инженерлык әзерлеге 30
4. 2044 ЕЛГА КАДӘР УРЫССУ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕН ҮСТЕРҮ ЮНӘЛЕШЛӘРЕ. ТЕРРИТОРИАЛЬ ПЛАНЛАШТЫРУ ЧАРАЛАРЫН НИГЕЗЛӘҮ 34
4.1. Халык саны фаразы 34
4.2. Икътисадый үсеш 34
4.3. Сәнәгать җитештерүен үстерү.. 35
4.4. Агросәнәгать комплексын үстерү 35
4.5. Урман комплексын үстерү 35
4.6. Торак инфраструктурасын үстерү.. 35
4.7. Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын үстерү 35
4.8. Зиратларны үстерү... 44
4.9. Туристлык-рекреация территорияләрен үстерү....................................... 44
4.10. Транспорт-коммуникация инфраструктурасын үстерү 47
4.11. Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге торак пунктлары чикләрен билгеләү 49
4.12. Инженерлык инфраструктурасын үстерү гамәлләре 53
4.13. Территориядә инженерлык әзерлеген үстерү чаралары..........................72
4.14. Гражданнар оборонасы, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары исемлеге 74

5. ТЕХНИК-ИКЪТИСАДЫЙ КҮРСӘТКЕЧЛӘР 84
6. ФАЙДАЛАНЫЛГАН ӘДӘБИЯТ ИСЕМЛЕГЕ.................................... 89
7. Кушымталар..95

1. КЕРЕШ

- Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлегенең генераль планы проекты «ГК Групп» ҖЧҖ тарафыннан Ютазы муниципаль районы Башкарма комитетының "Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге муниципаль берәмлегенең Генераль планы проектын һәм техник йөкләмәне эшләү турында " 03.04.2023 ел № 141 карары нигезендә эшләнде.

- Генераль планны эшләүгә заказ бирүче - Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы башкарма комитеты.

- Ютазы муниципаль районы Урыссу авыл җирлегенең генераль планы - шәһәр төзелеше стратегиясен билгели торган территориаль планлаштыру документы, тормыш эшчәнлеге мохитен булдыру шартлары, җирлек территорияләренең үсеш юнәлешләре һәм чикләре, җирлек составындагы торак пунктларның чикләрен билгеләү һәм үзгәртү, территорияләрнең функциональ зоналарын билгеләү һәм үзгәртү, инженерлык, транспорт һәм социаль инфраструктураларны үстерү, тарихи-мәдәни мирас объектларын һәм аеруча саклана торган табигать территорияләрен саклауга шәһәр төзелеше таләпләре, экологик һәм санитария иминлеген тәэмин итү.

- Генераль план аны гамәлгә ашыруның киләсе вакытлы срокларына әзерләнде:

- Генераль планны гамәлгә ашыру буенча беренче чираттагы чаралар билгеләнгән беренче чират – 2034 елга кадәр.

- Генераль планның барлык төп проект карарлары планлаштырылган исәпләнгән срок - 2044 елга кадәр.

- Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 29.12.2004 ел, №190-ФЗ статьясы нигезендә (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән) Урыссу авыл җирлегенең генераль планы үз эченә ала:

- Территориаль планлаштыру турындагы нигезләмә;

- Җирле әһәмияттәге объектларны планлаштырып урнаштыру картасы;

- Торак пунктлар чикләре (шул исәптән төзелә торган торак пунктлар чикләре) картасы;
- Функциональ зоналар картасын.
- Генераль планга аны нигезләү материаллары текст формасында һәм карталар рәвешендә кушып бирелә.
- Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлегенең генераль планы проектын эшләгәндә материаллар кулланылды:
- Татарстан Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 21.02.2011 ел, №134 карары белән расланган Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән);
- Ютазы муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы, утв. Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Советының 27.09.2023 ел № 47 карары белән (09.11.2023 ел № 32/7 үзгәрешләр белән);
- Ютазы муниципаль районы һәм аның составына керүче Урыссу авыл җирлеге администрациясе тарафыннан тапшырылган рәсми мәгълүматлар.

2. УРЫССУ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ ГЕНЕРАЛЬ ПЛАНЫНЫҢ МАКСАТЛАРЫ ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫ

Җирлекнең генераль планы - җирлекнең шәһәр төзелешен үстерү стратегиясен билгели торган территориаль планлаштыру документы.

Генераль план халык һәм дәүләт мәнфәгатьләрендә тормыш эшчәнлеге мохитен булдыру шартларын, җирлекләр территорияләрен үстерү юнәлешләрен һәм чикләрен, территорияләрне зоналаштыруны, инженерлык, транспорт һәм социаль инфраструктураларны үстерүне, тарихи-мәдәни мирас объектларын һәм махсус сакланылучы табигать территорияләрен саклауга, экологик һәм санитария иминлегенә шәһәр төзелеше таләпләрен билгели торган төп шәһәр төзелеше документы булып тора.

Урыссу авыл җирлегенең генераль планын эшләгәндә территориаль планлаштыруның төп максатлары булып:

федераль законнар һәм Россия Федерациясе субъекты законнары нигезендә территория үсеше белән идарә итүнең нәтиҗәле коралын булдыру;

авыл җирлегенең муниципаль берәмлек буларак бөтенлеген территориаль планлаштыру чаралары белән тәэмин итү;

инженерлык һәм транспорт инфраструктурасын үстерүне исәпкә алып, җирлекнең рекреацион һәм социаль-икътисадый потенциалын максималь ачуга туры килә торган планлаштыру оештыру, территорияне функциональ зоналаштыру һәм шәһәр төзелешен зоналаштыруны уздыру өчен шартлар тудыру буенча рациональ карарлар эшләү тора.

Генераль планның проект карарлары планлаштыру структурасын оештыру; җирлекнең территориаль, инфраструктур һәм социаль-икътисадый үсеше мәсьәләләрен комплекслы хәл итү; территориаль зоналардан файдалануның хокукый режимын билгели торган җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләрен эшләү; инвестицион үсеш зоналарын билгеләү өчен нигез булып тора.

Күрсәтелгән максатларны гамәлгә ашыру территориаль планлаштыруның түбәндәге бурычларын хәл итү юлы белән гамәлгә ашырыла:

муниципаль мохит параметрларын, яшәешне тәэмин итүнең гамәлдәге ресурсларын, шулай ук кабул ителгән аерым шәһәр төзелеше карарларын анализлау нигезендә әлеге проблемаларны хәл итүне тәэмин итә торган торак пунктлар территориясен шәһәр төзелеше үсеше проблемаларын ачыклау;

территорияне функциональ зоналаштыру (функциональ зоналарның планлаштырыла торган чикләрен чагылдыру);

шәһәр төзелешен зоналаштыруны алга таба эшләү, җирдән файдалану һәм төзелеш алып бару кагыйдәләрен әзерләү өчен территорияләрне гармонияле һәм тотрыклы үстерү өчен алшартлар тудыра торган торак пунктларның оптималь функциональ-планлаштыру структурасын эшләү;

шәһәр төзелеше, инфраструктура, табигый, социаль һәм рекреацион үсеш компонентларының үзара килешенгән һәм балансланган динамикасын тәэмин итә торган Урыссу авыл җирлеге үсеше параметрлары системасын билгеләү;

әйләнә-тирә табигать мохитен саклап калу шартларында авыл җирлегенең инвестицияләр җәлеп итүчәнлеген тәэмин итү буенча беренче чираттагы чаралар һәм гамәлләр исемлеген әзерләү;

капиталь төзелеш объектларын планлаштырып урнаштыру, сәнәгать, энергетика, транспорт һәм элемтә җирләренең гамәлдәге һәм планлаштырыла торган чикләре.

3. ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЮТАЗЫ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ УРЫССУ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕНЕҢ ХӘЗЕРГЕ ХӘЛЕ

3.1. Икътисадый-географик урыны. Урыссу авыл җирлегенең Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының торак системасындагы урыны

Урыссу авыл җирлеге "Ютазы муниципаль районы" муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 46-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә төзелгән. (үзгәрешләр белән 11.01.2017 № 4-ТРЗ).

Урыссу авыл җирлеге составына әлеге канун нигезендә Иске Урыссу авылы (административ үзәк), Акса Күл, Исмәт поселоклары, Каклы Күл авылы, Байлар авылы керә.

Урыссу авыл җирлеге Бәйрәкәтамак, Ташкичү, Димтамак һәм Әбсәләм авыл җирлекләре, Урыссу шәһәр тибындагы поселогы һәм Башкортостан Республикасы белән чиктәш. Урыссу авыл җирлеге район үзәгеннән 2 км ераклыкта, Казаннан көньяк-көнчыгышка таба 360 км ераклыкта урнашкан.

Авыл җирлегенең гомуми мәйданы 6825,53 га тәшкил итә, шул исәптән торак пунктлар чикләрендәге җирләрнең мәйданы 394,31 га.

Урыссу авыл җирлегенең җирләре уңдырышлы. Климаты уртача дымлы. Җирлектә урта гомуми белем бирү мәктәбе, балалар бакчасы, авыл мәдәният йорты, 3 фельдшер-акушерлык пункты, 2 китапханә, күпфункцияле үзәк һәм кибетләр бар.

Урыссу авыл җирлегенең Татарстан Республикасының башка җирлекләре һәм районнары белән транспорт элемтәсе хәзерге вакытта региональ яисә муниципальара һәм җирле әһәмияттәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары аша гамәлгә ашырыла. Җирлек территориясе буйлап региональ яисә муниципальара әһәмияттәге гомуми файдаланудагы «Югары Стәрле-Каразирек-Урыссу»-Каклы Күл, «Югары Стәрле - Каразирек-Урыссу»-Бәйрәкә автомобиль юллары, шулай ук җирле әһәмияттәге автомобиль юллары уза.

Урнашу системасындагы роле

Урыссу авыл җирлегенең территориаль оешмасы Ютазы муниципаль районының халыкны күчерү системасының бер өлеше булып тора.

Торак пунктларның бер-берсе белән һәм район үзәге Иске Урыссу авылы белән элемтәсе гамәлгә ашырыла торган автомобиль юллары урнашу системасында төп система барлыкка китерүче фактор булып тора.

Урнашу системасының торышы халык тыгызлыгы күрсәткече белән характерлана. Урыссу авыл җирлегендә халыкның уртача тыгызлыгы 1 кв. километрга 17,71 кеше тәшкил итә. Ютазы муниципаль районының Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасы нигезендә авыл халкының тыгызлыгын бәяләү буенча халык тыгызлыгы түбән булган төркемгә керә (20 кеше/кв.км га кадәр).

Урыссу авыл җирлеге территориясендә 01.01.2024 елда 1209 кеше яши. Даими халкы Урыссу авыл җирлеге үзәге — Иске Урыссу авылы территориясендә урнаша.

Урыссу авыл җирлегенең урнашу системасы ике ранглы характерда.

Беренче рангка гомуми халкы 705 кеше булган Иске Урыссу авылы җирлеге үзәге керә, анда административ функцияләр, мәгариф, мәдәният, спорт, сәламәтлек саклау учреждениеләре, сәүдә предприятиеләре урнашкан.

Икенче рангка халык саны 396 кеше булган Байлар авылы, халык саны 94 кеше булган Каклы Күл авылы, халык саны 4 кеше булган Акса Күл поселогы, халык саны 10 кеше булган Исмәт поселогы керә.

3.2. Җир фондына характеристика

Җир фондын категорияләр буенча бүлү

Теге яки бу территория чикләрендә урнашкан барлык җирләр аның хуҗалык әйләнешенә кертелгән яки анда файдаланылырга мөмкин булган җир ресурслары буларак карала.

Россия Федерациясе Җир кодексының 7 статьясы 1 п. нигезендә Россия Федерациясендәге җирләр максатчан билгеләнеше буенча түбәндәге категорияләргә бүленәләр:

авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр;

торак пунктларның җирләре;

сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона, иминлек җирләре һәм башка махсус билгеләнештәге җирләр;

махсус сакланылучы территорияләр һәм объектлар җирләре;

урман фонды җирләре;

су фонды җирләре;

запас җир.

Урман фонды җирләре 1,52 га мәйданлы территорияне били, бу авыл җирлегенең барлык мәйданының якынча 0,02% тәшкил итә (картографик материалга ярашлы).

Урыссу авыл җирлегенең гомуми мәйданы (картографик материалга ярашлы) 6825,53 га тәшкил итә (торак пунктлар җирләре – 177,4 га, сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү җирләре, оборона, иминлек җирләре һәм башка махсус билгеләнештәге җирләр – 239,17 га, авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр – 5316,41 га, урман фонды – 1,52 га).

Җир фондын милек буенча бүлү

Гамәлдәге законнар нигезендә, бүгенге көндә милекнең түбәндәге төрләре аерып күрсәтелә:

- дәүләт милке (федераль һәм республика);
- муниципаль милек;
- хосусый милек.

Урыссу авыл җирлеге территориясендә федераль милектә булган 817,33 га урман җирләре бар.

3.3. Демографик потенциал

Демографик фактор территорияне хуҗалык үзләштерүе һәм җәмгыятьнең икътисадый үсеше дәрәҗәсенә аеруча зур йогынты ясый.

Урыссу авыл җирлеге башкарма комитеты биргән мәгълүматларга караганда, 2024 ел башына халык саны 1209 кеше тәшкил иткән.

Урыссу авыл җирлегенең торак пунктлар кисемтәсендәге демографик структурасы 3.3.1 нче таблицада күрсәтелгән.

Таблица 3.3.1

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Урыссу авыл җирлеге халкының демографик структурасы

2023 ел башына, кеше

№ т/б	Күрсәткечләр	Иске Урыссу ав.	Байлар ав.	Каклы Күл ав.	Акса Күл б.	Исмәт т.ю.р. б.	Барлыгы
1	Кеше саны, барлыгы	**705**	**396**	**94**	**4**	**10**	**1209**
	Шул исәптән:						

№ т/б	Күрсәткечләр	Иске Урыссу ав.	Байлар ав.	Каклы Күл ав.	Акса Күл б.	Исмәт т.ю.р. б.	Барлыгы
1.1	Бала-чагалар:	**131**	**67**	**14**	**0**	**1**	**213**
1.1.1	0-7 яшь	43	19	6	0	0	68
1.1.2	7-18 яшь	88	48	8	0	1	145
1.1.3	5-18 яшь	101	52	9	0	0	166
1.2	Хезмәткә сәләтле яшьтәге:	**370**	**202**	**48**	**4**	**7**	**631**
1.2.1	18 - пенсия яше (хатын-кызлар өчен)	163	83	24	2	2	274
1.2.2	18 - пенсия яше (ирләр өчен)	207	119	24	2	5	357
1.3	Хезмәткә яраклы яшьтән өлкәнрәк:	**204**	**127**	**32**	**0**	**2**	**365**
1.3.1	Эшкә яраклы яшьтән өлкәнрәк (хатын-кызлар өчен)	128	83	20	0	2	233
1.3.2	Эшкә яраклы яшьтән өлкәнрәк (ирләр өчен)	76	44	12	0	0	132

№ т/б	Күрсәткечләр	Иске Урыссу ав.	Байлар ав.	Каклы Күл ав.	Акса Күл б.	Исмәт т.ю.р. б.	Барлыгы
2	Халыкның гомуми үсеше	-12	-5	-3	1	0	-19
2.1	Табигый	-4	-8	-1	0	0	-13
2.1.1	Туды	7	0	0	0	0	7
2.1.2	Үлде	11	8	1	0	0	20
2.2	Халыкның механик үсеше	-8	3	-2	1	0	-6
2.2.1	Килүчеләр саны	10	9	0	1	0	20
2.2.2	Китүчеләр саны	18	6	2	0	0	26

Әйтергә кирәк, Урыссу авыл җирлегендә хезмәткә яраклы яшьтәге халыкның саны (631 кеше) хезмәткә яраксыз яшьтәге халыкка караганда (578 кеше) күбрәк, бу уңай тенденция булып тора.

Шулай итеп, гамәлдәге торак пунктларның яшь структурасы хезмәткә сәләтле яшьтәге халыкның шактый өлеше һәм төркемнең хезмәткә сәләтле яшьтән кечерәк һәм хезмәткә сәләтле яшьтән өлкәнрәк булуы белән характерлана.

Югарыда китерелгән мәгълүматлардан күренгәнчә, 2024 ел башына җирлектә үлүчеләр саны туучылар саныннан күбрәк. Нәтиҗә буларак, халыкның табигый үсеше тискәре мәгънәгә ия.

3.4. Җитештерү территорияләре

Урыссу авыл җирлеге территориясендә урнашкан:

- нефть скважиналары һәм нефть чыгару объектлары;

- известьташ һәм ком чыгару карьерлары;

3.5. Агросәнәгать комплексы

Агросәнәгать комплексы (АПК) макроикътисадның азык-төлек продуктлары җитештерү һәм халыкны алар белән тәэмин итү, авыл хуҗалыгы өчен җитештерү чаралары җитештерү һәм авыл хуҗалыгына хезмәт күрсәтү белән шөгыльләнүче тармаклары җыелмасыннан гыйбарәт.

Агросәнәгать комплексының мөһим тармаклары булып үсемлекчелек һәм терлекчелек тармаклары тора.

Урыссу авыл җирлегенең төп авыл хуҗалыгы белгечлеге-сөт-ит терлекчелеге.

Терлекчелекнең төп тармаклары булып сөт һәм ит терлекчелеге тора.

Урыссу авыл җирлеге территориясендә:

- Иске Урыссу авылыннан төньяк-көнбатышта 720 баш эре мөгезле терлек фермасы;

- Иске Урыссу авылыннан төньякта 250 баш эре мөгезле терлек фермасы;

- Иске Урыссу авылыннан төньякта 1000 баш эре мөгезле терлек фермасы;

- Байлар авылыннан көнбатышта урнашкан 100 башка исәпләнгән эре мөгезле терлек фермасы;

- Иске Урыссу авылыннан көньяк-көнчыгыштагы здыр табагы;

-Иске Урыссу авылының көньяк-көнчыгышында АПК үсеше өчен куркынычлыкның V классыннан югары булмаган территория;

- Каклы Күл авылының төньяк-көнчыгышында урнашкан машина-трактор паркы;

- Каклы Күлнең төньяк-көнчыгышындагы склад;

- Байлар авылының көнбатышындагы склад.

Моннан тыш, авыл җирлеге чикләрендә эшләми торган АПК объектлары территорияләре бар - Каклы Күл авылының төньяк-көнчыгышында агулы химикатлар һәм минераль ашламалар склады һәм Байлар авылының төньяк-көнбатышында склад.

3.6. Урман комплексы

Россия Федерациясе Урман кодексы, шулай ук Россия Федерациясе Җир кодексы нигезендә, урман фонды җирләренә составы урман законнары белән билгеләнә торган урман җирләре һәм урман булмаган җирләр керә.

Урман җирләренә урман урнашкан җирләр һәм урман торгызу өчен билгеләнгән җирләр (кисеп ташлау, яндыру, редины, бушлык, аланлыклар һ.б.) керә.

Урманнарны үзләштерү өчен кирәкле җирләр (урман просаннары, юллар һ.б.) һәм файдалану өчен уңайсыз җирләр (сазлыклар, ташлы сибелмәләр һ. б.) урмансыз җирләргә керә.

Урман фонды җирләре – 1,52 га, урман җирләре һәм утыртмалар - 613,44 га территорияне били.

Урманнарның гомуми мәйданы - 614,96 га, бу авыл җирлегенең барлык мәйданының якынча 9 % составляет тәшкил итә.

Урыссу авыл җирлеге территориясендә Ютазы кишәрлек урманчылыгының «Бөгелмә урманчылыгы» ДКУ урманнары урнашкан.

Урман фонды урманнарыннан тыш, җирлек территориясендә шулай ук урман фондына керми торган урман җирләре һәм урман утыртмалары (агач-куак үсемлекләре) бар. Әлеге урман утыртмалары авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләрдә, сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләрендә, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләрдә, оборона, иминлек җирләрендә һәм башка махсус билгеләнештәге җирләрдә урнашкан һәм җирләрне тискәре табигый, антропоген һәм техноген күренешләр йогынтысыннан яклауны тәэмин итү өчен билгеләнгән.

Урман фондын максатчан билгеләнеш һәм яклау категорияләре буенча бүлү

Урман фонды җирләрендә урнашкан урманнар максатчан билгеләнеше буенча яклау, эксплуатацияләү һәм резерв урманнарга бүленәләр.

Җирлек территориясендә саклагыч урманнар бар.

Җирлекнең яклау урманнары кыйммәтле урманнардан (урман-дала урманнарыннан) гыйбарәт.

3.7. Торак фонды

01.01.2024 елга Урыссу авыл җирлегенең торак фонды гомуми торак мәйданының 35,33 мең кв. м тәшкил итә. Бүгенге көндә Урыссу авыл җирлегенең торак фондында индивидуаль төзелеш бара.

Таблица 3.7.1

2032 ел башына Урыссу авыл җирлегенең гамәлдәге торак фондына характеристика

№ т/б	Исеме	Җитешлек, кв.м/кеше	Күпфатирлы (күпкатлы) торак фонды, мең кв.м	Индивидуаль торак фонды, Мең кв.м
1	Иске Урыссу ав.	28,99	-	20,44
2	Байлар ав.	27,32	-	10,82
3	Каклы Күл ав.	35,31	-	3,32
4	Акса Күл б.	72,5	-	0,29
5	Исмәт т.ю.р.б.	46	-	0,46
Барлыгы:		29,22	-	35,33

Тормыш дәрәҗәсен һәм сыйфатын характерлаучы күрсәткечләрнең берсе-халыкны торак белән тәэмин итү күрсәткече (бер кешегә гомуми мәйданның квадрат метры). Урыссу авыл җирлеге буенча 2024 ел башына бер кешегә гомуми торак мәйданының 29,22 кв. м. туры килә.

Соңгы 5 елда Урыссу авыл җирлегендә 12 шәхси торак йорт файдалануга тапшырылган. Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк, бары тик шәхси торак йортлар гына төзелә.

Таблица 3.7.2

Файдалануга тапшырылган йортлар саны характеристикасы

5 елга

Еллар	Йортлар саны	Гомуми мәйдан, кв.м	Шул исәптән	
			Күпфатирлы йортлар, кв.м	Шәхси йортлар, кв.м
2018	4	331	-	331
2019	4	335	-	335
2020	4	294	-	294

2021	4	325	-	325
2022	3	250	-	250
Барлыгы	19	1535	-	1535

Искәрмә: таблица авыл җирлеге башкарма комитеты биргән күрсәткечләр буенча төзелде.

3.8 Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары

Гомуми белем бирү оешмалары

Бүгенге көндә Урыссу авыл җирлегендә Иске Урыссу авылында проект куәте 210 укучыга исәпләнгән «Иске Урыссу урта гомуми белем бирү мәктәбе» МБМУ эшли. Халыкның мәктәпләрдә урыннар белән тәэмин ителеше норматив ихтыяҗның 677% составляет тәшкил итә.

Моннан тыш, Иске Урыссу авылында проект куәте 35 урынлы "Карлыгач" Иске Урыссу балалар бакчасы" МББМУ урнашкан.

Халыкның балалар бакчаларында урыннар белән тәэмин ителеше норматив ихтыяҗның 53,8% составляет тәшкил итә.

Балаларга өстәмә белем бирү оешмалары

Бүгенге көндә Урыссу авыл җирлегендә балаларга өстәмә белем бирү оешмалары юк.

Дәвалау-профилактика медицина оешмалары

Урыссу авыл җирлеге халкына медицина хезмәте күрсәтүне өч фельдшер-акушерлык пункты башкара: Иске Урыссу авылында-сменасына 47 кеше, Каклы Күл авылында - сменасына 24 кеше һәм Байлар авылында - сменасына 24 кеше.

Халыкның дәвалау-профилактика медицина оешмалары белән тәэмин ителеше норматив ихтыяҗның 395,8% тәшкил итә.

Мәдәни-ял итү учреждениеләре

Урыссу авыл җирлегендәге мәдәният учреждениеләреннән 250 кеше сыйдырышлы Иске Урыссу авыл мәдәният йорты, 250 кеше сыйдырышлы Байлар авыл клубы һәм 50 кеше сыйдырышлы Каклы Күл авыл клубы эшли.

Әлеге объектлар белән тәэмин ителеш норматив дәрәҗәдән 151,5% тәшкил итә.

Хәзерге вакытта җирлектә ике китапханә эшли: Иске Урыссу авыл мәдәният йорты бинасында китап фонды куәте 16,8 мең данә һәм Байлар авыл мәдәният йорты бинасында китап фонды куәте 10,3 мең данә.

Халыкның китапханәләр белән тәэмин ителеше норматив ихтыяҗның 299% тәшкил итә.

Спорт учреждениеләре

Бүгенге көндә «Иске Урыссу урта гомуми белем бирү мәктәбе» бинасында идән мәйданы 128 кв. м булган спорт залы эшли.

Җирлек халкының спорт заллары белән тәэмин ителеше 48,1% тәшкил итә.

Яссылыклы спорт корылмалары

МББУ «Иске Урыссу урта гомуми белем бирү мәктәбе» бинасында 0,054 га мәйданлы спорт мәйданчыгы эшли.

Җирлек халкының яссы спорт корылмалары белән тәэмин ителеше 22,5% тәшкил итә.

Сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре

Урыссу авыл җирлегендәге кибетләрнең гомуми сәүдә мәйданы 88,3 кв. м. бөтен авыл җирлегендәге кибетләрнең сәүдә мәйданы норматив ихтыяҗның 24,3% соответств тәшкил итә.

Кредит-финанс учреждениеләре һәм элемтә предприятиеләре

Иске Урыссу авылында почта элемтәсе бүлекчәсе эшли. Урыссу авыл җирлеге территориясендә операция кассалары юк.

Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре

Бүгенге көндә Урыссу авыл җирлегендә көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре юк.

УПП һәм ОПОП

Урыссу авыл җирлеге территориясе Иске Каразирек авылындагы полиция участок пунктына хезмәт күрсәтү зонасына керә.

Культ билгеләнешендәге объектлар

Авыл җирлеге территориясендәге гыйбадәт объектлары Иске Урыссу һәм Байлар авылларында урнашкан ике мәчеттән тора.

Административ-эшлекле билгеләнештәге объектлар

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге башкарма комитеты түбәндәге адрес буенча урнашкан: Татарстан Республикасы, Ютазы районы, Иске Урыссу авылы, Совет урамы, 16в йорт. гомуми мәйданы 77,9 кв.м. булган җирле үзидарә бинасы эшкә яраклы техник торышка ия. Әлеге объектлар белән тәэмин ителеш 100%.

Урыссу авыл җирлегендә яшәүче халыкның хезмәт күрсәтү объектларына ихтыяҗы халыкның гамәлдәге демографик структурасына, шулай ук «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.07.01-89* (РФ төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 30.12.2016 ел № 1034/пр боерыгы белән расланган (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән), Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының "2024 елга кадәр иҗтимагый инфраструктура, социаль хезмәтләр белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәҗәсен билгеләү турында" 26.01.2009 ел, №42 карары, Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрендәге 1071 номерлы карары белән расланган) нигезендә исәпләнгән.

Хезмәт күрсәтү объектларының кирәкле куәтләрен гамәлдәге нормативлар нигезендә исәпләү 3.8.1 нче таблицада бирелгән.

Таблица 3.8.1.

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге халкын социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары белән тәэмин итү

№ т/б	Исеме	Үлчәү берәмлеге	Норма	Норма буенча барлыгы	Башлангыч елга гамәлдәге хәл	Тәэмин ителеш, %
1	Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары [1]	урын	100 балага 45 урын 0-7 яшь	65	35	53,8
2	Гомуми белем бирү оешмалары[1]	урын	100 балага 45 урын 7-18 яшь	31	210	677
3	Балаларга өстәмә белем бирү оешмалары[1]	урын	100 балага 10 урын от 5-18 яшь	17	юк	0
4	Хастаханәләр[3]	койка	1000 кешегә 7,5 урын-җир	9	юк	0
5	Дәвалау-профилактика медицина оешмалары[1]	килү/см.	сменага 1000 кешегә 19,7 килү	24	95	395,8

6	Ашыгыч ярдәм станцияләре[3]	автомобиль	1 автомобиль 10 000 кешегә	0	юк	0
7	Гомуми файдаланудагы спорт заллары[2]	кв.м площади пола	220 кв.м. 1000 кешегә	266	128	48,1
8	Яссылыклы корылмалар[2]	га	0,2 га 1000 кешегә	0,24	0,054	22,5
9	Бассейннар[3]	кв.м зерк.в.	25 кв.м 1000 кешегә	30,22	юк	0
10	Клублар, мәдәният йортлары[2]	урын	300 урын 1 мең кешегә	363	550	151,5
11	Китапханәләр[2]	тыс.экз-ов	7,5 мең том 1 мең кешегә	9,06	27,1	299
12	Сәүдә предприятиеләре [1]	кв.м торг.пл.	300 кв.м 1000 кешегә	363	88,3	24,3
13	Җәмәгать тукланучы предприятиелә	урын	40 урын 1000 кешегә	48	юк	0

	ре [1]					
14	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре [1]	Эш урыны	4 эш урыны 1000 кешегә	5	юк	0
15	Элемтә бүлекчәләре[2]	объект	1 объект 0,5-6,0 мең кешегә	1	1	100
16	Банклар бүлекчәләре [1]	операцион урын (окно)	1 операцион урын (окно) 1-2 мең кешегә	1	юк	0
17	УПП[1]	объект	2,8 мең кешегә 1 участок исәбеннән һәр 1-4 административ участокка 1 УПП	1	юк	0
18	ОПОП[1]	объект	1 ОПОП 12-15 мең	0	юк	0

			кешегә			
19	Җәмәгать бәдрәфләре [1]	прибор	1 прибор 1000 кешегә	1	юк	0
20	ТР башкарма хакимияте органнарын, җирле үзидарә органнарын урнаштыру өчен административ биналар [4]	кв.метров	19,4 кв.метр 1 хезмәткәргә	77,6	77,9	100,3
21	Дәүләт һәм муниципаль хезмәтләр күрсәтүнең күпфункцияле үзәкләре	окно приема и выдачи документов	5000 кешегә исәпләнгән 1 документлар кабул итү һәм бирү тәрәзәсе.	1		

[1] Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 27.12.2013 ел №1071 карары белән расланган (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

[2] Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлегенең шәһәр төзелешен проектлауның җирле нормативлары Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге Советының 22.12.2017 №24 карары белән расланды.

[3] Әлеге объектлар район дәрәҗәсендә хезмәт күрсәтелә, тәэмин ителеш Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы халкына исәпләнә.

[4] Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «2024 елга кадәр иҗтимагый инфраструктура, социаль хезмәтләр белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәҗәсен билгеләү турында» 26.01.2009 ел, № 42 карары.

3.9. Зиратлар

Урыссу авыл җирлеге территориясендә сигез зират һәм ике зират урнашкан. Күмелүдән азат территорияләр 1,402 га тәшкил итә (табл.кара. 3.9.1).

Урыссу авыл җирлегендә яшәүче халыкның зират территорияләренә ихтыяҗы халыкның гамәлдәге демографик структурасына, шулай ук Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлауның 27.12.2013 ел № 1071 (14.09.2023 ел № 1063 редакциясендә) республика нормативларына (1000 кешегә 0,25 га) туры китереп исәпләнде.

Авыл җирлеге халкының зират территорияләренә норматив ихтыяҗы 0,26 га тәшкил иткән. Авыл җирлегенең традицион күмү зиратлары белән тәэмин ителеше 539% тәшкил итә.

Таблица 3.9.1

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Урыссу авыл җирлеге зиратларына характеристика

Урнашу урыны	Территория, га	Тулылыгы, %	Функциональлек	Тутырылмаган территория, га
Иске Урыссу авылының үзәк өлешендәге зират	2,668	100	гамәлдә түгел	0
Акса Күл бистәсеннән 1,5 км төньяктагы зират	0,049	10	гамәлдә түгел	0
Иске Урыссу авылыннан көньяктагы зират	1,004	70	гамәлдә	0,301
Иске Урыссу авылыннан көнбатыштагы зират	0,384	60	гамәлдә	0,153
Иске Урыссу авылыннан төньяк-көнчыгы	0,565	60	гамәлдә	0,226

Урнашу урыны	Территория, га	Тулылыгы, %	Функциональлек	Тутырылмаган территория, га
штагы зират				
Байлар авылыннан көнбатыштагы зират	1,708	90	гамәлдә	0,1708
Каклы Күл авылыннан төньяктагы зират	2,708	70	гамәлдә	0,812
Каклы Күл авылыннан көньяктагы зират	0,244	50	гамәлдә	0,122
Акса Күл бистәсеннән төньяктагы зират	0,676	100	гамәлдә	0
Иске Урыссу авылыннан 1,5 км Көнчыгыштагы зират	2,417	100	гамәлдә	0
Барлыг	12,42	86	-	1,7848

Урнашу урыны	Территория, га	Тулылыгы, %	Функциональлек	Тутырылмаган территория, га
ы	3			

3.10. Туристлык-рекреацион потенциал

Урыссу авыл җирлегенең гидрографик челтәрен Әтәмби, Ютазы, Ык, Урыссу елгалары һәм аларның кушылдыклары тәшкил итә.

Урыссу авыл җирлегенең рекреацион ресурслары шулай ук табигый-рекреацион үзенчәлекләргә ия булган агач-куаклык белән капланган авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләрдән, болыннардан һәм көтүлекләрдән гыйбарәт.

3.11.

Россия Федерациясенең 25.06.2002 елгы Федераль законы нигезендә №73-ФЗ "Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкарьләр) турында" (Дәүләт Думасы тарафыннан 24.05.2002 елда кабул ителгән, Федерация Советы тарафыннан 14.06.2002 елда хупланган), Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектларына (тарих һәм мәдәният ядкарьләренә) (алга таба - мәдәни мирас объектлары) тарихи вакыйгалар нәтиҗәсендә барлыкка килгән күчемсез мөлкәт объектларына (археологик мирас объектларын да кертеп) һәм алар белән тарихи бәйләнгән территорияләре, рәсем сәнгате, скульптура, декоратив-гамәли сәнгать әсәрләре, фән һәм техника объектлары һәм матди мәдәниятнең башка предметлары булган, тарих, археология, архитектура, шәһәр төзелеше, сәнгать, фән һәм техника, эстетика, этнология яки антропология, социаль мәдәният һәм эпохалар һәм цивилизацияләр шаһитлыгы булып торучы, мәдәниятнең барлыкка килүе һәм үсеше турында чын мәгълүмат чыганаклары.

Урыссу авыл җирлеге территориясендә мәдәни мирас объектлары юк.

3.12. Транспорт-коммуникация инфраструктурасы

Транспорт, башка инфраструктура тармаклары белән беррәттән, социаль һәм икътисадый максатларга ирешүнең мөһим коралы буларак, җәмгыятьнең тормыш эшчәнлегенең база шартларын тәэмин итә.

Урыссу авыл җирлегенең транспорт структурасы Ютазы муниципаль районының транспорт структурасының бер өлеше булып тора, ул үз чиратында Татарстан Республикасы транспорт челтәренә интеграцияләнгән һәм автомобиль транспорты белән тәкъдим ителгән.

Тимер юл транспорты

Хәзерге вакытта Урыссу авыл җирлеге территориясе буйлап Куйбышев тимер юлының – «РЖД» ААҖ филиалының дүрт юллы участогы уза.

Гомуми файдаланудагы автомобиль юллары

Урыссу авыл җирлегенең гомуми файдаланудагы гамәлдәге автомобиль юллары милек формасы буенча региональ яисә муниципальара һәм җирле әһәмияттәге юллардан гыйбарәт.

Гомуми файдаланудагы региональ яисә муниципальара әһәмиятле автомобиль юллары булып:

«Югары Стәрле-Каразирек-Урыссу-Каклы Күл» IV категорияле автомобиль юлы, озынлыгы 1,51 км, асфальт-бетон белән капланган;

«Иске Урыссу - Кече Урыссу» IV категорияле автомобиль юлы, озынлыгы 2,98 км, асфальт-бетон белән капланган;

«Югары Стәрле - Каразирек - Урыссу" IV категорияле автомобиль юлы, озынлыгы 5,97 км, асфальт-бетон белән капланган;

Гомуми файдаланудагы җирле әһәмияттәге автомобиль юллары булып:

«ГТСка керү юлы» V категорияле автомобиль юлы, озынлыгы 2,88 км, туфрак белән капланган;

"Иске Урыссу - Урыссу" V категорияле автомобиль юлы, озынлыгы 1,5 км, асфальт-бетон белән капланган;

V категорияле автомобиль юлы "шәһәр тибындагы Урыссу бистәсенең зиратка керү юлы" исемле, 0,3 км озынлыкта, грунт белән капланган;

«Иске Урыссу авылы зиратына керү юлы» V категорияле автомобиль юлы, озынлыгы 0,3 км, туфрак белән капланган;

«Акса Күл авылы зиратына керү юлы» V категорияле автомобиль юлы, озынлыгы 0,06 км, туфрак белән капланган;

«Иске Урыссу авылының артезиан скважинасына керү юлы» V категорияле автомобиль юлы, озынлыгы 0,09 км, туфрак белән капланган;

IV категорияле автомобиль юлы "Исмәт тимер юл разъезды бистәсенә керү юлы" 1,93 км озынлыкта, грунт белән капланган.

Урыссу авыл җирлеге чикләрендәге региональ яисә муниципальара һәм җирле әһәмияттәге автомобиль юллары исемлеге һәм озынлыгы 3.12.1 таблицасында бирелгән.

Таблица 3.12.1

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге чикләрендәге автомобиль юллары исемлеге

№ т/б	Юлларның исеме	Озынлыгы (җирлек чикләрендә), км	шул исәптән		
			асфальт-бетон	күчеш	грунтлы
2	Региональ яисә муниципальара әһәмиятле автомобиль юллары				
2.1	«Югары Стәрле-Каразирек-Урыссу-Каклы Күл» IV категорияле автомобиль юлы	1,51	1,51	-	-

№ т/б	Юлларның исеме	Озынлыгы (җирлек чикләренд	шул исәптән		
			асфальт-бетон	күчеш	грунтлы
2.2	«Иске Урыссу - Кече Урыссу» IV категорияле автомобиль юлы	2,98	2,98	-	-
2.3	«Югары Стәрле - Каразирек - Урыссу» IV категорияле автомобиль юлы	5,97	5,97	-	-
Барлыгы		10,46	10,46	-	-
3	Җирле әһәмияттәге автомобиль юллары (торак пунктларның урам-юл челтәреннән тыш)				
2.1	«ГТСка керү» V категорияле автомобиль юлы	2,88	-	-	2,88
2.2	«Иске Урыссу - Урыссу» V категорияле автомобиль юлы	1,5	1,5	-	-
2.3	«Урыссу бистәсе зиратына керү юлы» V категорияле автомобиль юлы	0,3	-	-	0,3
2.4	«Иске Урыссу авылы зиратына керү юлы» V категорияле автомобиль юлы	0,3	-	-	0,3
2.5	«Акса Күл авылы зиратына керү юлы» V категорияле автомобиль юлы	0,06	-	-	0,06
2.6	«Иске Урыссу авылының артезиан скважинасына керү	0,09	-	-	0,09

№ т/б	Юлларның исеме	Озынлыгы (җирлек чикләренд	шул исәптән		
			асфальт-бетон	күчеш	грунтлы
	юлы» V категорияле автомобиль юлы				
2.7	"Исмәт тимер юлы разъезды бистәсенә керү юл" IV категорияле автомобиль юлы	1,93	-	-	1,93
Барлыгы		7,06	1,5	-	5,56
Җирлек буенча барысы		17,52	11,96	-	5,56

Торак пунктларның урам-юл челтәре

Торак пунктлар чикләрендә урнашкан автомобиль юллары төп урамга һәм торак төзелештәге урамга бүленә. Төп урам торак территорияләрне иҗтимагый үзәк белән тоташтыра. Торак төзелештәге урам торак территорияләр эчендә төп урам белән элемтәне гамәлгә ашыра.

Урыссу авыл җирлегенең административ үзәге булып Иске Урыссу авылы тора. Торак пунктның төп урамы - Совет урамы.

Торак пунктларның урам-юл челтәре турында мәгълүмат 3.12.2 нче таблицада бирелгән.

Таблица 3.12.2

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге составына керүче торак пунктларның урам-юл челтәре торышына характеристика

№ т/б	Урам исеме	Озынлыгы, км	Шул исәптән:		
			асфальт-бетон, км	күчеш, км	грунтлы, км
1	Иске Урыссу ав.				
1.1	Совет	2,07	2,07	-	
1.2	Вахитов	0,9	-	-	0,9
1.3	Октябрь	1,1	-	-	1,1
1.4	Тукай	0,58	-	-	0,58
1.5	1 Май	0,9	0,33	-	0,57
1.6	Мәктәп	1,13	0,32	-	0,81
1.7	Чапаев	0,61	0,38	-	0,23
1.8	Рокоссовский	0,89	-	-	0,89
1.9	Елга	1,2	-	0,91	0,29
1.10	Яшьләр	0,51	-	0,51	-
Барлыгы		9,89	3,1	1,42	5,37
2	Байлар ав.				
2.1	Тукай	1,1	1,1	-	-
2.2	Комсомол	1,26	-	1,26	-
2.3	Октябрь	1.25	-	0,4	0,85
2.4	Яңа тыкрык	0,74	-	-	0,74
Барлыгы		4,35	1,1	1,66	1,59
3	Каклы Күл ав.				
3.1	Елга	2,78	-	0,47	2,31
Барлыгы		2,78	-	0,47	2,31
4	Акса Күл б.				
4.1	Урман	0,7	-	-	0,7
Барлыгы		0,7	-	-	0,7
5	Исмәт б.				
5.1	Кыр	0,75	-	0,75	-
Барлыгы		0,75	-	0,75	-
Барлыгы		**18,47**	**4,2**	**4,3**	**9,97**

Урам-юл челтәренең җитешсезлеге булып төп һәм ярдәмче урамнарның йөрү өлеше түшәмәсенең канәгатьләнерлек булмавы тора. Гамәлдәге транспорт каркасын анализлау хәл итүне таләп итә торган кайбер проблемаларны ачыклады. Урыссу авыл җирлеге халкының медицина оешмалары, мәдәният һәм сәнгать, мәгариф объектлары, махсуслаштырылган сәүдә предприятиеләре хезмәтләреннән шәхси һәм җәмәгать транспортыннан файдалануын исәпкә алып, чит илләрдә һәм торак пунктлар чикләрендә юлларның сыйфатын яхшырту зарур.

3.13. Инженерлык инфраструктурасы

Су белән тәэмин итү

Урыссу авыл җирлеген хуҗалык-эчә торган су белән тәэмин итүнең төп чыганагы булып җир асты сулары тора. Халык суны артезиан скважиналарыннан да, чишмәләрдән дә файдалана.

Урыссу авыл җирлегенең су белән тәэмин итү системасы корылмалары турында гомуми белешмәләр 3.13.1 таблицасында китерелгән.

Таблица 3.13.1

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге су белән тәэмин итү системасы корылмаларына характеристика

№ т/б	Торак пункт исеме	Скважиналар саны, берәмлек	Башня саны, берәмлек	Су алу егәрлеге м³/тәүлеккә	Санитар сак зонасының беренче поясы күләме, м.	Суүткәргеч челтәрләренең озынлыгы, км/ % тузганлык
1	Иске Урыссу ав.	1	2	140,00	50	-

Урыссу авыл җирлеге җир асты суларын ала һәм транспортлый, катлаулы инфраструктурадан файдалана, Урыссу авыл җирлеген су белән тәэмин итә. Җир асты

сулары Иске Урыссу авылының төньяк-көнчыгышында урнашкан бер артезиан скважинасыннан алына. Артезиан скважиналарыннан җир асты сулары беренче күтәрелешле насос җайланмалары ярдәмендә чиста су резервуарларына җыела. Эчәргә яраклы җир асты сулары суырткыч торбаүткәргечләр аша Урыссу авыл җирлегенең бүлү челтәренә җибәрелә. Химия составы буенча торак пунктлардагы су «Шәһәр һәм авыл җирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчә торган суга һәм эчә торган су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак урыннарына, җитештерү, иҗтимагый биналарны эксплуатацияләүгә, санитар-эпидемиягә каршы (профилактик) чараларны оештыруга һәм уздыруга санитар-эпидемиологик таләпләр таләпләренә туры килә. РФ Баш дәүләт санитария табибының 2021 елның 28 гыйнварындагы 3 номерлы карары белән расланган.

Су белән тәэмин итү системасы, хуҗалык-эчү һәм янгынга каршы ихтыяҗларны канәгатьләндерүне исәпкә алып, түбән басым кабул ителгән. Суүткәргеч челтәрләр диаметры 100-110 мм булган полиэтилен һәм чуеннан салынган, су бүлү колонкалары һәм янгын гидрантлары белән җиһазландырылган. Су башнясы торак пунктның су куллануын көйли, челтәрдә кирәкле басым тудыра, шулай ук 10 минутлык янгынга каршы су запасын саклый.

Җәйге чорда суүткәргеч челтәренең ерак участокларында су кытлыгы күзәтелә, бу йорт яны участокларына су сибүгә халыкның су сарыф итүенең шактый артуы белән бәйле. Су кытлыгын киметү судан файдалануга лимит кертү юлы белән гамәлгә ашырыла.

Канализация

Урыссу авыл җирлегендә су агызуның үзәкләштерелгән системасы юк. Халык септиклардан яисә су үткәрми торган чокырлардан файдалана, бу исә территориянең пычрануына китерә.

Җирлек территориясендә яңгыр канализациясе юк. Яңгыр һәм кар суларын агызу җайга салынмый һәм хәзерге рельефның түбәнрәк урыннарына алып барыла.

Территорияне санитар чистарту

Бу бүлектә каты һәм сыек көнкүреш калдыкларын оештыру, җыю, бетерү, зарарсызландыру, шулай ук поселок территорияләрен җыештыру мәсьәләләре карала.

Атмосфера һавасын, су ресурсларын саклау, зарарлы йогынты чыганакларын ачыклау, утильләштерелми торган сәнәгать калдыкларын бетерү, зарарсызландыру мәсьәләләре «әйләнә-тирә мохитне саклау» бүлегендә карала.

Гамәлдәге төзелеш каты коммуналь калдыклар барлыкка килү чыганагы булып тора. Аларны шартлы рәвештә 4 нче һәм 5 нче класслы куркынычлы калдыкларга кертергә мөмкин.

Татарстан Республикасында калдыклар, шул исәптән каты коммуналь калдыклар белән эш итү өлкәсендә территориаль схема гамәлдә (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 13.04.2018 ел, №149 карары белән) (14.07.2023 ел, №835 редакциясе), алга таба-территориаль схема.

Территориаль схема нигезендә Татарстан Республикасы территориясендә каты коммуналь калдыклар (алга таба – ККК) белән эш итү буенча региональ операторларның ике эшчәнлек зонасы – Көнбатыш һәм көнчыгыш зоналары билгеләнгән.

Урыссу авыл җирлеге региональ операторлар эшчәнлегенең Көнчыгыш зонасына керә, генераль планны эшләгән вакытта анда региональ оператор булып «Гринта» ҖЧҖ тора.

Җылылык белән тәэмин итү

Хәзерге вакытта усадьба төзелешен җылыту түбән басымлы табигый газда эшләүче 2 яисә бер контурлы индивидуаль көнкүреш казаннарын җылытуның локаль чыганакларыннан гамәлгә ашырыла.

Урыссу авыл җирлегенең иҗтимагый һәм административ-эшлекле учреждениеләре үзләренең җылылык чыганакларыннан файдаланалар.

Җәмәгать учреждениеләре автоном котельныйлардан файдалана.

Таблица 3.13.1

№	Объект исеме	Эксплуатацияләүче оешма	Җылылык куәте, Гкал/сәг.	Кушылган йөкләнеш (Гкал/сәг.)	Тузу проценты (%)	Объекттан фактта файдалану, %
1	Иске Урыссу авылы администрациясенең котельнаясы	МУП «Теплосервис»	0,086	0,014	33	100
2	Иске Урыссу авылы Котельная мәктәбе	МУП «Теплосервис»	0,258	0,109	20	100
3	Иске Урыссу авылы мәдәният йортының котельнаясы	МУП «Теплосервис»	0,086	0,034	40	100
4	Байлар авылы мәдәният йортының котельнаясы	МУП «Теплосервис»	0,068	0,03	30	100

Газ белән тәэмин итү

Хәзерге вакытта Урыссу авыл җирлеген газ белән тәэмин итү югары басымлы магистраль газүткәргечтән, бүлгеч газүткәргечләр һәм автоматлаштырылган газ бүлү станциясе (АГРС) аша башкарыла.

Табигый газ Урыссу авыл җирлеге торак пунктларына югары басымлы Бистәара газүткәргечләр буенча газ бүлү пунктларына (ГРП, ШРП) кадәр бирелә. Аннары түбән басым челтәрләре буенча турыдан-туры кулланучыга.

Таблица 3.13.3

АГРС/ГРС урыны һәм характеристикалары

№ т/б	урыны АГРС/ГРС	Исеме АГРС/ГРС	Р кергәндә, (МПа)		Р чыкканда, (МПа)		мең. м3 /сәг.)	
			проект	факт	проект	факт	проект	факт
1	н.п. Байлар, ЗУ 16:43:070401:36	АГРС «Урыссу»	5,5	-	0,4	-	-	-

Таблица 3.13.4

Газ белән тәэмин итү челтәрләренә характеристика

№	Газ белән	Торбалар	Басым	Газ белән	Алмаштыр

т\б	тәэмин итү челтәрләр енең озынлыгы, (км)	материалы		тәэмин итү челтәрлә ренең тузу проценты	уны таләп итә торган газ белән тәэмин итү челтәрләр енең озынлыгы, (км)
1	3,46	Сталь	0,6	0	3,46
2	10,49	Сталь	0,003	0	10,49
3	7,44	Полиэтилен	0,003	0	7,44

Таблица 3.13.5

Газ белән тәэмин итү һәм газ куллану характеристикасы

№ т/б	Объект исеме	Җитештерүчә нлек, мең куб. м/сәг.	Газ басы мы Рвх , (МПа)	Газ басы мы Рвых , (МПа)	Сакла у зонас ы күләм е, м
1	ГРП н.п. Иске Урыссу	3,178	0,35	0,005	10
2	ШРП н.п. Иске Урыссу	0,125	0,2	005	10
3	ГРП н.п. Байлар	3,178	0,35	0,005	10
4	ГРП н.п. Каклы Күл	7,85	0,35	0,005	10
5	ШРП Электросоед инитель н.п. Байлар	0,6	0,35	0,1	10

Таблица 3.13.6

Кулланучылар исеме	Газ чыгымы	
	($м^3$/ел)	**($м^3$/сәгать)**
Халыкның коммуналь-көнкүреш ихтыяҗлары	1578260,51	180
Җирле генераторлардан җылыту	-	-
Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләренең коммуналь-көнкүреш ихтыяҗлары	108319	63
Үзәкләштерелгән җылылык белән тәэмин итү, кайнар су белән тәэмин итү, торак-коммуналь секторны һәм иҗтимагый төзелешне вентиляцияләү	-	-
Барлыгы:	1686579,51	243

Авыл җирлеге территориясе буйлап югары һәм түбән басымлы газүткәргечләр уза.

Электр белән тәэмин итү

Урыссу авыл җирлеге территориясендә 6 трансформатор подстанциясе урнашкан, 3.13.7 нче таблица.

Таблица 3.13.7

Урыссу авыл җирлеге территориясендә урнашкан трансформатор подстанцияләренә характеристика

№ т/	Комплектлы трансформат	Напряже ние, кВ	Комплектлы трансформатор	Комплектлы трансформато

б	ор подстанциясенең диспетчерлык номеры		подстанциясенең куәте, кВА	р подстанциясенең куәт резервы, кВА
1	КТП-255 16:43-6.405	10/0,4	160	35
2	КТП-107 16:43-6.107	10/0,4	100	18
3	МТП-44 16:43-6.433	10/0,4	250	101
4	МТП-165 16:43-6.443	10/0,4	100	63
5	КТП-79 16:43-6.374	10/0,4	160	89
6	КТП-78 16:43-6.170	10/0,4	100	46

Торак пунктларның комплектлы трансформатор подстанцияләрен электр белән тәэмин итү 10 кВ һава линияләре белән башкарылган.

Терәкләр тибы тимер-бетон һәм тимер кушымталы агачтан. Физик хәле канәгатьләнерлек. Терәкләрне алыштыру таләп ителми. Электр энергиясен тапшыруның барлык линияләре дә үзара резервлана.

Электр челтәрләрен схемалы чишүнең гамәлдәге тибы - боҗралы һәм радиаль. Әлеге схемалар торак пунктларны һәм сәнәгать производстволарын электр белән тәэмин итү категориясен тиешле дәрәҗәдә тәэмин итә һәм көчле үзгәртеп корулар таләп итми.

3.14. Территорияне инженерлык әзерлеге

«Территорияне инженерлык әзерлеге» бүлегенең максаты-территориянең физик характеристикаларын

яхшырту һәм нәтиҗәле гражданлык һәм сәнәгать төзелеше өчен шартлар тудыру.

Инженерлык әзерлегенең төп бурычы булып район территориясен уңайсыз физик-геологик процесслар, су басу һәм су басу, грунт суларының дәрәҗәсен күтәрү, грунтларның утыруы һәм хәрәкәтләнүе һ. б .ия йогынтысыннан саклау тора.

3.14.1 нче таблицада кышкы чорда җил юнәлешенең кабатлануы һәм явым-төшем күләме күрсәтелгән.

Таблица 3.14.1

Һаваның уртача айлык һәм еллык температурасы, ºС

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год
-12,0	-11,4	-5,4	4,2	12,5	17,1	18,7	16,1	10,8	3,3	-5,0	-10,1	3,2

Таблица 3.14.2

Уртача айлык һәм еллык явым-төшем, мм

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год
26,5	22,7	19,0	29,7	45,0	75,6	64,4	59,0	61,9	55,1	38,2	30,5	527,6

Таблица 3.14.3

Уртача айлык һәм еллык җил тизлег, м/с

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год
5,1	4,8	4,6	4,4	4,2	3,5	3,0	3,3	3,8	4,6	4,7	5,0	4,3

Таблица 3.14.4

Җил һәм штиль юнәлешләренең кабатлануы, %

Месяц	С	СВ	В	ЮВ	Ю	ЮЗ	З	СЗ	Штиль
I	4	2	4	12	34	22	16	6	13
II	5	4	6	14	27	21	16	7	13
III	7	5	6	13	26	23	15	6	16
IV	9	9	9	11	20	19	16	7	13
V	13	8	5	7	14	19	20	14	14
VI	11	8	8	9	14	18	21	11	20
VII	14	10	8	8	10	14	21	15	24
VIII	14	7	5	6	12	19	24	13	20
IX	8	4	5	8	18	24	22	11	16
X	9	5	2	6	22	26	21	9	10
XI	6	4	5	10	26	24	19	6	11
XII	3	2	3	11	34	27	15	5	14
год	9	6	5	10	21	21	19	9	15

Проектта Урыссу авыл җирлеге территориясендә бара торган куркыныч табигый процесслар карала:

су басу;

кар көртләре.

Эрозия эшчәнлеге

Җирлек территориясендә елга үзәннәре битләренә туры килгән эрозия процесслары үсеш алган, җирлек территориясе буйлап ага торган елгалар ташу чорында куркыныч тудырмый.

Сейсмик куркыныч

Тектоник яктан Урыссу авыл җирлеге территориясе Татар гөмбәзе Көньяк гөмбәзенең Көнчыгыш чуму чикләрендә урнашкан.

ТР территориаль планлаштыру схемасы (т=1000 ел баллылыгы кабатлану чоры белән Татарстан Республикасы территориясен сейсмик районлаштыру схемасы) буенча карала торган территория 5 баллы зонада урнашкан.

Ихтимал су басу (су басу) зоналары

Урыссу авыл җирлегенең Иске Урыссу авылы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 29.08.2013 №1625-р күрсәтмәсе (ТР Министрлар Кабинетының 07.03.2022 №458-р күрсәтмәсе редакциясендә) белән расланган «язгы ташу чорында су басу ихтималы булган зоналарга эләгүче Татарстан Республикасы торак пунктлары исемлеге» нә кертелгән.

РФ Хөкүмәтенең «су басу зоналары турында» 18.04.2014 ел, № 360 карары нигезендә (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән) су басу һәм су басу зоналарын билгеләү Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимияте органының җирле үзидарә органнары белән берлектә әзерләнгән тәкъдимнәре һәм мондый зонаның чикләре турындагы белешмәләр нигезендә Федераль су ресурслары агентлыгы тарафыннан гамәлгә ашырылырга тиеш. Су басу һәм су басу зоналарының чикләре дәүләт күчемсез милек кадастрына һәм дәүләт су реестрына кертелергә тиеш.

Хәзерге вакытта Урыссу авыл җирлегендә су басу зоналарының чикләре күрсәтелгән Кагыйдәләрдә билгеләнгән тәртиптә билгеләнмәгән. Шуңа бәйле рәвештә территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналар картасында су басу һәм су басу зоналары чикләре күрсәтелмәгән.

Җирле үзидарә органнары мәгълүматларына караганда, язгы ташу һәм су басу чорында су басу зоналары юк.

Мелиорацияләнә торган җирләр

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының

23.12.2016 ел, №3056-р күрсәтмәсе белән расланган «аеруча кыйммәтле продуктив авыл хуҗалыгы җирләре исемлеге» нә ярашлы, Урыссу авыл җирлегендә 16:43:000000:297 һәм 16:43:000000:184.

Табигый процессларның куркыныч категориясе

Торак урыннар территорияләрен инженерлык әзерлеге-территорияләрне шәһәр төзелешендә максатчан файдалану өчен үзләштерү, торак урыннарның санитария-гигиена һәм микроклимат шартларын яхшырту буенча инженерлык чаралары һәм корылмалары комплексы.

Торак урыннар территориясен инженерлык әзерләүнең максаты территориянең физик характеристикаларын яхшырту һәм нәтиҗәле гражданлык һәм сәнәгать төзелеше өчен шартлар тудырудан гыйбарәт.

Инженерлык әзерлегенең төп бурычы булып район территориясен уңайсыз физик-геологик процесслар, су басу һәм су басу, грунт суларының дәрәҗәсен күтәрү, грунтларның утыруы һәм хәрәкәтләнүе йогынтысыннан саклау тора.

Урыссу авыл җирлеге территориясен инженерлык әзерләүнең бурычлары булып:

1. табигый һәм техноген характердагы күренешләргә дучар булган территорияләр чикләрен билгеләү;

2. территорияне комплекслы бәяләү, проблемалы хәлләрне һәм территорияләрне ачыклау;

3. проблемалы ситуацияләрне бетерү чараларын билгеләү.

Инженерлык әзерлеге чаралары комплексының катлаулылыгына һәм аларны гамәлгә ашыру чыгымнары зурлыгына карап:

1) һәр җирдә диярлек теге яисә бу күләмдә кирәкле чаралар: территорияләрне вертикаль планлаштыру, өске агымны оештыру һәм туктап калган суларны бетерү, шулай ук кайбер очракларда-су агымнарын җайга салу, сулыкларны, яр ныгыту корылмаларын төзү һәм реконструкцияләү, яр буе полосасын төзекләндерү;

2) киң таралган чаралар: грунт сулары дәрәҗәсен киметү, территорияне су басудан һәм су басудан саклау, чокырларны үзләштерү, карст күренешләре һәм ишелүләр белән көрәшү, кеше эшчәнлеге нәтиҗәсендә бозылган территорияләрне торгызу (мәсәлән, файдалы казылмалар чыгарганда);

3) табигать шартлары аеруча уңайсыз булган территорияләрне үзләштерү гамәлләре, мәсәлән, инженерлык әзерлеге буенча катлаулы комплекслы эшләр башкару (тирән дренаж, күпләп торф салу, күчерелә торган грунт зур күләмле территорияләрне күмү һ.б.) таләп ителә торган гаять зур мәйданда торфның тирән ятуы, утырту грунтлары булган территорияләрне инженерлык әзерлеге таләп ителә.

Проектта Урыссу авыл җирлеге территориясенә хас аеруча катлаулы табигый тискәре факторлар карала, аларны бетерү өчен махсус чаралар кирәк:

‒ эрозия процесслары (чокырлар, промоиннар) – су агымнары битләүләренә хас;

- авышлык процесслары (ишелүләр, ишелүләр, ишелүләр, шуышулар) аз гына алга киткән.;

- карст-суффозион процесслар (карст бүрәнкәләре, суффозион тәлинкәләр).

Территорияне яңа төзелешләр өчен үзләштерүнең максатка ярашлылыгы алдан, Татарстан Республикасы муниципаль районы җирлегендә булган табигый процессларның куркыныч категориясен билгеләү юлы белән, «СНиП 22-01-95 геофизика хәвефле табигый йогынтылар» 5.1 таблицасы нигезендә билгеләнә. Эрозиягә дучар булган территория Урыссу авыл җирлеге территориясенең якынча 1% составляет тәшкил итә, җир тетрәү процесслары «хәвефле» категориясенә керә. Киләсе этапта ранжировкалау ысулы белән табигый процессларның гомумиләштерелгән куркыныч категориясен ачыклау үткәрелә. Моның өчен һәр куркынычлык категориясенә 3.14.5 таблицасы нигезендә тиешле ранг бирелә.

Таблица 3.14.5

Табигый процессларның куркыныч категорияләрен ранжировкалау

Табигый процессның куркыныч категориясе	Гадәттән тыш куркыныч (катастрофик)	бик куркы ныч	куркы ныч	уртача куркыны ч
Ранг	4	3	2	1

Табигый процессларның авыл җирлеге территориясенә йогынтысының куркыныч дәрәҗәсе зарарланган территориянең мәйданына һәм интенсивлыгына (җир тетрәүләр өчен) бәйле рәвештә 3.14.6 таблицасында китерелгән.

Таблица 3.14.6

Табигый процессларның куркынычлыгын бәяләү

Ранг	Куркыныч табигый процесслар		
	Сейсмик	су басу	эрозия процесслары
	1	0	1

Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк, рейтинглау этабында ук җирлек территориясендә табигый процесслар йогынтысының куркыныч дәрәҗәсе турында бер мәгънәле нәтиҗә ясарга мөмкин - муниципаль берәмлектә ачыкланган куркыныч табигый процесслар - «уртача куркынычлы», карст – суффозион процесслар - «куркынычлы» категорияләренә керә. Әмма, процесслар куркынычлык категорияләре буенча күбрәк дифференциацияләнгәндә, бер мәгънәле нәтиҗә ясау инде катлаулырак булачак һәм шуңа күрә элементар математик аппаратны куллану кирәклеге туа.

Табигый процессларның гомумиләштерелгән куркыныч категориясенең санлы кыйммәтен билгеләү өчен арифметик уртача кыйммәтен исәпләү методикасын кулланабыз.

«1» авыл җирлеге территориясендә табигый процессларның гомумиләштерелгән куркыныч категориясенең санлы әһәмияте. Тәкъдим ителгән ранжировка нигезендә бу җирлек территориясендәге табигый процессларның гомумиләштерелгән куркыныч категориясе «уртача куркыныч» категориясенә туры килә дигәнне аңлата. Димәк,

районның үсеш өчен билгеләнгән торак пунктлары территорияләренә турыдан-туры тискәре йогынты ясаячак чараларны гына үткәрү таләп ителә.

Табигать процессларының җирлек территориясенә йогынтысын комплексլы бәяләгәндә, нәтиҗәле метод сыйфатында картография методы сайланырга мөмкин.

Картография методы район территориясендә таралган куркыныч табигый процесслар турындагы мәгълүматларны гомумиләштерүгә, системалаштыруга һәм пространстволы локализацияләүгә нигезләнгән һәм соңгыларын визуальләштерүгә юнәлдерелгән.

Визуализация нигезендә табигый процессларның район территориясенә йогынтысын чагылдыра торган карта төзү ята. Картада шулай ук җирлек территориясенең уртача куркыныч категориясенә карамастан, хәвефле табигый процессларның йогынтысын киметүгә юнәлдерелгән чаралар үткәрү мөмкинлеген исәпкә алырга кирәк булган участоклары күрсәтелә.

Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк, проектлауның алдагы стадияләрендә табигать процессларының кешенең тереклек эшчәнлегенә йогынтысын җентекләбрәк тикшерү һәм бәяләү кирәк.

4. УРЫССУ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕНЕҢ ҮСЕШ ЮНӘЛЕШЛӘРЕ

4.1. Халык саны фаразы

Республиканың муниципаль районнарына һәм республика әһәмиятендәге шәһәрләргә карата демографик сәясәтне, шул исәптән халык санын фаразлауны Татарстан Республикасы Икътисад министрлыгы билгели.

Ютазы муниципаль районының авыл җирлекләрендә халык саны фаразы Татарстан Республикасы Икътисад министрлыгы биргән район халкының гомуми саны фаразын исәпкә алып үтәлде.

Урыссу авыл җирлегендә халык санын фаразлау генераль план кысаларында үтәлде. Урыссу авыл җирлеге составындагы һәр торак пунктның халык саны фаразы экстраполяция ысулы белән 2016 елдан алып 2023 елга кадәр барлык халыкның, төп яшь төркемнәренең, балалар һәм яшүсмерләрнең саны динамикасы, шулай ук бер елда туучылар, вафат булучылар, килүчеләр һәм китүчеләр саны турында Урыссу авыл җирлеге башкарма комитеты биргән мәгълүматларга нигезләнеп башкарылды.

Демографик фаразга караганда, Урыссу авыл җирлегендә халык саны генераль планны гамәлгә ашыруның беренче чиратына 1808 кеше тәшкил итәчәк. Генераль планны гамәлгә ашыруның исәпләнгән срогына Урыссу авыл җирлегендә халык саны 1777 кеше тәшкил итәчәк.

Таблица 4.1.1

Урыссу авыл җирлегендә халык саны фаразы, кеше

№ т/б	Җирлек составына керүче торак пункт исеме	Сан фаразы	
		Беренче чират	исәпләнгән вакыт
1	Иске Урыссу ав.	1130	1110
2	Байлар ав.	387	379
3	Каклы Күл ав.	89	84
4	Акса Күл б.	6	8
5	Исмәт тимер юл разъезды б.	10	10
Җирлек буенча барлыгы		**1622**	**1591**

№ т/б	Җирлек составына керүче торак пункт	Сан фаразы	
		Беренче чират	исәпләнгән вакыт

Таблица 4.1.2

Прогнозная численность детей и подростков в Уруссинском сельском поселении, человек

№ т.б.	Торак пункт исеме	Беренче чират			исәпләнгән вакыт		
		В возрасте от 0 до 7 лет	В возрасте от 7 до 18 лет	В возрасте от 5 до 18 лет	В возрасте от 0 до 7 лет	В возрасте от 7 до 18 лет	В возрасте от 5 до 18 лет
1	Иске Урыссу ав.	73	99	112	68	109	120
2	Байлар ав.	19	48	53	19	51	57
3	Каклы Күл ав.	4	10	11	3	12	12
4	Акса Күл б.	-	-	-	-	-	-
5	Исмәт тимер юл разъезды б.	-	1	1	-	1	1
Барлыгы		**96**	**158**	**177**	**90**	**173**	**190**

4.2. Икътисадый үсеш

Урыссу авыл җирлегенең үсеш юнәлешен билгеләгәндә Татарстан Республикасының, Ютазы муниципаль районының социаль-икътисади үсеш программалары, төбәк һәм федераль тармак программалары исәпкә алынды.
2015 елның 17 июнендәге 40-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы белән
«2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-икътисадый үстерү стратегиясе " расланды. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2015 елның 25 сентябрендәге 707 номерлы карары белән «2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-икътисадый үстерү стратегиясен гамәлгә ашыру чаралары планы» расланды.

4.3. Сәнәгать җитештерүен үстерү
Урыссу авыл җирлегенең генераль планында сәнәгать җитештерүен үстерү буенча чаралар тәкъдим ителми.

4.4. Агросәнәгать комплексын үстерү
Урыссу авыл җирлегенең генераль планында түбәндәге чаралар тәкъдим ителә:
-агросәнәгать комплексын үстерү өчен территорияне урнаштыру-гомуми мәйданы 12.31 га булган аксау авылының көнчыгышында куркынычлылыкның V классыннан югары булмаган территория;
-Каклы Күл авылының төньяк-көнчыгышында 0,34 га гомуми мәйданлы агулы химикатлар һәм минераль ашламалар склады территориясен (кадастр номеры 16:43:076601:229 булган җир кишәрлеге) рекультивацияләү;
- Байлар авылының төньяк-көнбатышында 1,72 га мәйданлы гамәлдә булмаган склад территориясен рекультивацияләү.

4.5. Урман комплексын үстерү
Урман һәм урман сәнәгате комплексын үстерү чаралары Урыссу авыл җирлегенең генераль планында, Ютазы муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасында һәм башка программаларда, хисап срогына кадәрге чорга документларда каралмый.

4.6. Торак инфраструктурасын үстерү

Торак зоналарын оештыру, гамәлдәге торак фондын реконструкцияләү һәм яңа торак төзелеше мәйданчыкларын урнаштыру буенча тәкъдимнәр эшләү - генераль планның өстенлекле бурычларыннан берсе. Проект тәкъдимнәре шәһәр төзелешен анализлау нәтиҗәләренә таяна: торак фондының техник торышы һәм төзелеш характеристикалары, торак төзелеше динамикасы һәм структурасы, территориянең экологик торышы.
2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-икътисадый үстерү стратегиясе нигезендә (2015 елның 17 июнендәге 40-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы белән расланган) 2030 елга бер кешегә исәпләгәндә (кв.м.) гомуми торак мәйданы белән тәэмин ителеш төрле үсеш сценарийларында 28,5 дән 34,3 кв. м. га кадәр тәшкил итәргә тиеш.
Генераль планда исәп-хисаплар өчен бер шәхси йортның уртача мәйданы 100 кв. м, бер кишәрлекнең мәйданы 0,15 га тәшкил иткән.
Беренче чиратка һәм генераль планны гамәлгә ашыруның исәпләнгән срогына җирлектә индивидуаль торак төзелеше өчен 11,42 га территория каралган, шулардан:
1) 11,42 га (урамнар һәм машина юлларын исәпкә алмаганда, гомуми файдаланудагы яшелләндерү 8,56 га) – Иске Урыссу авылында индивидуаль торак төзелеше өчен. Участокларның гомуми саны 53 булачак.
Беренче чиратта торак төзелеше (2034 елга кадәр):
стар Иске Урыссу авылында-8,56 га, әлеге территорияләрдә индивидуаль торак төзелеше якынча 5,71 мең кв. м тәшкил итәчәк.;
Яңа торак төзелеше һәм тузган торакны алмаштыру төзүчеләр көче белән, шул исәптән финанслауның төрле схемаларын (төзүчеләрнең акчалары, ипотека, шул исәптән социаль ипотека, ташламалы категориядәге төзүчеләргә субсидияләр, яшь белгечләрне авылда калдыру программалары һ.б.) кулланып гамәлгә ашырылачак.
Торак төзелешен үстерү өчен планлаштырыла торган барлык территорияләргә карата, аларны үзләштерә башлаганчы, гадәттән тыш хәл билгеләгән су объектларының ВОЗ һәм ПЗП чикләрендә хуҗалык һәм башка эшчәнлекне гамәлгә ашырганда чикләүләрне үтәү өлешендә Су кодексы таләпләрен үтәүне тәэмин итә торган мәсьәләләрне эшләп, территорияләрне планлаштыру проектларын һәм манлау

проектларын әзерләүне тәэмин итәргә кирәк. 15 - 17 ст. 65 Су кодексы, СанПин 2.1.4.1110-02 «су белән тәэмин итү чыганакларын һәм эчәргә яраклы суүткәргечләрне санитар саклау зоналары», Россия Федерациясе Баш дәүләт санитария табибының 14.03.2002 № 10 карары белән расланган, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 11.02.2016 № 94 карары белән расланган җир асты су объектларын саклау кагыйдәләре, СанПиН 2.1.3684-21 «шәһәр һәм авыл җирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчә торган суга һәм эчә торган су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракларга, торак биналарга санитар-эпидемиологик таләпләр, җитештерү, җәмәгать биналарын эксплуатацияләү, санитар-эпидемиягә каршы (профилактик) чаралар оештыру һәм үткәрү», РФ Баш дәүләт санитария табибының 28.01.2021 ел карары белән расланган "СанПиН 2.1.3684-21 санитария кагыйдәләрен һәм нормаларын раслау турында" № 3 шәһәр һәм авыл җирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчә торган суга һәм эчә торган су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарга, җитештерү, җәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемиология таләпләре эпидемиягә каршы (профилактик) чаралар", шулай ук әлеге кишәрлекләрне инженерлык инфраструктурасы челтәрләре белән комплексलы тәэмин итү, (шул исәптән су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу, халыкны су белән тәэмин итү чыганакларын билгеләү белән), аларның санитария саклау зоналарын оештыру, чистарту корылмаларын урнаштыру урыннары һәм куәтләре (билгеләнгән нормативларга кадәр юынтыкларны чистартуны тәэмин итеп), чистартылган юынтыкларны агызу урыннары, аларны картографик материалларда күрсәтеп), социаль һәм көнкүреш билгеләнешендәге объектлар, транспорт инфраструктурасы объектлары, рекреация объектлары һәм яшелләндерү һәм гомуми файдаланудагы территорияләр белән тулы ихтыяҗны тәэмин итә торган.
Индивидуаль торак төзелеше объектларын урнаштырганда Россия Федерациясе Урман кодексының 2006 елның 4 декабрендәге 200-ФЗ номерлы таләпләре үтәлергә тиеш. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 27.12.2013 № 1071 карары белән расланган шәһәр төзелешен проектлауның Республика нормативларының I бүлегенең 4

бүлеге таләпләренә ярашлы, торак районнарны комплекслы төзү микрорайоннар территорияләрен инженерлык җиһазлары белән тәэмин итү һәм торак йортларны һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләрен комплекслы файдалануга тапшыру эшләрен алдан башкаруны күздә тота.

4.7. Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын үстерү

Урыссу авыл җирлеге Генераль планының төп максатларыннан берсе-фаразлана торган характеристикаларны һәм социаль нормаларны исәпкә алып, җирлек халкының хезмәт күрсәтү учреждениеләренә булган ихтыяҗларын канәгатьләндерү, шулай ук хезмәт күрсәтү объектларыннан һәркем файдалана алырлык тигез шартлар тәэмин итү.

Урыссу авыл җирлегендә хезмәт күрсәтү объектларын урнаштыру чаралары Ютазы муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы чараларын исәпкә алып, 2016-2021 елларга 2030 елга кадәр Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының социаль-икътисадый үсеш стратегиясендә (утв. Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Советының 16.07.2016 ел № 10/3 карары белән).

Хезмәт күрсәтү объектларының кирәкле куәтләрен гамәлдәге нормативлар нигезендә исәпләү 4.7.1 нче таблицада бирелгән.

Мәгариф оешмалары

Гамәлдәге гомуми белем бирү оешмасының куәте халыкның фаразланган ихтыяҗын канәгатьләндерә, шуңа күрә яңа объектлар төзү таләп ителми.

Урыссу авыл җирлегенең генераль планында балалар бакчасын 15 урынга арттырып реконструкцияләү тәкъдим ителә.

Балаларга өстәмә белем бирү оешмалары

Генераль план проекты буенча, беренче чиратта, Иске Урыссу авылы мәктәбе составында 20 урынлы балаларга өстәмә белем бирү оешмасын урнаштыру тәкъдим ителә.

Спорт учреждениеләре

Урыссу авыл җирлегенең генераль планында Иске Урыссу һәм Байлар авылларында 150 кв.м һәм 100 кв. м мәйданлы 2 спорт залы урнаштыру тәкъдим ителә.

Яссылыклы корылмалар
Генераль план проекты буенча Иске Урыссу авылында мәйданы 0,27 га булган яссы спорт корылмасы урнаштыру тәкъдим ителә.

Сәүдә предприятиеләре
Генераль планда Иске Урыссу, Байлар һәм Каклы Күл авылларында гомуми куәте 400 кв. м булган 3 кибет урнаштыру каралган.

Җәмәгать туклануы предприятиеләре
Генераль планда Иске Урыссу авылында 65 урынлык җәмәгать туклануы предприятиесен урнаштыру каралган.

Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре
Ютазы муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасында беренче чиратта Иске Урыссу авылында 14 эш урыны булган көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиесен урнаштыру каралган.

Таблица 4.7.1

Урыссу авыл җирлегенең социаль-мәдәни һәм коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларының кирәкле куәтен исәпләү

Исеме	Үлчәү берәмлеге	Норма	гамәлдәге хәл	Авыл җирлеге өчен ихтыяҗ		Сакланучы гамәлдәге	Кирәкле яңа төзелеш			Тәкъдим ителә торган яңа төзелеш/ 2044 елга объектларның куәтен арттыру.	2044 елга тәэмин ителеш (хезмәт күрсәтү объектларын төзү чараларын гамәлгә ашыруны исәпкә алып[4]), %
				беренче чират	Хисап срогы		беренче чират	Хисап срогы	2044 елга барлыгы		
Мәктәпкәчә мәгариф оешмалары	урын	45 урын 100 балага от	35	43	41	35	8	0	8	15	121,9

Исеме	Үлчәү берәмлеге	Норма	гамәлдәге хәл	Авыл җирлеге өчен ихтыяҗ		Саклануче гамәлдәге	Кирәкле яңа төзелеш			Тәкъдим ителә торган яңа төзелеш/ 2044 елга объектларның куәтен арттыру.	2044 елга тәэмин ителеш (хезмәт күрсәтү объектларын төзү чараларын гамәлгә ашыруны исәпкә
				беренче чират	Хисап срогы		беренче чират	Хисап срогы	2044 елга барлыгы		
		0-7 яшь									
Гомуми белем бирү оешмалары	урын	45 урын 100 балага 7-18 яшь	210	71	78	210	0	0	0	0	269[1]
Балаларга өстәмә белем бирү оешмалары	урын	9 урын 100 балага 5-18 яшь	юк	16	17	юк	16	1	17	20	117,6

Исеме	Үлчәү берәмлеге	Норма	гамәлдәге хәл	Авыл җирлеге өчен ихтыяҗ		Сакланучы гамәлдәге	Кирәкле яңа төзелеш			Тәкъдим ителә торган яңа төзелеш/ 2044 елга объектларның куәтен арттыру.	2044 елга тәэмин ителеш (хезмәт күрсәтү объектларын төзү чараларын гамәлгә ашыруны исәпкә
				беренче чират	Хисап срогы		беренче чират	Хисап срогы	2044 елга барлыгы		
Хастаханәләр	койка	7,5 коек 1000 кешегә	юк	12	12	юк	0	0	0	0	0[2]
Дәвалау-профилактика медицина оешмалары	посещ./ см.	19,7 килү сменага 1000 кешегә	95	32	31	95	0	0	0	0	297[1]
Ашыгыч ярдәм станцияләре	автомобиль	1 автомобиль 10 000	юк	0	0	юк	0	0	0	0	0[2]

Исеме	Үлчәү берәмлеге	Норма	гамәлдәге хәл	Авыл җирлеге өчен ихтыяҗ		Саклану чы гамәлдәге	Кирәкле яңа төзелеш			Тәкъдим ителә торган яңа төзелеш/ 2044 елга объектларның куәтен арттыру.	2044 елга тәэмин ителеш (хезмәт күрсәтү объектларын төзү чараларын гамәлгә ашыруны исәпкә
				беренче чират	Хисап срогы		беренче чират	Хисап срогы	2044 елга барлыгы		
		кешегә									
Гомуми файдаланудагы спорт заллары	кв.м.	220 кв.м. 1000 кешегә	128	357	350	128	229	0	229	250	105,9
Яссылыклы Корылмалар	га	0,2 га 1000 кешегә	0,054	0,32	0,32	0,054	0,27	0	0,27	0,27	101,3
Бассейннар	кв.м зерк.в.	25 кв.м. зеркала	юк	41	40	юк	0	0	0	0	0[2]

Исеме	Үлчәү берәмлеге	Норма	гамәлдәге хәл	Авыл җирлеге өчен ихтыяҗ		Сакланучы гамәлдәге	Кирәкле яңа төзелеш			Тәкъдим ителә торган яңа төзелеш/ 2044 елга объектларның куәтен арттыру.	2044 елга тәэмин ителеш (хезмәт күрсәтү объектларын төзү чараларын гамәлгә ашыруны исәпкә
				беренче чират	Хисап срогы		беренче чират	Хисап срогы	2044 елга барлыгы		
		воды на 1000									
Клублар, мәдәният йортлары	урын	200 урын 1000 кешегә	550	324	318	550	0	0	0	0	170[1]
ТР башкарма хакимияте органнарын, җирле үзидарә органнарын урнаштыру өчен	кв.метров	19,4 кв.метр 1 хезмәткәргә	77,9	77,6	77,6	77,9	0	0	0	0	100[1]

Исеме	Үлчәү берәмлеге	Норма	гамәлдәге хәл	Авыл җирлеге өчен ихтыяҗ		Сакланучы гамәлдәге	Кирәкле яңа төзелеш			Тәкъдим ителә торган яңа төзелеш/ 2044 елга объектларның куәтен арттыру.	2044 елга тәэмин ителеш (хезмәт күрсәтү объектларын төзү чараларын гамәлгә ашыруны исәпкә
				беренче чират	Хисап срогы		беренче чират	Хисап срогы	2044 елга барлыгы		
административ биналар											
Китапханә	тыс.ед.хранения	6-7,5 мең берәмлек 1000 кешегә	27,1	12,2	12	27,1	0	0	0	0	222[1]
Сәүдә предприятиеләре	кв.м торг.пл.	300 кв.м 1000 кеш.	88,3	487	477	88,3	398,7	0	398,7	400	100,2
Гомуми туклану предприятиеләре	урын	40 урын	юк	65	64	юк	65	0	65	65	100

Исеме	Үлчәү берәмлеге	Норма	гамәлдәге хәл	Авыл җирлеге өчен ихтыяҗ		Сакланучы гамәлдәге	Кирәкле яңа төзелеш			Тәкъдим ителә торган яңа төзелеш/ 2044 елга объектларның куәтен арттыру.	2044 елга тәэмин ителеш (хезмәт күрсәтү объектларын төзү чараларын гамәлгә ашыруны исәпкә
				беренче чират	Хисап срогы		беренче чират	Хисап срогы	2044 елга барлыгы		
		1000 кеш.									
Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре	Эш урыны	4 эш урыны 1000 кеш.	юк	6	6	юк	6	0	6	14	233
Элемтә бүлекчәләре	объект	1 объект 0,5-6,0 мең кеше	1	1	1	1	0	0	0	0	100
Банклар бүлекчәләре	урын (окно)	1 урын (окно)	юк	2	2	юк	2	0	2	2	100

Исеме	Үлчәү берәмлеге	Норма	гамәлдәге хәл	Авыл җирлеге өчен ихтыяж		Сакланучы гамәлдәге	Кирәкле яңа төзелеш			Тәкъдим ителә торган яңа төзелеш/ 2044 елга объектларның куәтен арттыру.	2044 елга тәэмин ителеш (хезмәт күрсәтү объектларын төзү чараларын гамәлгә ашыруны исәпкә
				беренче чират	Хисап срогы		беренче чират	Хисап срогы	2044 елга барлыгы		
		1000 кеше									
УПП	объект	2,8 мең кешегә 1 участок исәбеннән һәр 1-4 административ участокка	юк	0	0	юк	0	0	0	0	0

Исеме	Үлчәү берәмлеге	Норма	гамәлдәге хәл	Авыл җирлеге өчен ихтыяҗ		Сакланучы гамәлдәге	Кирәкле яңа төзелеш			Тәкъдим ителә торган яңа төзелеш/ 2044 елга объектларның куәтен арттыру.	2044 елга тәэмин ителеш (хезмәт күрсәтү объектларын төзү чараларын гамәлгә ашыруны исәпкә
				беренче чират	Хисап срогы		беренче чират	Хисап срогы	2044 елга барлыгы		
		1 УПП									
ОПОП	пункт	1 пункт 12-15 мең кеше	юк	0	0	юк	0	0	0	0	0
Җәмәгать бәдрәфләре	прибор	1 прибор 1000 кеш.	юк	2	2	юк	2	0	2	0	0

[1] 100% тан артык тәэмин ителеш күрсәткече объектларның гамәлдәге куәтенең исәпләнгән срокка ихтыяҗдан артып китүенә бәйле;

[2] хастаханәләргә, СМП, бассейннарга хезмәт күрсәтү район дәрәҗәсендә булганлыктан, аларны муниципаль районның район үзәгендә урнаштыру күздә тотыла. Тәэмин ителеш тулаем район халкыннан исәпләнә;

[3] 100% тан артык тәэмин ителеш күрсәткече объектларның гамәлдәге куәте исәпләнгән срокка ихтыяҗдан артып китүгә бәйле, күпфункцияле үзәк составында 45 урынга исәпләнгән авыл клубы төзелеше авыл клубы бинасының тузганлыгы аркасында җимерелүгә бәйле

Таблица 4.7.2

Урыссу авыл җирлеге халкына социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы (документ исеме)
					гамәлдәге	өстәмә	Беренче чират (2034 елга кадәр)	исәп-хисап срогы (2044 ел)	
ҖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР (МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН)									
Балаларга өстәмә белем бирү оешмалары									
1	Иске Урыссу ав.	Мәктәпкәчә белем бирүне оештыру	Организацияле	урын	-	20	+	-	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
2	Иске Урыссу ав.	Балалар бакчасы	Реконструкция	урын	35	15	+	-	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
Спорт учреждениеләре									

№ т/б	Торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы (документ исеме)
					гамәлдәге	өстәмә	Беренче чират (2034 елга кадәр)	исәп-хисап срогы (2044 ел)	
1	Иске Урыссу ав.	Гомуми файдаланудагы спорт залы	Яңа төзелеш	кв.м.	-	150	+	-	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
2	Байлар ав.	Гомуми файдаланудагы спорт залы	Яңа төзелеш	кв.м.	-	100	+	-	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
Яссылыклы корылмалар									
1	Иске Урыссу ав.	Яссылыклы спорт корылмасы	Яңа төзелеш	га	-	0,27	+	-	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ҖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР (ҖИРЛЕК)									
Сәүдә предприятиеләре									

№ т/б	Торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы (документ исеме)
					гамәлдәге	өстәмә	Беренче чират (2034 елга кадәр)	исәп-хисап срогы (2044 ел)	
1	Иске Урыссу ав.	Магазин	Яңа төзелеш	кв.м.	-	150	+	-	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
2	с.Байларово	Магазин	Яңа төзелеш	кв.м.	-	150	+	-	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
3	д.Каклы-Куль	Магазин	Яңа төзелеш	кв.м.	-	100	+	-	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
Җәмәгать туклануы предприятиеләре									

№ т/б	Торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы (документ исеме)
					гамәлдәге	өстәмә	Беренче чират (2034 елга кадәр)	исәп-хисап срогы (2044 ел)	
1	Иске Урыссу ав.	Җәмәгать туклануы предприятиеләре	Яңа төзелеш	урын	-	65	+	-	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре									
1	Иске Урыссу ав.	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре	Яңа төзелеш	урын	-	14	+	-	Ютазы МР СТП

4.8. Зиратларны үстерү

1000 кешегә 0,28 га норматив буенча авыл җирлегендә яшәүче халыкның традицион күмү зиратларына ихтыяҗы 2034 елга 0,45 га тәшкил итәчәк, 2044 елга – 0,45 га.

Генераль планда 2 зират урнаштыру тәкъдим ителә: Иске Урыссу авылының көнчыгышында мәйданы 6,47 га һәм Иске Урыссу авылының көньяк-көнчыгышында мәйданы 13,46 га.

Зиратларның буш территорияләре 21,71 га тәшкил итәчәк.исәпләнгән вакытка тәэмин ителеш – 4824%.

4.9. Туристлык-рекреация территорияләрен үстерү

Урыссу авыл җирлегенең генераль планында ял итү территорияләрен үстерү җирле халыкның ял итү зонасы буларак яшел утыртмалар системасын оештыру чараларын күздә тота.

Кешеләрнең ялы өчен уңайлы мөмкинлекләр тудыру, авылның йөзен яхшырту өчен кирәкле яшел утыртмалар системасын оештыру чаралары комплексы ике төп этапны күздә тота: гомуми файдаланудагы яшелләндерүне оештыру һәм чикләнгән файдаланудагы яшелләндерүне оештыру.

Гомуми файдаланудагы яшел утыртмаларны оештыру чаралары-административ һәм иҗтимагый биналар, көндәлек хезмәт күрсәтү үзәкләре янында скверлар төзү, төп урамда бульвар кору, урамнарны яшелләндерү, чәчәк бакчалары һәм газоннар кору.

Чикләнгән файдаланудагы яшел утыртмаларны оештыру чаралары-Мәгариф һәм тәрбия объектлары территорияләрен һәм социаль, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтүнең башка объектларын яшелләндерү (бакчалар кору, җиләк-җимеш һәм декоратив агачлар, куаклар утырту, чәчәк бакчалары урнаштыру).

Шәһәр төзелешен проектлауның төбәк нормативлары нигезендә гомуми белем бирү оешмалары территориясен яшелләндерү мәйданын алар территориясенең 50% тан да ким булмаган мәйданын исәпләп карыйлар. Мәктәпкәчә

мәгариф оешмалары территориясен яшелләндерү төзелешсез территориянең 50% тан да ким булмаска тиеш.

Таблица 4.9.1

Урыссу авыл җирлегендә туристлык-рекреация территорияләрен үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру срогы		Чара чыганагы (документ исеме)
					Агымдагы	Өстәмә	Беренче чират	Исәп-хисап срогы	
МЕРОПРИЯТИЯ МЕСТНОГО (РАЙОННОГО) ЗНАЧЕНИЯ									
1	Ютазы, Урыссу авыл җирлекләре	Урыссу-Ютазы туристлык рекреация зонасы проекты	Оештыру чарасы	-	-	-	+	+	СТП Ютазинского муниципального района

№ т/б	Торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру срогы		Чара чыганагы (документ исеме)
					Агымдагы	Өстәмә	Беренче чират	Исәп-хисап срогы	
2	Урыссу авыл җирлеге, Иске Урыссу авылыннан көнбатыштарак	Җиһазландырылган пляжлы ял итү зонасы	Оештыру чарасы	-	-	-	+	+	Ютазы МР СТП
3	Урыссу авыл җирлеге, Иске Урыссу авылы	Татар этнографик авылы	Оештыру чарасы	-	-	-	+	+	Ютазы МР СТП

№ т/б	Торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру срогы		Чара чыганагы (документ исеме)
					Агымдагы	Өстәмә	Беренче чират	Исәп-хисап срогы	
4	"Урыссу штп ГП, Әбсәләм, Бәйрәкә, Бәйрәкәтамак, Димтамак, Кәрәкәшле, Ташкичү, Урыссу, Ютазы авыл җирлеге	"Ютазы районының истәлекле урыннары буйлап" мәдәни-ландшафт маршруты	Оештыру чарасы	-	-	-	+	+	Ютазы МР СТП

№ т/б	Торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру срогы		Чара чыганагы (документ исеме)
					Агымдагы	Өстәмә	Беренче чират	Исәп-хисап срогы	
5	"Урыссу штп" ГП, Бәйрәкә, Бәйрәкәтамак, Иске Каразирек, Ташкичү, Урыссу авыл җирлекләре	«Татар халкының дине һәм көнкүреше» дини-этнографик маршруты	Оештыру чарасы	-	-	-	+	+	Ютазы МР СТП

4.10. Транспорт-коммуникация инфраструктурасын үстерү

Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлегенең генераль планы составындагы Урыссу авыл җирлегенең «транспорт-коммуникация инфраструктурасын үстерү» бүлегенең төп максаты-халык ихтыяҗлары нигезендә автомобиль юлларын үстерү, җирлек икътисадының нәтиҗәлелеген һәм конкурентлыкка сәләтен арттыру, юл челтәренең таләп ителгән техник торышын, үткәрү сәләтен, иминлеген һәм тыгызлыгын тәэмин итү.

Татарстан Республикасы территориясенең транспорт каркасы тәэсирендә Ютазы муниципаль районының планлаштыру структурасы һәм нәтиҗәдә Урыссу авыл җирлеге территориясенең планлаштыру структурасы формалаша.

Тимер юл транспортын үстерү

Россия Федерациясенең Федераль транспорт өлкәсендәге территориаль планлаштыру схемасында Урыссу авыл җирлеге территориясендә Куйбышев тимер юлының 8,49 км озынлыктагы участогын реконструкцияләү каралган.

Гомуми файдаланудагы автомобиль юлларын үстерү

Региональ һәм җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын үстерү юнәлешләре Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасында һәм Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасында билгеләнде.

Урыссу авыл җирлегенең генераль планында исәпләнгән срокка кадәр җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын, торак пунктларның урам-юл челтәрен капиталь ремонтлау һәм төзү (асфальт-бетон җәю) чаралары тәкъдим ителә.

Таблица 4.10.1

Урыссу авыл җирлегенең транспорт-коммуникация инфраструктурасын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куате		Гамәлгә ашыру срогы		Чара чыганагы (документ исеме)
					Гамәлдәге	Яңа (өстәмә)	Беренче чират (2034 елга кадәр)	Хисап срогы (2044 ел)	
ҖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР (ҖИРЛЕК)									
1	Урыссу авыл җирлеге	«Акса Күл авылына керү юлы» автомобиль юлы	Реконструкция (асфальт-бетон өслек җәю)	км	2,42	-	+	+	ЮТАЗЫ МР СТП
2	Урыссу авыл җирлеге	«Байлар - Исмәт тимер юл разъезды п.» автомобиль	Реконструкция (асфальт-бетон өслек	км	2,9	-	+	+	ЮТАЗЫ МР СТП

№ т/б	Торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куате		Гамәлгә ашыру срогы		Чара чыганагы (документ исеме)
					Гамәлдәге	Яңа (өстәмә)	Беренче чират (2034 елга кадәр)	Хисап срогы (2044 ел)	
		юлы	җәю)						
3	Урыссу авыл җирлеге	«Акса Күл бистәсе янындагы АПКны перспективалы үстерү мәйданчыгына керү» автомобиль юлы	Яңа төзелеш	км	0,27	-	+	+	ЮТАЗЫ МР СТП
4	Урыссу авыл җирлеге	Куйбышев тимер юлы участогы	Реконструкция	км	8,49	-	+	+	РФ СТП ФЕДЕРАЛЬ ТРАНСПОРТ ӨЛКӘСЕНД

№ т/б	Торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куате		Гамәлгә ашыру срогы		Чара чыганагы (документ исеме)
					Гамәлдәге	Яңа (өстәмә)	Беренче чират (2034 елга кадәр)	Хисап срогы (2044 ел)	
									Ә

4.11. Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге торак пунктлары чикләрен билгеләү

Россия Федерациясе Җир кодексының 84 статьясындагы 1 өлешенең 1 пункты нигезендә торак пунктларның чикләрен билгеләү яисә үзгәртү тиешле муниципаль берәмлек чикләрендә урнашкан торак пунктларның чикләрен чагылдыра торган шәһәр округының, җирлекнең генераль планын раслау яисә үзгәртү була.

"Җирләрне яисә җир кишәрлекләрен бер категориядән икенче категориягә күчерү турында" 2004 елның 21 декабрендәге 172-ФЗ номерлы Федераль законның (алга таба - күчерү турында Закон) 8 статьясындагы 1 өлеше нигезендә торак пунктларның чикләрен билгеләү яисә үзгәртү, шулай ук җир кишәрлекләрен торак пунктлар чикләренә кертү йә җир кишәрлекләрен торак пунктлар чикләреннән төшереп калдыру торак пунктларның җирләрен яисә җир кишәрлекләрен шундый составта күчерү булып тора: җирләрне башка категориягә йә җирләрне яки җир кишәрлекләрен башка категорияләрдән торак пункт җирләренә күчереп.

Шулай итеп, дәүләт теркәве, кадастр һәм картография федераль хезмәтенең 16.06.2010 ел, № 14-4692-ГЕ хаты нигезендә, әгәр муниципаль берәмлекнең генераль планын раслау процедурасы бозылмаган булса, генераль планны раслау турындагы акт җирләрне яки җир кишәрлекләрен күчерү турындагы акт булып тора.

Урыссу авыл җирлеге торак пунктлары өчен гамәлдәге чикләр сыйфатында БДКМРда исәптә торучы түбәндәге реестр номерлары белән чикләр кабул ителде:

-реестр номеры 16:43-4.227 булган Каклы Күл авылы чиге;

- Исмәт тимер юлы разъезды бистәсе чиге, реестр номеры 16:43-4.226;

- реестр номеры 16:43-4.239 булган Байлар авылы чиге;

- реестр номеры 16:43-4.237 булган Акса Күл бистәсе чиге;

- реестр номеры 16:43-4.228 булган Иске Урыссу авылы чиге;

Авыл җирлегенең гомуми мәйданы 6825,53 га тәшкил итә, шул исәптән торак пунктлар чикләрендәге җирләрнең мәйданы 394,33 га.

Урыссу авыл җирлегенең генераль планында Иске Урыссу торак пункты чиген үзгәртү каралган.

Таблица 4.11.1

Урыссу авыл җирлеге составына керүче торак пунктлар чигеннән кертелә торган һәм төшереп калдырыла торган җир кишәрлекләре исемлеге

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйданы, га	кертелә торган/ чыгарыла торган җир кишәрлеге мәйданы, га	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
Үз эченә алына торган җир кишәрлекләре								
1. Торак пункт чигенә төзәтмәләр кертү								
ЗУ 16:43:073901:357	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0278	0,0278	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:359	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0267	0,0267	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:358	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге	бакчачылык алып бару	-	0,0285	0,0285	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	җирләр							
ЗУ 16:43:073901: 361	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0439	0,0439	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901: 14	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0441	0,0441	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901: 15	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0502	0,0502	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901: 16	Авыл хуҗалыгы билгеләне	бакчачылык алып бару	-	0,0387	0,0387	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләнд	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	шендәге җирләр						ерү	
ЗУ 16:43:073901:17	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0387	0,0387	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:18	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0362	0,0362	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:19	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0424	0,0424	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:20	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге	бакчачылык алып бару	-	0,0736	0,0736	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләнд	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйданы, га	кертелә торган/ чыгарыла торган җир	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	җирләр						ерү	
ЗУ 16:43:073901:22	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0397	0,0397	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:23	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,038	0,038	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:24	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0363	0,0363	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:25	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге	бакчачылык алып бару	-	0,0404	0,0404	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләнд	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйданы, га	кертелә торган/ чыгарыла торган җир	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	җирләр						ерү	
ЗУ 16:43:073901:26	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0373	0,0373	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:27	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0397	0,0397	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:28	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0385	0,0385	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:29	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге	бакчачылык алып бару	-	0,0373	0,0373	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләнд	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйданы, га	кертелә торган/ чыгарыла торган жир	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану*	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	җирләр						ерү	
ЗУ 16:43:073901:30	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,04	0,04	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:31	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,068	0,068	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:368	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0448	0,0448	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:32	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге	бакчачылык алып бару	-	0,0497	0,0497	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләнд	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	җирләр						ерү	
ЗУ 16:43:073901:152	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0628	0,0628	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:153	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0434	0,0434	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:154	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0652	0,0652	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:151	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге	бакчачылык алып бару	-	0,0632	0,0632	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләнд	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	җирләр						ерү	
ЗУ 16:43:073901: 150	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0398	0,0398	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901: 149	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0392	0,0392	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901: 148	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0385	0,0385	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901: 147	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге	бакчачылык алып бару	-	0,0402	0,0402	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләнд	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйданы, га	кертелә торган/ чыгарыла торган җир	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	җирләр						ерү	
ЗУ 16:43:073901:146	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0389	0,0389	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:145	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0398	0,0398	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:144	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0401	0,0401	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:143	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге	бакчачылык алып бару	-	0,0396	0,0396	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләнд	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	җирләр						ерү	
ЗУ 16:43:073901:142	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,038	0,038	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:141	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0397	0,0397	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:140	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0393	0,0393	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:139	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге	бакчачылык алып бару	-	0,0386	0,0386	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләнд	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйданы га	кертелә торган/чыгарыла торган җир	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	җирләр						ерү	
ЗУ 16:43:073901:138	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0391	0,0391	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:137	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0392	0,0392	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:374	Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение,	Электр тапшыру линияләрен тоту һәм алардан файдалану өчен	-	0,0018	0,0018	Торак пунктлар җирләре	Коммуналь хезмәтләр күрсәтү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона, иминлек җирләре һәм башка махсус билгеләнештәге җирләр							
ЗУ 16:43:073901:136	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0488	0,0488	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйданы, га	кертелә торган/ чыгарыла торган җир	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073901:135	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0405	0,0405	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:134	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0503	0,0503	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:133	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0577	0,0577	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:155	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0316	0,0316	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан…	кертелә торган/ чыгарыла торган…	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073901:156	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,388	0,388	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:157	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,05	0,05	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:158	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0584	0,0584	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:159	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0374	0,0374	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073901:160	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0369	0,0369	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:161	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0383	0,0383	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:162	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0371	0,0371	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:163	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0396	0,0396	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073901:164	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0379	0,0379	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:165	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0396	0,0396	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:166	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0401	0,0401	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:167	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0368	0,0368	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073901:168	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0396	0,0396	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:169	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0405	0,0405	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:170	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0387	0,0387	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:171	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,038	0,038	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйданы, га	кертелә торган/ чыгарыла торган җир	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073901:172	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0542	0,0542	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:173	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0372	0,0372	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:174	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0399	0,0399	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:175	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0385	0,0385	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйданы, га	кертелә торган/ чыгарыла торган җир	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073901:176	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0522	0,0522	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:201	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0504	0,0504	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:202	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0374	0,0374	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:203	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0374	0,0374	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан...	кертелә торган/ чыгарыла торган җир...	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073901:204	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0388	0,0388	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:205	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0367	0,0367	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:373	Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре,	Электр тапшыру линияләрен тоту һәм алардан файдалану өчен	-	0,0018	0,0018	Торак пунктлар җирләре	Коммуналь хезмәтләр күрсәтү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйданы га	кертелә торган/ чыгарыла торган җир	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона, иминлек җирләре һәм башка махсус билгеләнештәге җирләр							
ЗУ 16:43:073901:206	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0348	0,0348	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:207	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге	бакчачылык алып бару	-	0,0408	0,0408	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләнд	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	җирләр						ерү	
ЗУ 16:43:073901: 208	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0405	0,0405	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901: 209	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0355	0,0355	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901: 210	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,037	0,037	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901: 211	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге	бакчачылык алып бару	-	0,0372	0,0372	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләнд	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	җирләр						ерү	
ЗУ 16:43:073901: 212	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0378	0,0378	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901: 213	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,036	0,036	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901: 214	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,041	0,041	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901: 215	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге	бакчачылык алып бару	-	0,0376	0,0376	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләнд	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан...	кертелә торган/ чыгарыла торган жир...	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	җирләр						ерү	
ЗУ 16:43:073901:216	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0398	0,0398	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:217	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0402	0,0402	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:218	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0378	0,0378	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:219	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге	бакчачылык алып бару	-	0,0402	0,0402	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләнд	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	җирләр						ерү	
ЗУ 16:43:073901:265	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0345	0,0345	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:266	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0432	0,0432	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:267	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0367	0,0367	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:268	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге	бакчачылык алып бару	-	0,0432	0,0432	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләнд	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан…	кертелә торган/ чыгарыла торган жир…	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	җирләр						ерү	
ЗУ 16:43:073901:269	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0538	0,0538	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:270	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0533	0,0533	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:271	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0458	0,0458	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073901:273	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге	бакчачылык алып бару	-	0,0446	0,0446	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләнд	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
	җирләр						ерү	
ЗУ 16:43:073901:272	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0396	0,0396	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
Часть ЗУ 16:43:073901:4 (декларированная площадь)	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,458	0,154	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
Часть ЗУ 16:43:073901:7 (декларированная	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,267	0,175	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан ы, га	кертелә торган/ чыгарыла торган җир	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану*	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
площадь)								
Часть ЗУ 16:43:073901:8 (декларированная площадь)	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,415	0,144	Торак пунктлар җирләре	территорияләрне төзекләндерү	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:111	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0714	0,0714	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:109	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,042	0,042	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073801:114	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,045	0,045	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:122	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0433	0,0433	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:123	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0455	0,0455	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:100	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0417	0,0417	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073801:118	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0423	0,0423	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:18	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0485	0,0485	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:17	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,044	0,044	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:7	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0691	0,0691	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073801:31	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0509	0,0509	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:40	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0396	0,0396	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:93	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0411	0,0411	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:92	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0409	0,0409	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073801:96	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0432	0,0432	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:45	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0421	0,0421	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:94	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0454	0,0454	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:76	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0405	0,0405	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073801:27	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0411	0,0411	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:26	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0412	0,0412	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:25	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0441	0,0441	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:85	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0377	0,0377	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйданы, га	кертелә торган/ чыгарыла торган җир	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073801:80	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0422	0,0422	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:81	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0419	0,0419	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:49	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0399	0,0399	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:22	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0627	0,0627	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073801:21	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,042	0,042	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:180	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0439	0,0439	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:181	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0458	0,0458	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:183	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0454	0,0454	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073801:185	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0432	0,0432	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:190	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0439	0,0439	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:166	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0629	0,0629	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:155	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0448	0,0448	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйданы	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073801:167	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0543	0,0543	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:171	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0427	0,0427	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
ЗУ 16:43:073801:161	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	бакчачылык алып бару	-	0,0432	0,0432	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
Кадастр квартылның өлеше 16:43:073801	-	-	-	11,426	8,772	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйданы, га	кертелә торган/ чыгарыла торган җир	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
ЗУ 16:43:073801:202 (декларацияләнгән мәйдан)	Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр	авыл хуҗалыгы җитештерүе өчен	-	0,948	0,948	Торак пунктлар җирләре	Индивидуаль торак төзелеше өчен	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы
Кадастр квартылның өлеше 16:43:070101	-	-	-	148,03	0,083	Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона, иминлек җирләре һәм башка махсус билгеләнештәге	Ритуаль эшчәнлек	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир кишәрлеге мәйдан	кертелә торган/ чыгарыла торган	Планлаштырыла торган категория	планлаштырыла торган рөхсәт ителгән файдалану *	җир кишәрлекләрен кертү / төшереп калдыру өчен нигез
		рөхсәт ителгән файдалану	документ буенча					
Иске Урыссу								
						җирләр		
Барлыгы					16,3035			

* дәүләт теркәве, кадастр һәм картография федераль хезмәтенең «җир кишәрлекләреннән рөхсәт ителгән файдалану төрләре классификаторын раслау турында» 2020 елның 10 ноябрендәге п/0412 номерлы боерыгына (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән) туры китереп).

Таблица 4.11.2

Урыссу авыл җирлеге составына керүче торак пунктларның чикләрен билгеләү чаралары исемлеге

№ т/б	Торак пункт исеме	Объект исеме	Чара төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы (документ исеме)
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират	Хисап чоры	
Җирле әһәмияттәге чаралар (җирлек)									
1	Иске Урыссу ав.	Торак пункт чикләре	җир кишәрлекләрен торак пункт чикләренә кертү	га	16,3035	-	+	-	Урыссу авыл җирлегенең генераль планы

4.12. Инженерлык инфраструктурасын үстерү гамәлләре

Су белән тәэмин итү

Исәп-хисап чыгымнары

Гомуми су куллану торак һәм җәмәгать биналарында хуҗалык-эчү ихтыяҗларына, тышкы янгын сүндерүгә, урамнарга һәм яшел үсентеләргә су сибүгә тотылуны үз эченә ала.

Халыкның хуҗалык-эчү ихтыяҗларына исәпләнгән Су чыгымнары биналарны (санитар-техник җиһазларны) төзекләндерү дәрәҗәсенә бәйле рәвештә бер кешегә су куллану нормаларыннан чыгып исәпләнә, алар СП 31.13330.2021 кагыйдәләре җыелмасының 5.1 п.1 таблицасы нигезендә кабул ителгән "СНиП 2.04.02-84* су белән тәэмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар "(РФ төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 2021 елның 27 декабрендәге 1016/пр номерлы боерыгы белән расланган) һәм су куллануның тәүлеклек һәм сәгать тигезсезлеге коэффициентлары. Суны чагыштырмача куллану хуҗалык-эчү һәм көнкүреш ихтыяҗларына җәмәгать биналарындагы су чыгымнарын үз эченә ала.

Су куллануның чагыштырма нормалары 4.12.1 нче таблицада күрсәтелгән.

Таблица 4.12.1

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге территориясендә су куллануның чагыштырма нормалары

№ т/б	Торак йортларны төзекләндерү дәрәҗәсе	$q_{ж}$, л/тәүлеккә
1	Эчке суүткәргеч һәм канализация белән җиһазландырылган, ванна бүлмәләре һәм җирле су җылыткычлары булган биналар төзү	140-180
2	Шул ук үзәкләштерелгән кайнар су җылыткычлары белән	165-180

Тышкы янгын сүндерүгә су чыгымы нормасы һәм торак пунктта бер үк вакытта янгыннар саны СП кагыйдәләре җыентыгы нигезендә кабул ителгән 31.13330.2021 "СНиП 2.04.02-84* су белән тәэмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар "(РФ төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 2021 елның 27 декабрендәге 1016/пр номерлы боерыгы белән расланган), шулай ук техник яктан катлаулы булмаган объектларның эчке һәм тышкы янгын сүндерү системаларын проектлау буенча пособие п70.0010.09-90 нигезендә, халык саны һәм төзелеш катлары буенча. Халык саны 50 кешедән ким булганда янгын сүндерү каралмаган.

Гамәлдәге хәлгә, генераль планны гамәлгә ашыруның барлык срокларына исәп-хисап нәтиҗәләре 4.12.2 таблицасында китерелгән.

Таблица 4.12.2

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге халкының исәпләп су куллануы, м^3/тәүлеккә

№ т/б	Торак пункт исеме	Торак йортларны төзекләндерү дәрәҗәсе		Су куллануның уртача тәүлеклек чыгымнары, Qср	иң күп су куллануның тәүлегенә исәпләнгән су чыгымы, Qmax	Исәпкә алынмаган чыгымнар	Су сибү	Янгын сүндерү	Барлыгы
		Эчке суүткәргеч һәм канализация белән җиһазландырылган, ванна бүлмәләре һәм җирле су җылыткычлары булган биналар төзү	Шул ук, үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү						
Гамәлдәге хәл									
1	Иске Урыссу ав.	705 98,7	-	705 98,7	118,4	11,8	49,4	81,0	260,6
2	Байлар ав.	396 55,4	-	396 55,4	66,5	6,7	27,7	81,0	181,9

3	Каклы Күл ав.	94 13,2	-	94 13,2	15,8	1,6	6,6	81,0	105
4	Акса Күл б.	4 0,6	-	4 0,6	0,7	0,1	0,3	0	1,1
5	Исмәт б.	10 1,4	-	10 1,4	1,7	0,2	0,7	0	2,6
Беренче чират (2034 елга кадәр)									
1	Иске Урыссу ав.	1130 158,2	-	1130 158,2	189,8	19	79,1	81,0	368, 9
2	Байлар ав.	387 54,2	-	387 54,2	65	6,5	27,1	81,0	179, 6
3	Каклы Күл ав.	89 12,5	-	89 12,5	15	1,5	6,2	81,0	103, 7
4	Акса Күл б.	6 0,8	-	6 0,8	1	0,1	0,4	0	1,5
5	Исмәт б.	10 1,4	-	10 1,4	1,7	0,2	0,7	0	2,6

Хисап чоры (2044 елга кадәр)									
1	Иске Урыссу ав.	1110 155,4	-	1110 155,4	186,5	18,6	77,7	81,0	282,8
2	Байлар ав.	379 53,1	-	379 53,1	63,7	6,4	26,5	81,0	177,6
3	Каклы Күл ав.	84 11,8	-	84 11,8	14,1	1,4	5,9	81,0	102,4
4	Акса Күл б.	8 1,1	-	8 1,1	1,3	0,1	0,6	0	2
5	Исмәт б.	10 1,4	-	10 1,4	1,7	0,2	0,7	0	2,6

Хисап чорына Генераль планда тәкъдим ителә:

- искергән һәм нәтиҗәсез технологияләрне кулланудан баш тартуга һәм заманча инновацион технологияләр кертеп, мөмкин булган иң яхшы технологияләр принципларына күчүгә юнәлдерелгән оештыру чаралары;

- суүткәргеч челтәрләрне алыштыру, манаралар һәм коймалар урнаштыру.

Канализация

Исәп-хисап чыгымнары

Торак пунктларның канализация системасын проектлаганда торак һәм иҗтимагый биналардан көнкүреш агып төшүче суларын тәүлеклек уртача исәпләнгән су агызуны территорияләргә һәм Яшел утыртмаларга су сибүгә тотылган суны исәпкә алмыйча, уртача тәүлеклек исәпләнгән су куллануга тигез итеп кабул итәргә кирәк.

Су агызуның чагыштырма нормалары 4.12.3 нче таблицада күрсәтелгән.

Таблица 4.12.3

Удельные нормы водоотведения на территории Уруссинского сельского поселения Ютазинского муниципального района Республики Татарстан

№т/б	Торак йортларны төзекләндерү дәрәҗәсе	$q_ж$, л/сут
1	Эчке суүткәргеч һәм канализация белән җиһазландырылган, ванна бүлмәләре һәм җирле су җылыткычлары булган биналар төзү	140-180
2	Шулай ук үзәкләштерелгән кайнар су җылыткычлары белән	165-180

Гамәлдәге хәлгә, генераль планны гамәлгә ашыруның барлык срокларына исәп-хисап нәтиҗәләре 4.12.4 нче таблицада күрсәтелгән.

Таблица 4.12.4

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге халкының исәп-хисап су түгүе, м3/тәүлеккә

№ т/б	Торак пункт исеме	Торак йортларны төзекләндерү дәрәҗәсе		Су куллануның уртача тәүлеклек чыгымнары, Qср	иң күп су куллануның тәүлегенә исәпләнгән су чыгымы, Qmax	Исәпкә алынмаган чыгымнар	Барлыгы
		Эчке суүткәргеч һәм канализация белән җиһазландырылган, ванна бүлмәләре һәм җирле су җылыткычлары булган биналар төзү	Шул ук, үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү				
Агымдагы хәл							
1	Иске Урыссу ав.	705 98,7	-	705 98,7	118,4	11,8	130,3
2	Байлар ав.	396 55,4	-	396 55,4	66,5	6,7	73,2

3	Каклы Күл ав.	94 13,2	-	94 13,2	15,8	1,6	17,4
4	Акса Күл б.	4 0,6	-	4 0,6	0,7	0,1	0,8
5	Исмәт б.	10 1,4	-	10 1,4	1,7	0,2	1,9
Беренче чират							
1	Иске Урыссу ав.	1130 158,2	-	1130 158,2	189,8	19	208,8
2	Байлар ав.	387 54,2	-	387 54,2	65	6,5	71,5
3	Каклы Күл ав.	89 12,5	-	89 12,5	15	1,5	16,4
4	Акса Күл б.	6 0,8	-	6 0,8	1	0,1	1,1
5	Исмәт б.	10 1,4	-	10 1,4	1,7	0,2	1,9

Хисап чоры							
1	Иске Урыссу ав.	1110 155,4	-	1110 155,4	186,5	18,6	205,1
2	Байлар ав.	379 53,1	-	379 53,1	63,7	6,4	70
3	Каклы Күл ав.	84 11,8	-	84 11,8	14,1	1,4	15,5
4	Акса Күл б.	8 1,1	-	8 1,1	1,3	0,1	1,4
5	Исмәт б.	10 1,4	-	10 1,4	1,7	0,2	1,9

Проект тәкъдиме

Торак биналарны төзекләндерүне яхшыртуга бәйле рәвештә, шулай ук халыкның санитария-гигиена шартларын яхшырту максатларында түбәндәге чаралар карала:

Беренче чиратка һәм исәпләнгән вакытка:

- гамәлдәге септиклардан һәм торак һәм иҗтимагый төзелеш чокырларыннан агынтыларны чыгаруны оештыру.

Өске агымны оештыру

Планлаштырыла торган территорияне төзекләндерү, аның гомуми һәм санитария шартларын яхшырту максатларында проектта өске агымны оештыру һәм су агымы челтәрен урнаштыру күздә тотыла.

Беренче чиратта проектта ачык яңгыр яудыру челтәре тәкъдим ителә. Ул катлаулы һәм кыйммәтле корылмалар таләп итми торган иң гади система булып тора.

Авыл җирлегенең бөтен территориясендә, юлның ике ягындагы ачык лотоклар (кюветлар) буенча – торак пунктларда башкарыла.

Канаулар һәм кюветлар киселешенең күренеше һәм үлчәмнәре гидравлик исәпләү нигезендә билгеләнә. Аларның тирәнлеге 1,2 м дан артмаска тиеш. кюветлар текәлеге 1: 1.5 кюветлар буенча буй авышлыклар 0,003 (0,3%) тан да ким булмаска тиеш.

Юлларны проектлаганда аерым эш проекты белән су агызу лотокларының тирәнлеген, озынлыгын һәм урнашу урынын төгәлрәк билгеләргә.

Юллар аша кюветлардан су агызгычларны тимер-бетон торбалар һәм лотоклар аша үткәрергә. Аларның диаметрын, озынлыгын, авышлыгын эш проекты стадиясендә билгеләргә.

Су бассейнын саклауга һәм суның сыйфатына карата югары таләпләрне исәпкә алып, торак пунктлар территориясеннән пычранган җир өсте суларын чистарту корылмалары аша чыгарырга һәм соңыннан, тиешле чистартудан соң, су кабул итү урыннарына агызырга киңәш ителә.

Территорияне төзекләндерүне арттыру белән, проектта ябык типтагы су агымы челтәре тәкъдим ителә. Ул иң камил һәм территорияләрне төзекләндерүнең барлык таләпләренә дә җавап бирә. Су агымы торба – коллекторларының җир асты челтәреннән тора, өске суларны яңгыр кабул итү коелары кабул итә һәм җыелган суларны су агымы челтәренә җибәрә.

Яңгыр канализациясе (ябык типтагы) челтәре атмосфера суларын юллар, түбәләр һәм мәйданнар территориясеннән агызу өчен каралган.

Торак пунктларның селитеб территорияләрендә урнашкан аеруча пычранган кишәрлекләрдән агып чыккан сулар сулыкларга яисә яңгыр канализациясе челтәренә агызыр алдыннан локаль чистарту корылмаларында чистартылырга тиеш. Чистарту корылмаларына яңгырлар яуганда, кар эрегәндә һәм юл өслекләрен юганда барлыкка килә торган суның иң пычрак өлеше бирелергә тиеш.

Яңгырның иң көчле өлешенә һәм эрегән суларның иң күп агып төшүенә караган иң югары чыгымнар чистартылмыйча гына сулыкка ташлана.

Чистарту корылмалары алдында аккумуляцияләү сыешлыгын проектларга кирәк. Әйләнмә линия буенча шартлы чиста яңгыр агынтылары чистартылган агынтылар белән бергә, техник шартларга туры китереп, су кабул итү урыннарына ташлана.

Аккумуляцияләнгән яңгыр агымын 1-2 тәүлек дәвамында каплап торалар. Шул ук вакытта үлчәүле матдәләр һәм ХПК микъдарын 80-90% ка киметүгә ирешелә. Яктыртылган суны агызу вакыты 1-2 тәүлек эчендә кабул ителә.

Күңел ачудан тыш территорияләрдән (сәнәгать предприятиеләре, склад хуҗалыклары, автохуҗалыклар һ.б.), шулай ук селитеб территорияләрендә урнашкан аеруча пычранган кишәрлекләрдән (бензин салу станцияләре, автомашиналар кую урыннары, эре автобус станцияләре һ. б.) агып төшүче сулар локаль яки куаклы чистарту корылмаларында аларны сулыкларга яисә яңгыр канализациясе челтәренә агызыр алдыннан чистартылырга тиеш.

Яңгыр канализациясе коллекторлары буенча чистарту корылмаларына шартлы чиста сулар килергә мөмкин, аларны поселок яңгыр канализациясе челтәренә ташларга рөхсәт ителә:

- шартлы чиста җитештерү сулары;

- конденсацияле һәм җитештерү аппаратурасын суытудан чистартуны таләп итми торган;

- грунт (дренаж) сулары;

- автомашиналарны локаль чистарту корылмаларында чистартканнан соң юудан су.

Бу суларның составы су кодексы таләпләрен канәгатьләндерергә һәм аларны чыгаруны дәүләт санитария күзәтчелеге органнары расларга тиеш.

Бер һәм ике катлы төзелешле территорияләрдән яңгыр суларын агызу ачык су агызу җайланмалары (урам лотоклары, юл кюветлары, су агызу канаулары) ярдәмендә проектлана, аларда урамнар, юллар, юллар һәм тротуарлар киселешендә күперләр яисә торбалар урнаштырыла. Лотокларның буй авышлыгы 0,003 тән ким булмаска тиеш.

Яңгыр кабул итү коелары Түбән төшүләрнең (күтәрелүләрнең) озакка сузылган участокларында, юл чатларында һәм җир өсте сулары агымы ягыннан җәяүлеләр кичүләрендә, юл тәлинкәләренең пычкысыман профиле янындагы түбән урыннарда, җир өсте сулары агып төшмәгән түбән урыннарда, ишегалды һәм парк территорияләрендә юл тәлинкәләре буйлап урнаштырыла. Яңгыр кабул итүчеләр Төп коллектор белән ботаклар аша тоташалар.

Су агызу коллекторының диаметры эш проекты стадиясендә исәпләү белән билгеләнергә тиеш.

Су агымы коллекторларының нормаль тирәнлеге 2-3 м, иң чик тирәнлеге 5-6 м.

Яңгыр сулары алдан чистартылганнан соң су белән тәэмин итү чыганакларының санитария саклау зонасыннан читтә урнашкан су кабул итү урыннарына агызылырга тиеш.

Су агымының ябык челтәре борт ташлары белән әйләндереп алынган юллар буенча төзелеш зонасында һәм аз гына авышлыклары 0,004 тән кимрәк булган территорияләрдә,

мәйданнарда, җәмәгать биналары урнашкан урыннарда каралган, анда су агызуның ачык төрен куллану төзекләндерү таләпләре күзлегеннән караганда кабул ителми.

Су объектларына ташлана торган агып төшүче суларны чистарту дәрәҗәсе «агып төшүче суларның составын һәм үзлекләрен тикшереп тору кагыйдәләре һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенең кайбер актларына үзгәрешләр кертү һәм аларны үз көчләрен югалткан дип тану турында» (РФ Хөкүмәтенең 2020 елның 22 маендагы 728 номерлы карары белән расланган). Шартлы чиста яңгыр суларын техник максатларда, зарарсызландырылган явым-төшемнәрне ашлама һәм башка максатларда файдалану мөмкинлекләрен ачыклау зарур.

Чистарту корылмалары тибы һәм су агызу системалары схемалары эш проектлары стадиясендә эшләнергә тиеш.

Территориядә биналар, корылмалар төзегәндә, асфальт юллар һәм тротуарлар салганда, спорт мәйданчыклары, ял итү зоналары төзегәндә җир өсте суларын фильтрлау күләме кимиячәк һәм территорияләрдән бирелә торган су күләме артачак.

Җир өсте суларын агызу буенча барлык чараларны да катгый үткәрү бик мөһим.

Алга таба, өске агымны бүлеп бирү чараларының һәрберсе, территориянең инженер-геологик һәм гидрологик өйрәнелгәнлеген һәм проект карарлары вариантларының техник-икътисадый чагыштыруларын исәпкә алып, мөстәкыйль проект рәвешендә эшләнергә тиеш.

Авыл җирлеген тулысынча төзекләндерү өчен коммуналь-көнкүреш һәм өстән агып төшүче суларны агызу схемасы проектын эшләү тәкъдим ителә.

Су агызу схемасы су агызу системасы буенча кабул ителгән карарлар нигезендә эшләнә һәм аларны сулыкка кабул итү, ташу, чистарту һәм чыгару яисә алга таба авыл хуҗалыгында һәм Сәнәгатьтә файдалану өчен тапшыру өчен инженерлык корылмалары комплексын сайлау һәм урнаштыру буенча конкрет техник һәм икътисадый нигезләнгән карар булып тора..

Территорияне санитар чистарту

Елга 1 кешегә калдыклар туплау нормалары Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Каты коммуналь калдыкларны туплау нормативларын раслау турында» 2016 елның 12 декабрендәге 922 номерлы карары, «күпфатирлы йортларның торак урыннарында һәм торак йортларда кулланучылар категорияләреннән тыш, кулланучылар категорияләре өчен каты коммуналь калдыкларны туплау нормативларын раслау турында» ТР Министрлар Кабинетының 01.12.2023 ел № 1541 санлы Карары нигезендә кабул ителә:

- каты коммуналь калдыклар -0,27 т/елга-индивидуаль торак йортлар, 0,205 т/елга – күпфатирлы йортлар;

- каты коммуналь калдыклар-0,011 т / ел-сәнәгать товарлары кибетләре;

- каты коммуналь калдыклар - 0,0055 т/ел – сәнәгатьнең башка тармаклары предприятиеләре;

- эре габаритлы калдыклар – елына 0,079 т-индивидуаль торак йортлар, елына 0,071 т – күпфатирлы йортлар.

Авыл җирлеге территориясендә ККК күләме, исәпләү чорларына 4.12.5 таблицасында китерелгән.

Таблица 4.12.5

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге территориясендә каты коммуналь калдыклар күләме, т/ел

№ т/б	Торак пункт исеме	Генераль план проектын эшләү гамәлгә ашырыла торган ел башына гамәлдәге хәл					Беренче чират					Хисап чоры				
		ТКО	КГО	Барлыгы халыктан	Барлыгы юридик затлардан	Барлыгы	ТКО	КГО	Барлыгы халыктан	Барлыгы юридик затлардан	Барлыгы	ТКО	КГО	Барлыгы халыктан	Барлыгы юридик затлардан	Барлыгы
1	Иске Урыссу ав.	190,35	55,695	246,045	39,52	285,565	305,1	89,27	394,37	43,67	438,04	299,7	87,69	387,39	45,75	433,14
2	Байлар ав.	106,92	31,284	138,204	23,57	161,774	104,49	30,573	135,063	25,16	160,223	102,33	29,941	132,271	26,79	159,061
3	Каклы Күл ав.	25,38	7,426	32,806	8,23	41,036	24,03	7,031	31,061	8,97	40,031	22,68	6,636	29,316	9,23	38,546

№ т/б	Торак пункт исеме	Генераль план проектын эшләү гамәлгә ашырыла торган ел башына гамәлдәге хәл					Беренче чират					Хисап чоры				
4	Акса Күл б.	1,08	0,316	1,396	-	1,396	1,62	0,474	2,094	-	2,094	2,16	0,632	2,792	-	2,792
5	Исмәт б.	2,7	0,79	3,49	-	3,49	2,7	0,79	3,49	-	3,49	2,7	0,79	3,49	-	3,49
Барлыгы		326,43	95,511	421,941	71,32	493,261	437,94	128,138	566,078	77,8	643,878	429,57	125,689	555,259	81,77	637,029

Таблица 4.12.6

Количество контейнеров, планируемых к размещению на территории населенных пунктов, входящих в состав Уруссинского сельского поселения Ютазинского муниципального района Республики Татарстан, единиц

№ т/б	Торак пункт исеме	Контейнерлар саны	
		Беренче чират	Хисап чоры
1	Иске Урыссу ав.	11	11
2	Байлар ав.	4	4
3	Каклы Күл ав.	1	1
4	Акса Күл б.	1	1
5	Исмәт б.	1	1
Барлыгы		18	18

Шулай итеп, Урыссу авыл җирлеге территориясендә каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар саны (күләме 0,75 куб.м) беренче чиратта 18 данә тәшкил итәргә тиеш (булган контейнерларны исәпкә алып), әгәр бер контейнерга сәнәгый эшкәртү өчен яраклы коры икенчел матди ресурслар (пластмасса, пыяла, металлар, макулатура, текстиль һ. б.) кабул ителсә, алар каты көнкүреш калдыклары массасының 35-50 процентын тәшкил итә, икенче контейнерга - дымлы азык компонентлары һәм башка барлык морфологик компонентлар, Композит төргәкне дә кертеп. Логистик күрсәткечләрне яхшыртуга утиль морфологик компонентлар өчен зур сыйдырышлы контейнерлар куллану исәбенә ирешелә. Контейнер мәйданчыкларын урнаштыру урыннары һәм махсус техника берәмлекләре саны (аерым алганда транспорт һәм чүп җыю машиналары) төбәк операторы һәм җирлекнең торак пунктлары территорияләрен чистартуның Генераль схемасы белән билгеләнә («территорияне санитар чистарту һәм торак урыннарны җыештыру» белешмәлеге (Мәскәү, 1990 ел)).

Җирлек территориясендә халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итү максатларында, «Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль канунның 14 маддәсе нигезендә, «Җитештерү һәм куллану калдыклары турында» 1998 елның 24 июнендәге 89-ФЗ номерлы Федераль законның 8, 13, маддәләре, «әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль

закон, «Россия Федерациясе торак пунктлары территорияләрен чистартуның генераль схемаларын эшләү тәртибе турында методик тәкъдимнәрне раслау хакында» 2003 елның 21 августындагы 152 номерлы РФ Дәүләт төзелеше карары нигезендә җирлекнең торак пунктлары территорияләрен чистартуның генераль схемасын эшләргә кирәк.

89-ФЗ номерлы «җитештерү һәм куллану калдыклары турында» Федераль Законның 24.7 маддәсенең 4 өлеше нигезендә, каты коммуналь калдыклар милекчеләре каты коммуналь калдыклар барлыкка килә һәм аларны туплау урыннары урнашкан эшчәнлек зонасында булган региональ оператор белән каты коммуналь калдыклар белән эш итү буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төзергә тиеш.

ККК тәртибе һәм җыю Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасы территориясендә каты коммуналь калдыкларны (шул исәптән аларны аерым туплау) туплау тәртибен раслау турында» 21.12.2018 ел, № 1202 карары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Халыкның санитария-гигиена шартларын һәм территориянең экологик иминлеген яхшырту максатларында Урыссу авыл җирлегенең генераль планына үзгәрешләр кертү белән түбәндәге чаралар күз алдында тотыла:

территорияне планлы-даими санитар чистарту;

КККны дифференциацияләнгән (аерым) җыюны оештыру.

Җылылык белән тәэмин итү

Проект карары

Барлык җылылык чыганаклары өчен, шул исәптән индивидуаль төзелешне җылыту өчен төп ягулык төре итеп табигый газ карала.

Утарны җылылык белән бер контурлы яки ике контурлы җылылык генераторлары (көнкүреш газ казаннары) тәэмин итәргә тәкъдим ителә.

Проектта искергән һәм нәтиҗәсез технологияләрне кулланудан баш тартуга һәм мөмкин булган иң яхшы технологияләр принципларына күчүгә һәм заманча инновацион технологияләрне гамәлгә кертүгә юнәлдерелгән оештыру чаралары тәкъдим ителә.

Газ белән тәэмин итү

Планлаштырылган карарлар нигезендә халыкны газ белән тәэмин итүне (хуҗалык – көнкүреш һәм коммуналь ихтыяҗлар) күздә тотарга кирәк.

Халыкның хуҗалык-көнкүреш һәм коммуналь-көнкүреш ихтыяҗларына газ чыгымнары газ куллануның эреләнгән күрсәткечләре буенча «Металл һәм полиэтилен торбалардан газ бүлү системаларын проектлау һәм төзү буенча Гомуми нигезләмәләр» П.42-101-2003 СП нигезендә 3.12 газ яну җылылыгында төзекләндерү дәрәҗәсенә бәйле рәвештә 34 МДж/м3 (8000 ккал/м3):

- газ җылыткычларыннан кайнар су белән тәэмин иткәндә-елга 300 м3;
- кайнар су белән тәэмин итүнең төрле төрләре булмаганда - елына 180 м3 (авыл җирендә - 220).

Максималь исәпләнгән сәгатьлек газ чыгымы м3/сәг, 0°С булганда һәм газ басымы 0,1 МПа (760 мм. рт.ст.) хуҗалык-көнкүреш һәм җитештерү ихтыяҗларына еллык чыгымның өлеше буларак формула буенча билгеләргә кирәк:

$Bhmax = By*Khmax$;

кайда: Khmax - сәгать максимумы коэффициенты (табл.2,3,4 СП 42-101-2003);

By - еллык газ чыгымы, м3/елына.

Җитештерү характерындагы булмаган көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре ихтыяҗларына газ чыгымы торак йортларга газ чыгымының 5% күләмендә кабул ителде.

Халыкның коммуналь-көнкүреш ихтыяҗларына беренче чиратта һәм Хисап чорасына газга ихтыяҗ 4.12.7 таблицасында күрсәтелгән.

Таблица 4.12.7

Урыссу авыл җирлеге халкының коммуналь-көнкүреш ихтыяҗларына газга ихтыяҗя, тыс.нм3/елга

№ т/б	Торак пункт исеме	Еллык газ чыгымы		
		Ел башына гамәлдәге хәл	Беренче чират	Хисап чоры
1	Иске Урыссу ав.	155,1	248,6	244,2
2	Байлар ав.	87,12	85,14	83,38
3	Каклы Күл ав.	20,68	19,58	18,48
4	Акса Күл б.	0,88	1,32	1,76
5	Исмәт б.	2,2	2,2	2,2
Барлыгы		265,98	356,84	350,02

Гамәлдәге һәм проектлана торган сәнәгать предприятиеләренең газга ихтыяҗын предприятиеләр проектлары нигезендә билгеләргә кирәк.

Проект карары

Генераль планга үзгәрешләр кертү барлык газлаштырылган объектларны тотрыклы газ белән тәэмин итәргә, «газ бүлү һәм газ куллану челтәрләренең куркынычсызлык кагыйдәләре» сәнәгать иминлеге өлкәсендә расланган федераль нормалар һәм кагыйдәләр нигезендә газүткәргечләрне үз вакытында диагностикаларга мөмкинлек бирә торган гамәлдәге газүткәргечләр системасыннан максималь файдалануны күздә тота (Экологик, технологик һәм атом күзәтчелеге буенча федераль хезмәтнең "сәнәгать куркынычсызлыгы өлкәсендә "газ бүлү һәм газ куллану челтәрләренең куркынычсызлык кагыйдәләре"федераль нормаларын һәм кагыйдәләрен раслау турында" 2020 елның 15 декабрендәге 531 номерлы боерыгы белән расланган).

Проектта искергән һәм нәтиҗәсез технологияләрне кулланудан баш тартуга һәм мөмкин булган иң яхшы технологияләр принципларына күчүгә һәм заманча инновацион технологияләрне гамәлгә кертүгә юнәлдерелгән оештыру чаралары тәкъдим ителә.

Беренче чиратта һәм хисап чорына (2044 елга кадәр)

Проектта искергән һәм нәтиҗәсез технологияләрне кулланудан баш тартуга һәм мөмкин булган иң яхшы технологияләр принципларына күчүгә һәм заманча инновацион технологияләрне гамәлгә кертүгә юнәлдерелгән оештыру чаралары тәкъдим ителә.

Электр белән тәэмин итү

<u>Электр йөкләнешләрен исәпләү</u>

Урыссу авыл җирлегенең генераль планына үзгәрешләр кертү буенча электр йөкләнешләре ике срокта билгеләнде:

- Беренче чират - 2034 ел;
- Хисап чоры - 2044 ел

Коммуналь-көнкүреш секторының еллык электр кулланылуы 9 кушымтаның 4 таблицасында (шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары, 2013 ел) «Коммуналь-көнкүреш кулланучыларының электр энергиясе чыгымының һәм электр йөкләнеше максимумыннан файдалануның еллык сәгатьләренең эреләнгән күрсәткечләре» буенча исәпләнгән.

Күрсәтелгән эреләндерелгән күрсәткечләр торак һәм җәмәгать биналарында, коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләрендә, транспорт хезмәте күрсәтү объектларында, тышкы яктыртуда электр куллануны күздә тота. Әлеге мәгълүматлар торак биналарда кондиционерлау, электр җылыту һәм электр җылытуны исәпкә алмый. Электр йөкләнеше максимумын файдалануның еллык сәгатьләре ЦП 10(6) кВ шиналарына китерелгән.

Коммуналь-көнкүреш секторының исәп-хисап куәте РД 34.20.185-94 буенча исәпләнгән, табл.2.4.3. «Чагыштырма коммуналь-көнкүреш

йөкләнешенең эреләнгән күрсәткечләре". Электр энергиясенең чагыштырма куәте 0,41 кВт/кеше тәшкил иткән (табигый газга плитәләре булган «кече» шәһәрләр категориясе). Таблицада китерелгән күрсәткечләр түбәндәгеләрнең йөкләнешен исәпкә ала: торак һәм җәмәгать биналары (административ, уку, фәнни, дәвалау, сәүдә, тамаша, спорт), Коммуналь предприятиеләр, транспорт хезмәте күрсәтү объектлары (гаражлар һәм автомобильләрне саклау өчен ачык мәйданчыклар), тышкы яктырту объектлары, шулай ук, кагыйдә буларак, поселок бүлү челтәрләре буенча тукланучы төрле вак сәнәгатьле кулланучылар.

Предприятиеләрнең электр йөкләнешен әлеге предприятиеләрне яисә тиешле аналогларны электр белән тәэмин итү проектлары буенча исәпләргә кирәк.

Таблица 4.12.8

Урыссу авыл җирлеге территориясендә урнашкан коммуналь-көнкүреш секторы һәм вак сәнәгать предприятиеләре куәтләрен еллык электр куллану, мең кВт.ч/елга

№ т/б	Торак пункт исеме	Еллык электр куллану, мең кВт.ч/елга		
		Башлангыч ел	Беренче чират 2034 ел	Хисап чоры 2044 ел
1	Иске Урыссу ав.	1529,85	2452,1	2408,7
2	Байлар ав.	859,32	839,79	822,43
3	Каклы Күл ав.	203,98	193,13	182,28
4	Акса Күл б.	8,68	13,02	17,36
5	Исмәт б.	21,7	21,7	21,7
Барлыгы		2623,53	3519,74	3452,47

Таблица 4.12.9

Урыссу авыл җирлеге территориясендә урнашкан коммуналь-көнкүреш секторының һәм вак сәнәгать предприятиеләренең исәп-хисап куәте, кВт

№ т/б	Торак пункт исеме	Хисап куәте, кВт		
		Башлангыч ел	Беренче чират 2034 ел	Хисап чоры 2044года
1	Иске Урыссу ав.	296,1	474,6	466,2
2	Байлар ав.	166,32	162,54	159,18
3	Каклы Күл ав.	39,48	37,38	35,28
4	Акса Күл б.	1,68	2,52	3,36
5	Исмәт б.	4,2	4,2	4,2
Барлыгы		507,78	681,24	668,22

Таблица 4.12.10

Урыссу авыл җирлеге территориясендә урнашкан коммуналь-көнкүреш секторының һәм вак сәнәгать предприятиеләренең трансформатор куәте, кВА

№ т/б	Торак пункт исеме	Хисап куате		
		Ел башына гамәлдәге хәл	Беренче чират 2034ел	Хисап чоры 2044 ел
1	Иске Урыссу ав.	348,4	558,4	548,5
2	Байлар ав.	195,7	191,2	187,3
3	Каклы Күл ав.	46,4	44,0	41,5
4	Акса Күл б.	2,0	3,0	4,0
5	Исмәт б.	4,9	4,9	4,9
Барлыгы		597,4	801,5	786,1

Коммуналь-көнкүреш секторының электр куллану, куәт һәм трансформатор куәтенең сроклар буенча күрсәткечләре (I чират һәм хисап чоры), шулай ук электр куллануның беренче чират һәм хисап чоры сизелерлек артуы, халыкның шактый артуын исәпкә алып, 4.12.11 таблицасында китерелгән.

Таблица 4.12.11

Урыссу авыл җирлегенең коммуналь-көнкүреш секторында электр куллану, көч һәм трансформатор куәте күрсәткечләре

№ т/б		Үлчәү берәмлеге	Башлангыч ел	Беренче чират 2034 ел	Хисап чоры 2044 ел	Башлангыч елга карата 2044 елга үсеш
1	Еллык электр куллану	Мең кВт*сәгать/елына	2623,53	3519,74	3452,47	2623,53
2	Хисап куәте	кВт	507,78	681,24	668,22	507,78
3	Трансформатор куәте	кВА	597,4	801,5	786,1	597,4

Беренче чират һәм хисап чорына тәкъдим ителә:

Заманча таләпләр нигезендә электр челтәрләренә тәкъдим ителә:

1. ВЛ тиз эшли торган ВЧ яклау белән җиһазландыру;
2. Подстанцияләрне телемеханизацияләү;
3. Торак пунктларның бүлү челтәрендә электр энергиясен исәпкә алуның автоматлаштырылган системаларын монтажлау. Барлык кулланучылар да электр энергиясен исәпкә алу приборлары белән тәэмин ителергә тиеш. Электр энергиясен объектив һәм нәтиҗәле исәпкә алу проблемаларының берсе-искергән югары дәрәҗәдәге хаталы исәпләү приборларын эксплуатацияләү. Бу шарт электр энергиясен коммерцияле исәпкә алуның автоматлаштырылган системасын кертүне шактый кыенлаштыра
4. Лампаларны светодиодлыларга алыштыру юлы белән урамнарны яктыртуны энергияне сак тоту режимына күчерү.

Әкрен токлы челтәрләр

Телефонлаштыру

Гомуми файдаланудагы телефон челтәрен үстерү элемтәнең әлеге төренә гаризаларны 100% канәгатьләндерү шартыннан алып барылырга тиеш

Телефонлаштыруны АТС территориясендә эшләүчеләрдән тормышка ашыру планлаштырыла. Телефон элемтәсен үстерү заманча цифрлы җиһазлар нигезендә гамәлдәге телефон челтәрен реконструкцияләүгә һәм киңәйтүгә юнәлдереләчәк.

Проект тарафыннан тәкъдим ителә:

- АТСны заманча цифрлы технологияләр кулланып модернизацияләү. АТСның аналог җиһазларын, мөмкин булганча, оптик-җепселле линия корылмаларын файдаланып, цифрлы станцион корылмага күчерү;

-оптик-җепселле элемтә, кәрәзле элемтә, IP-телефония, Internet челтәрен үстерү.

- линия элемтә корылмалары төзү;

- спутник элемтәсен һәм цифрлы телерадиотапшыруларны да кертеп, элемтә чаралары өлкәсендә өр-яңа технологик казанышларны кертү.

Торак һәм иҗтимагый төзелеш объектларына кадәр кабельле телефон канализациясе төзелешен «Таттелеком» ААҖ көче белән гамәлгә ашырырга тәкъдим ителә. Кабель канализациясен төзү күзәтү җайланмалары урнаштырылган асбоцемент торбалардан тәкъдим ителә.

Авыл җирлегенең торак районы өчен гаилә коэффициенты - 3,5 кеш. Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре ихтыяҗларына исәпкә алынмау коэффициенты 1,25 тәшкил итә.

Радиофикация

Авыл җирлеген радиофикацияләү өчен радиосигнал бирүне тәэмин итә торган радиоүзел төзүне һәм, гамәлдәге һәм проектлана торган торак һәм социаль-мәдәни көнкүреш объектларын тоташтырып, стоечная радиолиния буенча бүлү фидерларын төзүне карарга кирәк.

Телевидение

Татарстан Республикасында цифрлы эфир тапшырулары DVB-T стандартын кулланып, цифрлы эфир-кабель телевидениесенең региональ челтәре төзелде. Транспорт челтәре сыйфатында «ВолгаТелеком» ААҖ зона җепсел-оптика челтәре кулланыла.

Цифрлы телевидение челтәре тапшырылучы программалар саны (кимендә 10), шулай ук сурәт, тавыш тапшыру сыйфаты, ТВ сигналларын кабул итү буенча да аналог челтәрләр алдында күп кенә өстенлекләргә ия. Бу бер дециметрлы антеннага кимендә 10 программа кабул итәргә, аналог тапшыргычлар белән чагыштырганда азрак егәрлектәге тапшыргычлар кулланырга мөмкинлек бирә, шулай ук телевидение челтәрләрен компьютер челтәрләре белән бәйләү мөмкинлеген тәэмин итә.

Проектлана торган объектларны урнаштырганда һәм планлаштырыла торган чараларны гамәлгә ашырганда табигатьне саклау законнары һәм санитария нормалары таләпләре, шул исәптән:

- Россия Федерациясе Су кодексының 03.06.2006 № 74-ФЗ таләпләре гомуми файдаланудагы су объектларының яр буе линиясе буйлап гомуми файдалану өчен билгеләнгән һәм нинди дә булса төзелергә тиеш булмаган җир полосасын (яр буе полосасын) үтәү өлешендә (ст. 6), җир өсте су объектларының су саклау зоналарында урнашкан (йә проектлана торган) объектларны су объектларын пычранудан, чүпләнүдән, ләм салудан һәм суларның саегуыннан саклауны тәэмин итә торган корылмалар белән җиһазлау өлешендә (65 статья), шул исәптән ИЖС, авыл хуҗалыгы объектлары һәм социаль-көнкүреш билгеләнешендәге объектлар өчен кишәрлекләр урнаштырганда, махсус су объектларын үткәрмичә капиталь төзелеш объектларын төзүне тыю өлешендә су басу, су басу зоналары чикләрендә суларның тискәре йогынтысын булдырмау буенча саклау чаралары (Су кодексының 67.1 ст.1, 2 п.п.). Кирәк булган очракта су объектларын өйрәнү һәм яр сызыкларын, су объектларының (буаларының) чикләрен билгеләү чараларын гидрологик режимны һәм җирлек территориясендәге буаларның башка су агымнары яисә Россия Федерациясе, Россия Федерациясе субъекты, муниципаль берәмлек милкендәге башка су объектлары белән гидравлик элемтәсе булу-булмавын исәпкә алып үткәрергә тәкъдим ителә;
- Россия Федерациясе Җир кодексының 25.10.2001 № 136фз таләпләре Су кодексы нигезендә билгеләнгән яр буе полосасы чикләрендә ЗУны хосусыйлаштыруны тыю өлешендә (27 ст.);
- Россия Федерациясе Урман кодексының 2006 елның 4 декабрендәге 200-ФЗ номерлы таләпләре, яшел үсентеләрне максималь саклау өлешендә;
- «Җитештерү һәм куллану калдыклары турында» 24.06.1998 ел, № 89-ФЗ Федераль законның калдыкларны урнаштыруга карата 12 маддәсе таләпләре;
- «Җир асты байлыклары турында»21.02.1992 №2395-1 РФ Законы таләпләре;
- «Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексына һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында»гы 03.08.2018 елгы 342-ФЗ санлы Федераль закон таләпләре;
- СанПиН таләпләре 2.2.1/2.1.1.1200-03 «Предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар-яклау зоналары һәм санитар классификациясе» һәм санитар-яклау зоналары билгеләү һәм санитар-яклау зоналары чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләреннән файдалану кагыйдәләре, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 03.03.2018 № 222 карары белән расланган, шул исәптән ИЖС өчен кишәрлекләр, социаль һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары (мәктәпләр, балалар бакчалары, хастаханәләр, ачык типтагы спорт объектлары);

- СанПиН 2.1.4.1110-02 «Су белән тәэмин итү чыганакларын һәм эчәргә яраклы суүткәргечләрне санитар саклау зоналары» таләпләре;
- «Җир асты суларын пычранудан саклауга гигиена таләпләре» 2.1.5.1059-01 уртак предприятиесе таләпләре;
- билгеләнгән тәртиптә җирләрне бер категориядән икенче категориягә күчерү процедурасы таләпләре, шул исәптән «җирләрне яисә җир кишәрлекләрен бер категориядән икенче категориягә күчерү турында»гы 21.12.2004 елгы 172-ФЗ санлы Федераль закон таләпләре;
- шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары нигезләмәләренең таләпләре (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрендәге 1071 номерлы карары белән расланган) һәм СП 32.13330.2018 «СНиП 2.04.03-85. Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар "(Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 25.12.2018№ 860/пр боерыгы белән расланган);
- "Янгыннан саклану системалары" 4.13130.2013 уртак предприятиесе кагыйдәләре җыелмасының 4.14 п. таләпләре. "Саклау объектларында янгын таралуны чикләү. Күләм-планлаштыру һәм конструктив чишелешләргә таләпләр";
- линия корылмаларының саклау зоналарын: элемтә линияләрен, электрүткәргеч линияләрен, суүткәргечләрне, элемтә кабелен һәм торбаүткәргечләрне, автомобиль юлларының санитар өзеклекләрен саклау.

4.13. Территориянең инженерлык әзерлеген үстерү чаралары

Әлеге бүлектә территорияләрне инженерлык әзерлеге чаралары буенча гомуми тәкъдимнәр бирелде. Практикада билгеле бер участокка хас конкрет проблемалардан чыгып эш итәргә кирәк. Капиталь төзелеш объектларын төзегәндә территориянең геологик шартларын, грунтларның токым составын һәм физик үзлекләрен бәяләү, грунтларның эрозиягә чыдамлыгын, грунт суларының яту дәрәҗәсен билгеләү максатында инженер-геологик эзләнүләр үткәрү мәҗбүри. Шулай ук булган төзелеш тәҗрибәсен шундый ук инженер-геологик шартларда файдаланырга кирәк. Территория рельефын оештыруның соңгы варианты җир кишәрлеген эксплуатацияләүне катлауландыра торган кирәкмәгән табигать процессларының интенсивлыгына, күздә тотылган йөкләнешләргә һәм йогынтыларга, инженерлык чараларына эксплуатация чыгымнарына һәм аларның максатка ярашлылыгына бәйле рәвештә сайлана.

Эрозиягә каршы, шуышуга каршы чаралар

Чокырлар барлыкка килмәсен өчен, елга үзәннәренең һәм чокыр битләренең терраса битләрен агроурманмелиорация ярдәмендә ныгытырга кирәк. 116.13330.2012 "СНиП 22-02-2003. Территорияләрне, биналарны һәм

корылмаларны куркыныч геологик процесслардан инженерлык яклавы. Төп нигезләмәләр" нигезендә. СНиП 22-02-2003 актуальләштерелгән редакциясе (РФ төбәкләр үсеше министрлыгының 30.06.2012 ел № 274 боерыгы белән расланган), күпьеллык үләннәрне башка ярдәмче саклану чараларыннан башка 35° ка кадәр текәлектәге битләүләрдә (катламнарда) чәчү рөхсәт ителә, ә зуррак текәлектә (45° га кадәр) - грунтны бәйләүче материаллар белән сеңдереп яки яшел габионнар һәм биоматлар кулланып.
Икътисадый максатка ярашлылыкта грунт хәрәкәте процессларын кисәтү һәм тотрыкландыру өчен, кирәкле текәлекне бирү юлы белән битләүнең рациональ профилен ясау, аннары террасаларда су агызу (тау канаулары) урнаштырып, битләүне террасалаштыру, тотрыксыз грунтларны бетерү яки алыштыру чараларына мөрәҗәгать итәргә мөмкин.
Сөзәклекнең рельефын үзгәртү мөмкин булмаса, тотып торучы корылмаларны карарга кирәк.
Авыл хуҗалыгы җирләренең зур мәйданнары булганда, рельефның чагыштырмача беркетелгәнлеге күзәтелә. Яссы эрозия үсешен булдырмау өчен саклагыч урман полосалары утыртырга кирәк.

Өске агымны оештыру гамәлләре

Табигый дренаж өчен уңайсыз шартлары булган проблемалы территорияләр өчен өске агымны оештыру схемасын эшләргә кирәк.
СП 32.13330.2018 «СНиП 2.04.03-85 Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар "(Россия Төзелеш Министрлыгының 25.12.2018 № 860/пр боерыгы белән гамәлгә кертелгән, 23.12.2019 редакциясе) таләпләрен үтәп, су агымнарыннан суны ачык сулыкларга һәм елгаларга, шулай ук чокырларның тальвегларына чыгаруны күздә тотарга кирәк эрозиягә каршы җайланмаларны һәм сазлыкка каршы чараларны һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян китерүнең башка төрләрен чистарту һәм мәҗбүри гамәлгә ашыру буенча.
РФ Хөкүмәтенең «Су басу, ташу зоналары турында» 18.04.2014 ел № 360 карары нигезендә (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән) су басу һәм ташу зоналарының чикләрен билгеләү Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимияте органнарының җирле үзидарә органнары белән берлектә әзерләнгән тәкъдимнәре һәм мондый зоналарның чикләре турындагы белешмәләр нигезендә Федераль су ресурслары агентлыгы тарафыннан гамәлгә ашырылырга тиеш. Су басу зоналарының чикләре дәүләт күчемсез милек кадастрына һәм дәүләт су реестрына кертелергә тиеш.
Җирлек территориясе буйлап аккан елгалар ташу чорында куркыныч тудырмый.

Су басудан, ташудан саклану чаралары

Су басу, ташу процесслары җирлекнең хуҗалык эшчәнлегенә, төзелгән территорияләргә сизелерлек тискәре йогынты ясаган очракта, җирле үзидарә органнары су басу, ташу зоналары булу турында тәкъдимнәр әзерли һәм аларны Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнарына җибәрә алалар.
Җир асты суларының дәрәҗәсе яисә грунтларның дымлылыгы әлеге төзелеш төре өчен кабул ителгән критик күрсәткечләрдән артып киткән һәм объектларны төзү һәм эксплуатацияләүнең кирәкле шартларын бозган очракта, биналарны, корылмаларны, нигез грунтларын су басудан локаль яклауны да, шулай ук (кирәк булганда) тулаем территорияне яклауны да тәэмин итәчәк чаралар комплексы үткәрү зарур.
Локаль системага дренажлар (боҗралы, нурлы, стена янына куелган, катламлы, вентиляцияле, иярченле), фильтрлауга каршы пәрдәләр һәм экраннар, шулай ук өске агымны оештыру белән территорияне вертикаль планлаштыру һәм биналарның һәм корылмаларның җир асты өлешләрен гидроизоляцияләү керә.
Территориаль система әләктереп ала торган дренажларны (баш, яр буе, кисеп алу, системалы һәм янәшәдәгеләрне), фильтрлауга каршы пәрдәләрне, өстән агып төшүне оештырып, территорияне вертикаль планлаштыруны, ачык су агымнарын һәм табигый дренажлауның башка элементларын чистартуны, яңгыр канализациясен һәм су объектларының тигез режимын җайга салуны үз эченә ала.

Сейсмик куркыныч

Биналарны һәм корылмаларны төзегәндә сейсмик куркыныч дәрәҗәсен исәпкә алырга кирәк, бина һәм корылмаларның конструкцияләрен һәм нигезләрен исәпләү СП 14.13330.2018 "Сейсмик районнарда төзелеш " СНиП II актуальләштерелгән редакциясе-7-81* (Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 24.05.2018 № 309/пр боерыгы белән расланган, үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән) таләпләре, СП 20.13330.2016 "Йөкләнеш һәм йогынты" СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.01.07-85* (Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 03.12.2016 №891/пр боерыгы белән расланган, үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән) таләпләре нигезендә башкарылырга тиеш.

4.14. Гражданнар оборонасы, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары исемлеге

Территорияне үстерү проектларын эшләгәндә Гражданнар оборонасы буенча чаралар һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү һәм бетерү чаралары (алга таба – гадәттән тыш хәлләр министрлыгы) Исемлеге - гадәттән тыш хәлләрне кисәтүгә, халыкны, территорияләрне

яклауга һәм гадәттән тыш хәлләр йогынтысыннан матди зыянны киметүгә юнәлдерелгән инженер-техник чараларны гамәлгә ашыру буенча карарлар техноген һәм табигый характердагы вәзгыятьләр, хәрби хәрәкәтләр алып барганда яки шушы гамәлләр нәтиҗәсендә, шулай ук диверсияләр һәм террорчылык актлары вакытында килеп чыга торган куркынычлардан.
Инженер-техник чаралар буенча проект карарларын тасвирлау һәм нигезләү ике төркемгә бүленә:
- гражданнар оборонасының инженер-техник чаралары буенча карарлар;
-техноген һәм табигый характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү һәм бетерүнең инженер-техник чаралары буенча карарлар.
Инженер-техник чаралар алдан үткәрелә һәм куркыныч тугач, аварияләр, катастрофалар һәм табигый бәла-казалар нәтиҗәләрен тулысынча бетергәнчегә кадәр арттырыла.
Генераль планның «Гражданнар оборонасы буенча чаралар, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү буенча чаралар исемлеге» бүлеге Гражданнар оборонасы һәм территорияләрне гадәттән тыш хәлләрдән саклау өлкәсендәге норматив документлар нигезендә, шулай ук ТР Гадәттән тыш хәлләр министрлыгының башлангыч мәгълүматларны яңарту турындагы 29.03.2023 елгы 2155/ТЗ-3-5 номерлы хатын исәпкә алып эшләнде (кушымтаны карагыз).

Гражданнар оборонасы буенча чаралар исемлеге

Территорияне гражданнар оборонасы буенча төркемгә кертүне нигезләү
Башлангыч мәгълүматлар һәм таләпләр нигезендә проектлана торган территория Гражданнар оборонасы буенча төркемнәргә керми.

Объектларны Гражданнар оборонасы категориясенә кертүне нигезләү.
Сугыш вакытында эшен дәвам итә торган объектлар исемлеге, шәһәр яны зонасына күчерелә торган объектлар исемлеге
Урыссу авыл җирлеге территориясендә гражданнар оборонасы категориясенә кертелгән оешмалар юк.
Сугыш вакытында эшен дәвам итүче һәм категорияле шәһәрләрдән авыл җирлеге территориясенә күчерелә торган объектлар турында мәгълүмат юк.

«Гражданнар оборонасы буенча инженер-техник чаралар» СП 165.1325800.2014 каралган ихтимал куркыныч зоналары чикләрен билгеләү
Башлангыч мәгълүматлар һәм таләпләр нигезендә, авыл җирлеге территориясе химик зарарлану, җимерелү, радиоактив зарарлану, су басу куркынычы булган зоналарга эләкми.

Гражданнар оборонасы буенча хәбәр итү

Ютазы муниципаль районына хәбәр итү системасы муниципаль берәмлек территориясендә булган, билгеләнгән хәбәр итү сигналларын һәм хәбәр итү парольләрен, шулай ук хәбәр итү сигналларын хәбәр итү системасы абонентларына вакытында җиткерүне тәэмин итүче көчләрнең, элемтә һәм хәбәр итү чараларының, тапшыру челтәрләренең, элемтә каналларының һәм линияләренең, төрле билгеләнештәге һәм ведомствога караган элемтә челтәрләренең оештыру-техник берләшмәсеннән гыйбарәт һәм үз эченә түбәндәгеләрне ала:

- районның дежур-диспетчерлык хезмәте (бердәм дежур-диспетчерлык хезмәте) (алга таба-ЕДДС);

– хәбәр итү сигналларын тәүлек буе кабул итү һәм аларны күрсәтелгән органнарның җитәкчеләренә җиткерү йөкләнгән җирле үзидарә органнарының, территориаль органнар бүлекчәләренең һәм хәбәр ителә торган органнарның һәм оешмаларның (алга таба-дежур хезмәтләре) дежур хезмәтләре, элемтә линияләре (каналлары) белән тоташтырылган, ведомствога карамыйча хәбәр итүнең техник чаралары.

Генераль планга үзгәрешләр керткән вакытта Урыссу авыл җирлеге территориясендә хәбәр итү системасы юк, сөйләм сирень җайланмалары (РСУ) юк.

Халыкны инженерлык яклауның һәм иң зур эшләүче сменаның торышы

Халыкны заманча җимерү чараларыннан саклауның төп ысулларыннан берсе, эвакуация белән беррәттән, аны саклау корылмаларына яшерү. Җирлек территориясендә гражданнар оборонасы саклау корылмалары юк.

Планировка проектын эшләү вакытына халыкны тыныч һәм сугыш вакытында эвакуацияләүне тәэмин иткәндә гамәлдәге инженер-техник чаралар буенча төп күрсәткечләр башлангыч мәгълүматлар нигезендә шәһәр яны зонасында беренче чиратта һәм хисап чорына күчерелүче таралучы, эвакуацияләнүче халык саны Ютазы муниципаль районының Гражданнар оборонасы һәм халыкны яклау планы нигезендә карала.

Җыю-эвакуация (кабул итү-эвакуация) пунктларын урнаштыру Ютазы муниципаль районының Гражданнар оборонасы һәм халыкны яклау планы нигезендә карала.

Гражданнар оборонасы буенча проект чаралары

Генераль планга үзгәрешләр кертү гражданнар оборонасының түбәндәге чараларын үткәрүне күздә тота:

1. Авыл җирлеге территориясе химик зарарлану, җимерелү, радиоактив зарарлану һәм су басу ихтималы булган зоналарга эләкмәгәнлектән, әлеге куркынычлардан саклану буенча махсус чаралар үткәрү таләп ителми.

2. Башлангыч мәгълүматлар һәм таләпләр нигезендә саклау корылмалары төзү таләп ителми. Кирәк булганда җәмәгать биналарының подвал, цоколь һәм беренче катларында (мәктәпкәчә балалар учреждениеләре, гомуми белем бирү мәктәбе, спорт комплексы, медицина хезмәте күрсәтү объектлары һ.б.) СП 88.13330.2022

"СНиП II-11-77* гражданнар оборонасының саклау корылмалары" кагыйдәләре җыелмасының (РФ төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 21.12.2022 ел № 1101/пр боерыгы белән) 4.1 п. нигезендә яшеренү урыннары оештырырга мөмкин.

3. Гражданнар оборонасы буенча эвакуация чараларын Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Гражданнар оборонасы һәм халыкны яклау планы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк. Халыкны эвакуацияләү кирәк булганда:

- кабул итү-эвакуация пунктларының әзерлеген тикшерү;

– эвакуацияләнгән халыкны кабул итү комиссиясен һәм авыл администрацияләрен эвакуацияләнгәннәрне кабул итүгә һәм урнаштыруга, аларны эшкә урнаштыруга, медицина белән тәэмин итүгә һәм азык-төлек һәм беренче кирәкле әйберләр белән тәэмин итүгә әзерләү;

- кешеләрне утырту һәм төшерүнең тәртипле процессын оештыру.

Эвакуацион кабул итү чараларын уздыру аеруча әһәмиятле икътисад объектлары булган ГО төркемнәренә кертелгән шәһәрләр халкын хәзерге заман җимерү чараларыннан саклауның төп ысулы булып тора.

Территорияләрне халыкны эвакуацияләүне кабул итүгә, урнаштыруга һәм беренче чиратта яшәү белән тәэмин итүгә әзерләү ГО буенча төркемнәргә кертелгән шәһәрләрнең эвакуацияләнүче оешмалары администрациянең эвакуация органнары белән берлектә алдан ук, тыныч вакытта гамәлгә ашырыла.

4. 165.1325800.2014 СП 10 п.нигезендә («гражданнар оборонасының инженер-техник чаралары» СНиП 2.01.51-90 актуальләштерелгән редакциясе) территориядә маскировка чаралары каралмый.

5. Сугыш хәрәкәтләре алып барылганда яисә шушы гамәлләр нәтиҗәсендә халыкның үз-үзен тоту кагыйдәләре һәм яклау чаралары үткәрү кирәклеге турында хәбәр итү системасын оештыру халыкка хәбәр итү системалары турындагы Нигезләмә (утв. Россия Федерациясе Гражданнар оборонасы эшләре, гадәттән тыш хәлләр һәм табигый бәла-казалар нәтиҗәләрен бетерү министрлыгы һәм Россия Федерациясе Цифрлы үсеш, элемтә һәм массакүләм коммуникацияләр министрлыгының 2020 елның 31 июлендәге 578/365 номерлы боерыгы белән) нигезендә башкарылырга тиеш.

"Гражданнар оборонасы. Халыкка хәбәр итүнең техник чаралары. Классификация. Гомуми техник таләпләр" (техник җайга салу һәм метрология буенча Федераль агентлыкның 09.02.2021 елгы 46-ст номерлы боерыгы белән гамәлгә кертелгән)" ГОСТ Р 42.3.01-2021 җавап бирә торган РСУ-600 тибындагы хәбәр итү системасы объектларын урнаштыруны күздә тотарга. Җайланма "Марс-Арсенал" программа-аппарат комплексы белән бәйле булырга тиеш.

Җирлек территориясенең Генераль планына үзгәрешләр кертеп, Ютазы муниципаль районының бердәм дәүләт инспекциясенә тоташтырып, 3 берәмлек сирена сөйләм җайланмасы (РСУ-600 тибындагы) урнаштыру күздә тотыла, өслекнең радиусы 1 км га кадәр җитә.

Сөйләм сиреналары җайланмаларын урнаштырганда торак пунктлар территориясен тулысынча каплауны күздә тотарга кирәк. РСУ мәгълүматларын халыкка тыныч вакыт турында хәбәр итү өчен файдаланырга мөмкин.

Халыкка хәбәр итүгә «Татарстан» ДТРК, «Эфир», «Татарстан Яңа Гасыр» телетапшырулар каналлары, территориядә тапшырулар алып баручы радиостанцияләр җәлеп ителергә мөмкин.

Хәбәр итү системалары алдан, тыныч вакытта төзелергә тиеш.

6. Имин зонадагы радиоактив пычранудан һәм (яисә) химик зарарланудан сакланучы, электр энергиясе белән үзәкләштерелгән тәэмин итүне туктату шартларында су белән тәэмин итә торган су белән тәэмин итү объектларының суммар проект җитештерүчәнлеге халыкның, шул исәптән эвакуацияләнгәннәрнең, шулай ук барлык милек рәвешләрендәге предприятиеләрдә тотыла торган авыл хуҗалыгы хайваннарының һәм кошларының, крестьяннарның ихтыяҗларын канәгатьләндерү өчен җитәрлек булырга тиеш. (фермер) һәм шәхси ярдәмче хуҗалыкларның эчәр суда эшләвен һәм халык өчен бер кешегә тәүлегенә кимендә 25 литр исәбеннән түбәндәгеләрне билгеләргә; авыл хуҗалыгы хайваннары һәм кошлар өчен - Россия Федерациясе Авыл хуҗалыгы министрлыгы билгеләгән нормалар буенча (5.23 п. СП 165.1325800.2014).

Шулай итеп, җирлек халкын су белән тәэмин итү өчен:

Таблица 4.14.1

Авыл җирлеге	Башлангыч ел		Беренче чират		Хисап чоры	
	Халык саны, кеше.	Көнлек запас, м^3	Халык саны, кеше.	Халык саны, кеше.	Көнлек запас, м^3	Халык саны, кеше.
Урыссу авыл җирлеге,	1209	30,225	1622	40,55	1591	39,775

шул исәптән:						
Иске Урыссу ав.	705	17,625	1130	28,25	1110	27,75
Байлар ав.	396	9,9	387	9,675	379	9,475
Каклы Күл ав.	94	2,35	89	2,225	84	2,1
Акса Күл ав.	4	0,1	6	0,15	8	0,2
Исмәт б.	10	0,25	10	0,25	10	0,25

5.30 СП 165.1325800.2014 нигезендә алга таба файдалануга яраксыз су алу корылмалары капланырга, ә үзеннән - үзе агып торган су алу корылмалары көйләүче краннар белән җиһазландырылырга тиеш.

7. «СП 165.1325800.2014 актуальләштерелгән редакциясе «СНиП 2.01.51-90 «ГО буенча ИТМ» нигезендә тотрыклы электр белән тәэмин итү буенча чаралар күрергә кирәк.

35 - 110 (220) кВ һәм аннан да күбрәк көчәнешле энергетика системаларының электр тапшыру бүлү линияләре, аерым чыганакларның зарарлану ихтималын исәпкә алып, боҗраланырга һәм берничә электр белән тәэмин итү чыганакларына тоташтырылырга, шулай ук төрле трассалар буенча узарга тиеш (п 6.89 СП 165.1325800.2014).

Энергосистемаларның электр челтәрләре схемасы энергосистеманы автомат рәвештә балансланган бәйсез эшләүче өлешләргә (блокларга) бүлү мөмкинлеген күздә тотарга тиеш (п 6.85 СП 165.1325800.2014).

Күчмә электр станцияләрен һәм подстанцияләрне куллану мөмкинлеген күздә тотарга кирәк (п 6.90 СП 165.1325800.2014).

8. Җирлек территориясе Гражданнар оборонасы төркемнәренә кермәгәнлектән, газ һәм җылылык белән тәэмин итү буенча махсус төркемнәр таләп ителми.

Табигый характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары исемлеге

Табигый характердагы гадәттән тыш хәл - билгеле бер территориядә яки акваториядә кеше корбаннарына, кешеләрнең сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян китерергә яки китерергә мөмкин булган табигый бәла-каза нәтиҗәсендә барлыкка килгән вәзгыять, шактый матди югалтулар һәм кешеләрнең яшәү шартларын бозу. Табигый гадәттән тыш хәлләрне чыганак характеры һәм масштаблары буенча аералар.

Гадәттән тыш хәлләрдә халыкның иминлеген тәэмин итү буенча төп чараларга түбәндәгеләр кирә: гадәттән тыш хәлләрнең нәтиҗәләрен фаразлау һәм бәяләү; мондый хәлләрнең килеп чыгу ихтималын булдырмауга яисә киметүгә, шулай ук аларның нәтиҗәләрен киметүгә юнәлдерелгән чаралар эшләү. Моннан тыш, халыкны гадәттән тыш хәлләрдә эшләргә өйрәтү һәм аны яклауның нәтиҗәле ысулларын эшләү бик мөһим.

Гадәттән тыш хәлләрне һәм аларның нәтиҗәләрен бетерү эшләрен башкару өчен:

- янгын сүндерү частьләре;

штатлы һәм штаттан тыш һәлакәттән коткару формированиеләре;

- сәламәтлек саклау учреждениеләре персоналы;

- башка учреждениеләрнең персоналы һәм техникасы.

Халыкны һәм матди чараларны ташу (эвакуацияләү) өчен район предприятиеләре һәм оешмаларының автомобиль техникасы кулланылырга мөмкин.

Инженерлык, һәлакәттән коткару һәм торгызу эшләрен башкару өчен шулай ук район предприятиеләре һәм оешмаларының инженерлык техникасы җәлеп ителергә мөмкин.

Хәвефле һәм уңайсыз күренешләрдән, табигый һәм техноген характердагы процесслардан саклану өчен тиешле саклау корылмаларын төзүне һәм эксплуатацияләүне күздә тоткан инженер-техник чаралар үткәрү җирлек халкын һәм территорияләрен яклау эшендә югары нәтиҗәлелеккә ия.

Табигый характердагы гадәттән тыш хәлләрнең мөмкин булган чыганаклары исемлеге

«Әйләнә-тирә мохитне саклау» бүлеге һәм СП 115.13330.2016 4.8 п. нигезендә карала торган территориядә түбәндәге табигый процесслар һәм күренешләр күзәтелә:

метеорологик (көчле җил, шул исәптән җил; көчле яңгыр, шул исәптән көчле яңгыр; яшенле разрядлар; эре боз; бик көчле кар, көчле буран; кар көртләре; бозлавык-туңу катламнары, көчле салкын; экстремаль югары, түбән температура һ. б.);

Геологик процесслар (116.13330.2012 " СНиП 22-02-2003. Территорияләрне, биналарны һәм корылмаларны куркыныч геологик процесслардан инженерлык яклавы. Төп нигезләмәләр". СНиП 22-02-2003 актуальләштерелгән редакциясе):

- эрозия процесслары;

- сейсмиклык.

Куркыныч табигать процессларына һәм күренешләренә характеристика

Проектлаганда табигый һәм техноген факторлар тәэсирендә барлыкка килә торган һәм төзелеш объектларына һәм кешеләрнең тереклек эшчәнлегенә тискәре йогынты ясый торган куркыныч геологик һәм инженер-геологик процессларны һәм күренешләрне бәяләүгә аеруча игътибар белән карарга кирәк.

СП 115.13330.2016 "Хәвефле табигый йогынтылар геофизикасы" 4.6 п. нигезендә. 22-01-95 СНиПның актуальләштерелгән редакциясе хуҗалык үзләштерүе өчен планлаштырыла торган территориядә хәвефле табигать йогынтылары барлыкка килү мөмкинлеген алдан бәяләү нәтиҗәләре буенча ачыклаганда хәвефле табигать процесслары, күренешләр үсеше чикләрен төгәлләштерү һәм аларның параметрларын билгеләү максатларында инженерлык тикшеренүләрен башкарырга кирәк.

4.7 п. нигезендә уртак предприятие кагыйдәләре җыентыгы 115.13330.2016 "хәвефле табигый йогынтылар геофизикасы". СНиП 22-01-95 актуальләштерелгән редакциясе фонд материаллары һәм башка белешмәләр нигезендә алынган хәвефле табигать йогынтыларын алдан бәяләү нәтиҗәләре инженер эзләнүләрен башкаруга бирем төзегәндә башлангыч белешмәләргә кертелергә һәм инженер эзләнүләре программасында эшләрнең составын һәм күләмен планлаштырганда файдаланылырга тиеш.

Татарстан Республикасының язгы ташу чорында су басу (ташу) ихтимал зоналарына эләгүче торак пунктлары исемлеге нигезендә (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 29 августындагы 1625-р номерлы күрсәтмәсе белән расланган) җирлекнең торак пунктлары ихтимал су басу (ташу) зоналарына эләкми.

РФ Хөкүмәтенең «Су басу, ташу зоналары турында» 18.04.2014 ел № 360 карары нигезендә (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән) су басу зоналарын билгеләү Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимияте органының җирле үзидарә органнары белән берлектә әзерләнгән тәкъдимнәре һәм мондый зонаның чикләре турындагы белешмәләр нигезендә Федераль су ресурслары агентлыгы тарафыннан гамәлгә ашырылырга тиеш. Су басу зоналарының чикләре дәүләт күчемсез милек кадастрына һәм дәүләт су реестрына кертелергә тиеш.

Хәзерге вакытта җирлектә су басу (ташу) зоналарының чикләре күрсәтелгән Кагыйдәләрдә билгеләнгән тәртиптә билгеләнмәгән. Шуңа бәйле рәвештә су басу зоналарының чикләре генераль пландагы картографик материалларда чагылмады.

Уңайсыз метеокүренешләрнең куркыныч комплекслары

Карала торган территориядә аеруча куркыныч климат күренешләре булып көчле салкыннар, яшенле разрядлар, сәгатенә 30 мм һәм аннан да

күбрәк көчле яңгырлар; 24 сәгать эчендә 20 мм дан артып киткән кар явулар; тизлеге 30 м/с тан артып киткән давыллы җилләр тора.

Җирлектә ел саен, майдан августка кадәр давыллар һәм көчле җилләр була. Россия гадәттән тыш хәлләр министрлыгының 05.07.2021 елның 429 номерлы боерыгы нигезендә әлеге күренешне гадәттән тыш хәлгә кертү критерие булып җил тизлеге (җилкенүләрне дә кертеп) 25 м/с һәм аннан да күбрәк санала.

Җирлек территориясендә күренергә мөмкин булган куркыныч метеорологик күренешләр исемлеге 4.14.2 нче таблицада күрсәтелгән.

Таблица 4.14.2

Хәвефле күренешнең исеме	Хәвефле күренешләрнең характеристикалары һәм критерийлары яки билгеләмәләре
Бик көчле җил	Җил тизлеге кимендә 25 м/с, яисә уртача тизлеге кимендә 20 м/с булганда
Давыллы җил (давыл)	Җил тизлеге 33 м / с һәм аннан артып киткәндә
Шквал	Кыска вакытлы кискен (берничә минут эчендә, ләкин 1 мин тан да ким булмаган) җилнең 25 м/с һәм аннан да күбрәккә кадәр көчәюе
Өермә	Болыттан түшәм өслегенә юнәлтелгән багана яки бүрәнкә рәвешендәге көчле аз масштаблы өермә
Көчле яңгыр	1 сәг артмаган чорда явым-төшем саны 30 мм дан ким булмаган көчле коеп яуган яңгыр
Бик көчле яңгыр (кар белән бик көчле яңгыр, бик көчле юеш кар, яңгыр белән бик көчле кар)	Сизелерлек сыек яисә катнаш явым-төшемнәр (яңгыр, коеп яуган яңгыр, карлы яңгыр, юеш кар), явым-төшем күләме 12 сәг тән артмаган вакыт аралыгында кимендә 50 мм булган
Бик көчле кар	12 сәг тән дә артмаган вакыт аралыгында явым-төшемнәр саны кимендә 20 мм булган сизелерлек каты явым-төшемнәр (кар, коеп яуган кар)
Озакка сузылган көчле яңгыр	Кыска тәнәфесләр белән яңгыр (1 сәг тән артмаска тиеш), явым-төшем 12 сәг тән артыграк, ләкин 48 сәг тән кимрәк, яисә 2 тәүлектән артыграк вакыт эчендә 120 мм.
Эре боз	Диаметры 20 мм һәм аннан артыграк булган боз

Хәвефле күренешнең исеме	Хәвефле күренешләрнең характеристикалары һәм критерийлары яки билгеләмәләре
Көчле буран	Көчле (уртача тизлеге 15 м/с тан да ким булмаган) җил белән һәм метеорологик ераклыгы 500 м дан да артмаган, дәвамлылыгы 12 сәг тән дә ким булмаган карны түшәмә өслегеннән күчерү (еш кына болытлардан кар төшү белән бергә)
Көчле тузан (ком) давылы	Көчле (уртача тизлеге 15 м/с тан да ким булмаган) җил һәм метеорологик ераклыгы 500 м дан да артмаган, дәвамлылыгы 12 сәг тән дә ким булмаган тузан (ком) күчерелеше
Көчле томан (көчле томан)	Иң вак су кисәкчекләре (тузан, яну продуктлары) туплану исәбенә һаваның нык болганчыклануы, бу вакытта күрүнең метеорологик ераклыгы 50 метрдан да ким булмаган дәвамлылыгы күрсәткече 12 сәг тән дә ким булмаган.
Көчле бозлавык-суык катламы	Бозлавык станогы чыбыкларындагы катламның диаметры: диаметры 20 мм дан ким булмаган бозлавык; диаметры 35 мм дан ким булмаган катлаулы катламлы яисә юеш (туңа торган кар) кар; туңу – катламның диаметры кимендә 50 мм
Көчле салкын	Декабрьдән февральгә кадәрге чорда һаваның минималь температурасы 40 гр. җитә. салкын яки аннан да түбәнрәк, ноябрьдә - 32 гр. салкын яки аннан да түбәнрәк, мартта - 34 гр. салкын яки түбәнрәк
Аномаль-салкын һава торышы	5 көн рәттән һәм аннан да күбрәк вакыт эчендә уртача тәүлеклек температураның күрсәткече климат нормасыннан 9 гр. кимрәк. һаваның минималь температурасы 30 гр. җитә. салкын яки түбәнрәк
Көчле эсселек	Июньнән августка кадәрге чорда һаваның максималь температурасы 37 гр. җитә. җылы яки югарырак, майда - 34 гр. җылы яки югарырак

Хәвефле күренешнең исеме	Хәвефле күренешләрнең характеристикалары һәм критерийлары яки билгеләмәләре
Аномаль-эссе һава торышы	Апрельдән сентябрьгә кадәрге чорда 5 көн һәм аннан да күбрәк вакыт дәвамында һаваның уртача тәүлеклек температурасы климатик нормадан 9 °С һәм аннан да күбрәккә югарырак
Гадәттән тыш янгын куркынычы	Янгын куркынычы күрсәткече 5 класска карый (Нестеров формуласы буенча 10000 °С)

Уңайсыз метео күренешләр булганда кешеләр өчен куркыныч юл һәм күпер өслекләренең, корылмаларның, электр һәм элемтә һава линияләренең, җир өсте торбаүткәргечләренең җимерелүеннән, шулай ук җимерелгән корылма ватыклары, зур тизлек белән очучы пыяла кыйпылчыклары белән кешеләрнең зарарлануыннан гыйбарәт.

Давыллар, ураганнар һәм өермәләрнең барлыкка килүенең төп билгеләре түбәндәгеләр: җил тизлегенең көчәюе һәм атмосфера басымының кискен төшүе, коеп яуган яңгырлар һәм суның давыллы тизлеге, грунт тузанының көчле коелуы.

Җилнең уңайсыз йогынтысы өчен аеруча характерлы:

- ауган агачлар, ауган терәкләр, җимерелгән биналар конструкцияләре белән электр һәм элемтә линияләренең өзелүе;
- элемтә узелларын электр белән тәэмин итү туктатылу аркасында тотрыклы элемтәне бозу;
- жил торак, җитештерү һәм административ биналарның түбәсе, пыялалары зарарлану;
- түбән басымлы газүткәргечләрне җимерү, торак микрорайоннарны һәм сәнәгать предприятиеләрен газ белән тәэмин итүне туктату;
- урамнарда һәм юлларда өемнәр аркасында транспорт элемтәсе кыенлашу;
- көчле җил вакытында биналарның җимерелүе һәм электр линиясе чыбыкларының чайкалуы массакүләм янгыннарның тиз таралуына ярдәм итә ала.

Метеорологик характердагы куркыныч күренешләрнең нәтиҗәләрен йомшарту өчен тәкъдим ителә:

- күренеш барлыкка килү куркынычы турында халыкка хәбәр итү;
- электр линияләрен сүндерү, электр челтәрләре ялганмасын өчен кулланучыларны электрсызландыру;
- газ белән тәэмин итүне сүндерү, газның агып чыгуын булдырмау һәм, нәтиҗә буларак, янгын яки шартлау ихтималын булдырмау өчен;

- биналарны һәм корылмаларны ныгыту, халыкны капиталь корылмаларга, подвалларга һәм сыену урыннарына яшерү, витриналарны, тәрәзәләрне җилле яктан саклау;

- Язгы ташуга каршы чаралар уздыру.

Һава температурасының кешеләрнең яшәү һәм эшчәнлек шартларына тискәре йогынты ясый торган тискәре күрсәткечләре экстремаль түбән санала. Экстремаль түбән температураларга -30 °С тан түбәнрәк минималь температураларны кертү кабул ителгән.

Экстремаль түбән температуралар куркынычы туңган һава тәэсиреннән халыкка һәм хуҗалыкка зыян килү белән бәйле. Бу зыянның күләме гадәттән тыш хәлләр куркынычы дәрәҗәсен билгели һәм минималь температура дәрәҗәсенә, аларның йогынтысы дәвамлылыгына, халыкның тыгызлыгына, торак-коммуналь хуҗалык челтәрләренең һәм объектларының тузганлыгына бәйле. Аномаль түбән температуралар көчле җил белән ярашканда аеруча куркыныч хәлләр барлыкка килә. Мондый чорларда торак-коммуналь даирәдә, транспортта гадәттән тыш хәлләр булу ихтималы сизелерлек арта, халык арасында зыян күрүчеләр саны арта.

Экстремаль түбән температураларга бәйле гадәттән тыш хәлләрдән килгән социаль һәм икътисадый зыян күләмнәрен торак-коммуналь хуҗалык объектларын, юл хезмәтләрен, тормышны тәэмин итү системаларының нормаль эшләвен тәэмин итүче башка ведомстволарны кышкы шартларга сыйфатлы әзерләү шартларында, шулай ук салкыннарның мөмкин булган интенсивлыгы турында үз вакытында фараз һәм аларны дәвамлылыгы. Бу экстремаль түбән температурадан зыян күрергә мөмкин булган һәркемгә яклау һәм каршы тору чараларын күрергә, ә гадәттән тыш хәлләр министрлыгы хезмәтләренә кирәкле көчләрнең һәм чараларның мөмкин булган гадәттән тыш хәлләр нәтиҗәләрен бетерүгә әзерлеген тәэмин итәргә мөмкинлек бирәчәк.

Һаваның экстремаль түбән температурасы куркынычы булганда:

- биналарны җылылык саклау, җылылык районнарын бүлеп бирү, резервлау (котельныйлар салкын резервта) һәм, кирәк булганда, җылылык белән тәэмин итүнең резерв чыганакларын тоташтыру;

- бураннарда, җилләрнең кар ташуы аркасында, юлларны вакытлыча кардан саклау;

- планировка ысуллары яисә яшел үсентеләр утырту ярдәмендә селитеб территорияләрнең өстенлек итүче җилләрдән микроклиматын яхшырту өчен кышкы чорда җилдән саклау.

Һава температурасының кешеләр тормышы һәм эшчәнлеге өчен уңайсыз һәм катлаулы шартлар тудыручы уңай күрсәткечләре экстремаль югары дип санала.

Экстремаль югары температураларга 30 °С тан югары булган максималь температураларны кертү кабул ителгән.

Экстремаль югары температуралар куркынычы җир өсте һавасының җылылык тәэсиреннән халыкка һәм хуҗалыкка зыян килү белән билгеләнә. Бу зыянның күләме гадәттән тыш хәлләр куркынычы дәрәҗәсен билгели һәм максималь температура дәрәҗәсенә, эссе чорның озынлыгына һәм халык тыгызлыгына бәйле. Елның җылы сезонында аномаль югары температура берничә көн дәвамында саклана һәм һаваның чагыштырмача дымлылыгы түбән булу аеруча куркыныч. Мондый чорларда халык арасында зыян күрүчеләр саны, катлаулы җитештерү-технологик процесслар эшендә өзеклекләр саны, аграр секторда корылык шартларыннан югалтулар, шулай ук янгыннар куркынычы кискен арта.
Экстремаль югары температуралар китереп чыгарган гадәттән тыш хәлләрдән килгән социаль һәм икътисадый зыянны киметүнең төп ысулы булып эссе һава торышының мөмкин булган интенсивлыгы һәм дәвамлылыгы турындагы фаразны тәэмин итү һәм озакка сузылган эссе һава торышы башланганда кайбер кагыйдәләрне үтәү тора. Бу табигый бәла-казадан зыян күрергә мөмкин булган һәркемгә, шулай ук гадәттән тыш хәлләр министрлыгының тиешле хезмәтләренә кирәкле яклау һәм каршы тору чараларын күрергә мөмкинлек бирәчәк.
Куркыныч метеорологик күренешләр чагылыш тапкан чорда халыкка үз-үзен тотышы турында мәгълүмат бирүне күздә тотарга кирәк.

Автомобиль юлларын кышкы карап тоту гамәлләре башкарыла торган эшләр максималь җиңеләйгәндә һәм арзанайганда автотранспорт хәрәкәте өчен нормаль шартлар тәэмин итүгә кайтып кала:
- даими яисә вакытлыча кар саклау чаралары урнаштыру юлы белән кар көртләре барлыкка килүне булдырмау буенча саклау чаралары;
- профилактик чаралар, аларның максаты - үтеп баручы транспорттан юл өслегендә бозлавык барлыкка килүгә юл куймау;
- юлда кар һәм боз калдыкларын бетерү һәм аларның автомобиль хәрәкәтенә йогынтысын киметү чаралары;
- тәүлекнең караңгы вакытында юлларны яктырту.
Юлларны кар көртләреннән саклау даими яки вакытлыча кардан саклау ярдәмендә башкарыла. Кардан саклауга урман полосалары һәм даими коймалар, вакытлыча кар тоткарлаучы щитлар, кар траншеялары, валлар һ. б. керә.

Ландшафт (табигый) янгыннар

Урыссу авыл җирлегенең урман фонды 614,96 га мәйданны били, бу авыл җирлегенең барлык мәйданының якынча 9 %

тәшкил итә.

Урыссу авыл җирлеге территориясендә Ютазы кишәрлек урманчылыгының «Бөгелмә урманчылыгы» ДКУ урманнары урнашкан.

Җирлекнең урман утыртмалары янгын куркынычы III класслы утыртмаларга керә (Татарстан Республикасы Урман хуҗалыгы министрлыгының "2030 елга кадәр Татарстан Республикасы урман хуҗалыгын үстерү стратегиясен раслау турында"24.07.2017 ел №547-осн боерыгы нигезендә).

Янгын чыгуның төп сәбәбе - янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен үтәмәү (кеше факторы), шулай ук яшенле разрядлар. Урманнарда коры-сары агачлар булу сәбәпле, корылык чорында урман янгыннары чыгу ихтималы арта. Моннан тыш, җирлек урманнарында янгын куркынычы югары дәрәҗәдә автомобиль юллары һәм электр линияләре челтәрләре тудыра.

Татарстан Республикасының урман янгыннары куркынычы янаган торак пунктлары исемлеге нигезендә җирлекнең торак пунктлары урман янгыннары куркынычы янаган торак пунктларга керми (ТР МК 06.03.2023 ел, №209 карары белән расланган). ТР Министрлар Кабинетының "2023 елда Татарстан Республикасында янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү чаралары турында"06.03.2023 ел, № 209 карары нигезендә җирлек территориясендә коммерциягә карамаган бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача берләшмәләре, балаларның ялын һәм аларны савыктыруны оештыручы оешмалар, Экономика объектлары, урман кишәрлекләре белән чиктәш савыктыру оешмалары юк.

Җирлектә төзелеш катгый рәвештә «Янгыннан саклану системасының Саклау объектларында янгын таралуны чикләү. Күләм-планлаштыру һәм конструктив чишелешләргә таләпләр" 4.14 СП 4.13130.2013 пункты нигезендә башкарылырга тиеш. Бер, ике катлы индивидуаль төзелешле авыл җирлекләре төзелешләре чикләреннән, шулай ук бакча, дача һәм йорт яны җир кишәрлекләре территориясендәге йортлардан һәм хуҗалык корылмаларыннан урманчылыклардагы (урман паркларындагы) урман утыртмаларына кадәр янгынга каршы ара кимендә 30 м.

Авыл җирлеге халкы өчен табигый янгыннар куркынычы, табигый янгыннарның кешеләргә, аларның мөлкәтенә, предприятиеләрне юк итүгә турыдан-туры йогынты ясау ихтималы бар, шулай ук көчле төтен чыгу куркынычы бар, бу вакытта автомобиль транспорты хәрәкәте бозылу, экологик вәзгыять һәм, нәтиҗәдә, кешеләрнең сәламәтлек торышы начараю ихтималы бар.

Табигать янгыннарының кешеләргә, аларның мөлкәтенә турыдан-туры йогынтысы, предприятиеләрне юк итү ихтималы аз.

Урман янгыннарын сүндерү эшләренә җитәкчелекне оештыру; урман янгыннары нәтиҗәсендә барлыкка килгән урманнардагы гадәттән тыш

хәлләрне кисәтү һәм бетерү; урман янгыннарын сүндерү эшләрен башкарганда ведомствоара хезмәттәшлекне оештыру максатларында РФ табигый байлыклар һәм экология министрлыгының "Урман янгыннарын сүндерү кагыйдәләрен раслау турында"гы 01.04.2022 ел, № 244 боерыгы чыгарылды.

Авыл җирлеге территориясендә ландшафт (табигый) янгыннары таралуны булдырмау гамәлләре

Россия Федерациясе территориясендә РФ Хөкүмәтенең 2020 елның 16 сентябрендәге 1479 номерлы карары белән расланган Россия Федерациясендә Янгынга каршы режим кагыйдәләре гамәлдә (01.01.2021 елдан гамәлдә һәм 31.12.2026 елга кадәр гамәлдә).
Җирлекләр һәм торак пунктлар территориясендә Ландшафт (табигый) янгыннары таралуны булдырмау өчен янгынга каршы режим кагыйдәләренең II бүлеге нигезендә чаралар башкару зарур, аерым алганда:
- урманчылыклар белән чиктәш, шулай ук торфлы туфраклы районнарда урнашкан яклау объектларында киңлеге кимендә 1,5 метр булган янгынга каршы минераллаштырылган яклау полосалары булдыру, янгынга каршы ераклыклар булдыру, җәйге чорда коры үсемлекләрне, үсентеләрне, куакларны бетерү (җыю) һәм табигый янгыннар вакытында Ут таралуны кисәтә торган башка чаралар күрү күздә тотыла. Янгынга каршы минераллаштырылган полосалар янгын сүндерү максатларында торак пунктларга һәм су чыганакларына баруга комачауларга тиеш түгел.- янгынга каршы минераллаштырылган полосалардан һәм янгынга каршы ераклыклардан төрле корылмалар һәм ярдәмче корылмалар төзү, авыл хуҗалыгы эшләрен алып бару, янучан материаллар, чүп-чар, көнкүреш калдыклары, шулай ук агач, төзелеш һәм башка янучан материаллар калдыкларын туплау өчен файдалану тыела.
Урманнарда янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләре нигезендә, РФ Хөкүмәтенең 2020 елның 7 октябрендәге 1614 номерлы карары белән расланган (2021 елның 1 гыйнварыннан 2027 елның 1 гыйнварына кадәр гамәлдә) кар капламы төшкән көннән алып тотрыклы яңгырлы көзге һава торышы яки кар капламы барлыкка килгәнгә кадәр дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары, учреждениеләр, оешмалар, башка юридик затлар оештыру-хокукый рәвешләренә һәм милек формаларына карамастан, крестьян (фермер) хуҗалыклары, иҗтимагый берләшмәләр, шәхси эшмәкәрләр, вазыйфаи затлар, урман янәшәсендәге территориягә ия булган, аннан файдаланучы һәм (яисә) эш итүче Россия Федерациясе гражданнары, чит ил гражданнары һәм гражданлыгы булмаган затлар (урман үсемлекләре белән капланган җирләр) аларны коры үлән үсемлекләреннән, камыл калдыкларыннан, ауган агачлардан, кисү калдыкларыннан, җитештерү

һәм куллану калдыкларыннан һәм башка янучан материаллардан кимендә 10 метр киңлектәге полосада чистартуны тәэмин итәләр, территориянең һәм (яисә) урманның чикләрен йә киңлеге кимендә 1,4 метр булган янгынга каршы минераллаштырылган полоса яисә башка янгынга каршы барьер белән аералар.

Урманнарда янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү чаралары

Россия Федерациясендә урманнарда янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләре гамәлдә, РФ Хөкүмәтенең 2020 елның 7 октябрендәге 1614 номерлы карары белән расланган (2021 елның 1 гыйнварыннан 2027 елның 1 гыйнварына кадәр гамәлдә).

Урманнарда янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү чаралары күрсәтелгән Кагыйдәләр нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Кагыйдәләр җирләрнең һәм урманнарның максатчан билгеләнешенә һәм урманнарда янгын куркынычсызлыгын тәэмин итүгә бәйле рәвештә урманнарда янгын куркынычсызлыгы чараларына карата урманнардан файдаланганда, саклаганда, яклаганда, яңадан торгызганда, урманнарда башка эшчәнлек алып барганда һәм гражданнар урманнарда булганда бердәм таләпләр билгели, шулай ук дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары, юридик затлар һәм гражданнар тарафыннан үтәлүе мәҗбүри булып тора.

Табигать территорияләрендә янгынга каршы профилактика янгыннар килеп чыгуны кисәтүгә, аларның таралуын чикләүгә юнәлдерелгән чаралар комплексын, янгыннарга каршы уңышлы көрәш һәм урманнарның янгынга каршы торучанлыгын тәэмин итә торган оештыру-техник һәм башка чараларны үткәрүне күздә тота.

Табигать янгыннары килеп чыгуны кисәтү пропаганда һәм агитация, халыкның табигать территорияләренә баруын җайга салу, янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләренең үтәлешен тикшереп тору, янгыннар килеп чыгу ихтималын киметә торган оештыру-техник чаралар максатларында дәүләт янгын күзәтчелеге ярдәмендә гамәлгә ашырыла. Янгыннарның таралуын чикләү агачлыкларның составын җайга салу, аларны чүп-чардан чистарту, янгынга каршы киртәләр системасын, юллар һәм сулыклар челтәрен булдыруны, шулай ук территорияләрне контрольдә тотып яндыруны үз эченә алган территорияләрне янгынга каршы төзекләндерү исәбенә утыртмаларның (табигый һәм ясалма) янгынга каршы торучанлыгын арттырудан гыйбарәт.

Табигать территорияләренең янгынга каршы торучанлыгын арттыра торган оештыру-техник һәм башка чаралар җирле халыкны җирлектә янгыннарны кисәтү, ачыклау, сүндерү эшләренә әзерләүдән, янгынга каршы объектларны төзү һәм ремонтлаудан, хакимият органнары, арендаторлар белән эшләүдән гыйбарәт.

Урман янгыннарын сүндерү эшләренә җитәкчелекне оештыру урман янгынын сүндерү планы нигезендә гамәлгә ашырыла (РФ табигый байлыклар һәм экология министрлыгының "урман янгыннарын сүндерү кагыйдәләрен раслау турында" 2022 елның 1 апрелендәге 244 номерлы боерыгы)

Техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары исемлеге

Техноген характердагы гадәттән тыш хәл – объектта, билгеле бер территориядә авария килеп чыгу нәтиҗәсендә кешеләрнең нормаль тормыш һәм эшчәнлек шартлары бозыла, аларның гомеренә һәм сәламәтлегенә куркыныч яный, халык мөлкәтенә, халык хуҗалыгына һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян килә торган хәл. Техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне аларның килеп чыгу урыны һәм гадәттән тыш хәл чыганагының зарарлы төп факторлары характеры буенча аералар. Техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр шартлаулар, янгыннар, җимерелүләр, химик һәм радиоактив матдәләр чыгарулар, Техносфера объектларында җимерелүләр, егылулар, ишелүләр нәтиҗәсендә барлыкка килә.

Гадәттән тыш хәлләрдә халыкның иминлеген тәэмин итү буенча төп чараларга түбәндәгеләр керә: гадәттән тыш хәлләрнең нәтиҗәләрен фаразлау һәм бәяләү; мондый хәлләрнең килеп чыгу ихтималын булдырмауга яисә киметүгә, шулай ук аларның нәтиҗәләрен киметүгә юнәлдерелгән чаралар эшләү. Моннан тыш, халыкны гадәттән тыш хәлләрдә эшләргә өйрәтү һәм аны яклауның нәтиҗәле ысулларын эшләү бик мөһим.

Гадәттән тыш хәлләрне һәм аларның нәтиҗәләрен бетерү эшләрен башкару өчен:

- янгын сүндерү частьләре;
- штатлы һәм штаттан тыш һәлакәттән коткару формированиеләре;
- сәламәтлек саклау учреждениеләре персоналы;
- башка учреждениеләрнең персоналы һәм техникасы.

Халыкны һәм матди чараларны ташу (эвакуацияләү) өчен район предприятиеләре һәм оешмаларының автомобиль техникасы кулланылырга мөмкин.

Инженерлык, һәлакәттән коткару һәм торгызу эшләрен башкару өчен шулай ук район предприятиеләре һәм оешмаларының инженерлык техникасы җәлеп ителергә мөмкин.

Хәвефле һәм уңайсыз күренешләрдән, табигый һәм техноген характердагы процесслардан саклану өчен тиешле саклау корылмаларын төзүне һәм эксплуатацияләүне күздә тота торган инженер-техник чаралар үткәрү җирлек халкын һәм территорияләрен яклау эшендә югары нәтиҗәлелеккә ия.

Потенциаль куркыныч объектлар

Башлангыч мәгълүматлар (Ютазы муниципаль районы Башкарма комитетының 28.08.2023 № 1642 -и хаты) һәм һәлакәтләре Гадәттән тыш хәлләр зонасы барлыкка килүгә китерергә мөмкин булган потенциаль куркыныч объектлар таләпләре нигезендә Урыссу авыл җирлегендә юк.

Техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрнең башка чыганаклары

Җирлек территориясендә потенциаль куркыныч булмаган, ләкин техноген гадәттән тыш хәлләр чыганагы булырга мөмкин объектлар урнашкан.
Җирлекнең тормыш тәэмин итү объектларында гадәттән тыш хәлләр булуы ихтимал.
Җирлек территориясе буйлап газ бүлү челтәрләренең газүткәргечләренең берничә тармагы, электр тапшыру линияләре уза, ГРП, трансформатор подстанцияләре урнашкан.
Инженерлык инфраструктурасының гамәлдәге объектлары һәм аны үстерү чаралары турында мәгълүмат әлеге генераль планның «Инженерлык инфраструктурасы» бүлегендә (3.13.һәм 4.12.нигезләү материалларының аңлатма язуы) бирелгән.
«Инженерлык инфраструктурасы» бүлеге нигезендә җирлекнең авыл торак пунктларына табигый газ бистәара югары басымлы газүткәргечләр буенча газ бүлү пунктларына (ГРП, ШРП) җибәрелә. Аннары түбән басым челтәрләре буенча турыдан-туры кулланучыга. Генераль планда, территорияне үзләштерүне исәпкә алып, газ белән тәэмин итү системасын үстерү күздә тотыла.
Урта һәм югары басымлы газ белән тәэмин итү челтәрләре, "хәвефле җитештерү объектларының сәнәгать куркынычсызлыгы турында" 21.07.2017 ел № 116-ФЗ Федераль закон нигезендә, хәвефле җитештерү объектларына керә.
Газ бүлү системалары объектларында һәлакәтләрнең сәбәпләре:
җир асты газүткәргечләренең механик зарарлануы;
җир өсте газүткәргечләренең механик зарарлануы;
тышкы газүткәргечләрнең коррозиядән зарарлануы;
эретеп ябыштырылган тоташулар өзелү;
табигый күренешләр нәтиҗәсендә газүткәргечләрнең зарарлануы;
ГРПдан соң басымның күтәрелүе;
башка сәбәпләр.
Газүткәргечләрнең герметиксызлануы вакытындагы аварияләр түбәндәге процесслар һәм вакыйгалар белән бергә бара: кисеп алучы арматура эшләтеп җибәргәнче газ агып чыгу (арматураны ябуга импульс булып продукт басымының кимүе тора); кисеп алучы арматураның ябылуы; арматура кисеп алган торба участогыннан газ агып чыгу.

Торбаүткәргечләрнең куркыныч җитештерү факторлары булып:
торба үткәргечнең яки аның элементларының җимерелүе, металл һәм туфрак кыйпылчыкларының таралуы;
торба үткәргеч җимерелгәндә продуктның януы, ачык ут һәм янгынның термик тәэсире;
газ газ-һава катнашмасы шартлау;
биналар, корылмалар, җайланмалар җимерелү һәм зыян күрү;
кислород концентрациясе түбән булу;
төтен;
продук продукциянең агулылыгы.
Статистика күрсәткәнчә, аварияләрнең якынча 80% ы янгын белән бергә бара. Очкыннар газ кисәкчәләренең металл һәм грунтның каты кисәкчәләре белән тәэсир итешүе нәтиҗәсендә барлыкка килә. Гадәти горение залга үзгәртелә ала вакытында шартлау булды хисабына самоускорения пламени каршындагы аны тарату буенча рельеф һәм урманда.
ГРП һәм груда аварияләр вакытында бинага газ агып чыгу шартлау һәм янгын куркынычы булган катнашма хасил булуга китерә, аның януы янгын яки шартлау китереп чыгара. Моннан тыш, газның факелда януы да мөмкин. ГРПда технологик процесс бозылу аркасында түбән басымлы газүткәргечтә басым арта, бу куллану чыганакларында, шул исәптән торак йортларда яки котельныйларда газ җиһазларының герметизациясен бетерүгә, биналарның пычрануына, ә яндыру чыганаклары булганда - газ катнашмасының януына яки шартлауга китерә торган очраклар билгеле.
Котельныйлар биналарында, газ үткәргечләрендә авария ситуацияләре (проект аварияләре) килеп чыгуның мөмкин булган төп эчке сәбәпләре булырга мөмкин:
Персоналның хаталы гамәлләре, аларга кертергә мөмкин:
- куркынычсызлык техникасы, технологик регламент кагыйдәләрен, вазыйфаи инструкцияләр таләпләрен бозу;
- хезмәт күрсәтүче персоналның мораль-психологик хәле.
Приборларның ватылуы, җиһазлардагы җитешсезлекләр:
- җиһазларның техник торышы канәгатьләнерлек булмау, физик таушалу, металлның арыганлыгы, коррозия, эретеп ябыштыруның ватылуы, эш регламентын бозу нәтиҗәсендә җиһазларның механик зарарлануы;
- электр көче челтәрләренең төзексезлеге;
газ үткәргечләренең төзексезлеге;
- яшеннән саклануның канәгатьләнерлек булмавы, электр энергиясен бирүне туктату.
Килеп чыгуның тышкы сәбәпләренә (проект артындагы аварияләр) түбәндәгеләрне кертергә мөмкин:
авиация һәлакәте нәтиҗәсендә очу аппаратының егылуы;
- давыл нәтиҗәсендә объектның җимерелүе;

- тышкы йогынтыдан янгын чыгу нәтиҗәсендә ГВ һәм башка янгын куркынычы булган компонентлар булган бина эчендә янгын;
- объект биналарына һәм корылмаларына яшен сугу;
- җир тетрәү нәтиҗәсендә корылмаларның җимерелүе;
диверсия, шул исәптән ВВ зарядларын шартлату.
Иң зур нәтиҗәләре булган аварияләрнең ихтимал сәбәпләре булырга мөмкин:
– газ үткәргечнең сызыкча өлешендә котельняга керү юлында аерма, тишектән газ чыгу, яндыру чыганагы булганда тиз арада ялкынсыну, факел януы;
- газүткәргечнең котельнаяга керү юлындагы сызык өлешендә өзелү, тишектән газ агып чыгу, шартлау куркынычы булган катнашма болыты (ГВС болыты) хасил булу, газ-һава катнашмасы шартлау;
- кабызу чыганагы булганда, котельныйда газ агып чыкканда газ-һава катнашмасының шартлавы;
Аварияләрнең иң ихтимал сценариеның мөмкин сәбәпләре булырга мөмкин:
- газүткәргечнең герметиксызлануы (бөтенлеген бозу), табигый газның атмосферага агып чыгуы, аннан соң таралуы ешрак була;
- котельняга керү юлында газүткәргечне фаш итү (бөтенлеген бозу), тишектән газ чыгу, яндыру чыганагы булганда тиз арада кабынып китү, факел януы.
Бүлгеч (шул исәптән бистәара) газүткәргечләрдәге аварияләрнең төп сәбәпләре түбәндәгеләр булырга мөмкин: торбаларның, өчпочмакларның, газ краннарының, муфтларның, кушымталарның, прокладкаларның һәм башка детальләрнең заводта ватылуы; төзелеш-монтаж эшләренең, нигездә авария хәлендәге тоташмаларның ватылуы; коррозиягә юнәлтелгән ярыкларның стрессы, бүгенге көндә ачыклана торган аеруча куркыныч дефектлар беренчел бурычларның берсе.
Газ челтәрләрен һәм корылмаларын эксплуатацияләү практикасы системаның аерым элементлары зарарланган очракта агып чыга торган газ җиңел кабынырга мөмкинлеген күрсәтә, шуннан соң аның интенсив януы башлана.
Гадәти шартларда газүткәргечләрдә иң киң таралган зарарланулар булып корыч торбалар тоташкан урыннар өзелү, чуен торбалар сыну, арматураның төзек булмавы, конденсат җыючылар, контроль торбалар башлыкларының зарарлануы, сырлы, фланецлы һәм сальниклы тоташмаларның тыгыз булмавы һ. б. тора.
Зыян күрү учагында иң зур куркынычны җимерелгән торак йортларда һәм сәнәгать предприятиеләренең газлаштырылган биналарында челтәрләрне бозудан һәм өзүдән көтәргә кирәк. Бу котылгысыз рәвештә массакүләм януларга китерәчәк.

Газ челтәрләрендәге авария эшләре, нигездә, кешеләр утыра торган биналарның пычрануын булдырмау һәм бетерү, шулай ук газ агып чыккан урыннарда яну учакларын бетерү белән бәйле.
Газ барлыкка килү ихтималының төп сәбәбе-бинаның подвалы буенча узучы газ йорт кертүләренең яки линияләрнең зарарлануы.
Газ коллекторларга (җылылык, кабель, катнаш) эләгү аеруча куркыныч, алар буенча газ биналарның подвалларына үтеп керә ала.
Күп очракта зарарланган урыннардан чыккан газ кабынырга мөмкин. Факелның зурлыгы газ басымына һәм тишекнең зурлыгына бәйле. Түбән басым-зур кыенлыклар тудырмый. Газ чыккан урынны балчык белән сылыйлар, ялкынга юеш брезент яки киез ташлыйлар, туфрак, ком сибәләр. Югары басым - ялкынны газүткәргечне грунт белән күмеп, аны тыгызлап яки газүткәргечне су белән тутырып сүндерәләр. Күпчелек очракта моның өчен бикләр ярдәмендә басымны алдан киметү таләп ителә. Газүткәргечне су белән гидрозатвор һәм конденсат җыю урыннары аша тутырырга мөмкин.
Ялкынны инерт газ агымы, компрессордан кысылган һава яки янгын насосы суы белән сүндерергә кирәк. 300-600 кПа басымлы компрессордан газ чыгу урынына бер яки берничә шланг белән юнәлтелгән кысылган һава агымы белән газүткәргечтә 60 кПа кадәр басым булганда ялкынны бәреп төшерергә мөмкин.

Югары вольтлы җиһазларны яклау өчен җирлекнең подстанцияләрендә төрле саклагычлар һәм автоматика урнаштырылган: көч трансформаторларында: газ саклагыч, дифференциаль ток саклагыч, максималь ток саклагыч, артык җылынудан һәм артык йөкләнештән саклау, май дәрәҗәсе төшүдән саклау, көчәнеш юкка чыгудан саклау.
Электр белән тәэмин итү системасы объектларында гадәттән тыш хәлләр булырга мөмкин.
Электр белән тәэмин итү системаларында гадәттән тыш хәлләр куркынычы түбәндәгеләрдән арта: җиһазларның хезмәт итү вакыты (тузганлыгы); җиһазларда җитештерү дефектлары булу; кеше факторы (хезмәт күрсәтүче һәм ремонтлаучы персонал тарафыннан эксплуатацияләү нормаларын һәм кагыйдәләрен бозу); климат шартлары (көчле һәм шкваллы җил, юеш кар рәвешендәге көчле явым-төшемнәр). Җир өслегенә эленгән электрүткәргечләрнең һава линияләре (ЛЭП) һәм көч кабельләре кулланыла торган җир асты линияләре (су асты) лэпларын аералар.
Һава электр линияләре экономиялерәк, аларны ремонтлау җиңелрәк, әмма алар тышкы йогынтыдан, мәсәлән, агачлар линиягә егылудан, яшен сугудан һәм чыбык урлаудан сакланмаган. Еш кына чыбыкларга артык ябышкан кар яки бозлану терәкләрнең төшүенә китерә торган очраклар да була. Кабель линияләре, бигрәк тә коллектор линияләре, тышкы йогынтыдан күпкә яхшырак саклана.

Электр тапшыруның һава линияләрендә техноген гадәттән тыш хәлләр чыганаклары булып техник җайланмаларның һәм терәк конструкцияләренең төп элементларының җимерелүе (җимерелүе) белән бәйле мөмкин булган аварияләр тора. Аварияләр эчке сәбәпләр (төзү-монтаж эшләренең ялгышуы, линияне эксплуатацияләү кагыйдәләрен бозу) белән дә, тышкы сәбәпләр белән дә бәйле булырга мөмкин. Тышкы сәбәпләр табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр чыганаклары, шул исәптән террорчылык актлары йогынтысы булырга мөмкин.

Техник җайланмаларның, шулай ук һава линиясе терәкләре конструкцияләренең таяныч элементларының җимерелүе белән бәйле аварияләр вакытында төп зарарлы факторлар булып җайланма ватыкларының, корылма конструкцияләренең механик йогынтысы тора. Электр тогы йогынтысы да зарарлы факторлар булырга мөмкин.

Кешеләрне һәм техниканы механик зарарлау куркынычы булган куркыныч зоналарның чиге булып мөмкин булган өем зонасы торачак. Техник җайланманың яки корылманың бөтенлеген саклап калган очракта (мәсәлән, ВЛ терәкләре), өемнәрнең таралу мөмкинлеге булган зоналарның зурлыклары корылмаларның зурлыкларына тигез булачак.

Электр үткәргечләре өзелгәндә һәм алар җиргә төшкәндә зарарланган электр җайланмасын сүндерә торган реле саклау системалары эшләмәү очраклары булуы ихтимал. Җиргә эләккән үткәргеч тирәсендә ток таралу зонасы барлыкка килә. Бу үткәргеч төшкән зонада җир өслегендә электр потенциалы барлыкка килүгә китерә. Кеше үткәргеч төшкән зонада хәрәкәт иткәндә аның аяклары төрле электр потенциаллары астына эләгергә мөмкин, аларның аермасы «адым көчәнеше» дип атала, һәм кеше тәне аша «аяк-аяк» чылбыры буенча электр тогы агачак.

Һава линияләрендә аварияләр очрагында мөмкин булган гадәттән тыш хәлләр чыганакларының зарарлы факторлары зоналары локаль характерда була. Һава электр тапшыру линияләре янындагы территориядә яшәүче халык саныннан булган кешеләрнең һәлакәтләр булу ихтималы аз.

ВЛ трассалары линия үткән районда алып барыла торган хуҗалык эшчәнлеге характерын исәпкә алып проектлана, шулай ук саклау зонасы булдырыла һәм электр тапшыру һава линияләре янында хуҗалык эшчәнлеге чикләнә. Янгын куркынычсызлыгы янмый торган конструкцияләр куллану, кыска ялганыш токларын автомат рәвештә сүндерү, терәкләрне җиргә утырту, төрле фазадагы үткәргечләр арасындагы бер-берсенә тоташу буенча куркынычсыз араларны саклау белән тәэмин ителә.

«Инженерлык инфраструктурасы» бүлеге нигезендә Урыссу авыл җирлеген хуҗалык-эчә торган су белән тәэмин итүнең төп чыганагы булып җир асты сулары тора. Халык суны су алу скважиналарыннан, индивидуаль скважиналардан, су ташу колонкаларыннан файдалана.

Торак пунктны су белән тәэмин итү системасы корылмаларына су алу скважиналары, су җыю манаралары, сувүткәргеч челтәрләр керә. Иске Урыссу авылында су башнялары урнашкан.

Яңгыр һәм кар суларын агызу җайга салынмый һәм рельефның түбәнрәк урыннарына алып барыла. Генераль планда территорияне үзләштерүне исәпкә алып, су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу системасын үстерү күздә тотыла.

Җир асты коммуникацияләрендә авария вакытында биналарның подвал өлешләрен су басу ешрак була. Бу вакытта биналарның һәм корылмаларның, юлларның конструктив өлешләре деформацияләнергә мөмкин, электр үткәргечләре зарарланганда – кыска ялгану, кешеләргә электр тогы зарарлану, алар төрле авырлыктагы җәрәхәтләр һәм пешүләр алырга мөмкин.

«Инженерлык инфраструктурасы» бүлеге нигезендә усадьба төзелешен җылыту түбән басымлы табигый газда эшләүче 2 яисә бер контурлы индивидуаль көнкүреш казаннарын җылытуның локаль чыганакларыннан гамәлгә ашырыла. Җәмәгать учреждениеләре автоном котельныйлардан файдалана.

Котельныйлар һәрвакытта да көчле салкыннарга яки температура режимының кискен үзгәрешләренә түзә алмыйлар. Күп кенә заманча котельныйлар үз эшчәнлекләрен табигый газда алып баралар, шуңа күрә газүткәргечләрдәге аварияләр вакытында җылылык бирү эшчәнлеге автомат рәвештә бозыла.

Котельныйлар шулай ук җиһазларның тузуына дучар була, бу исә авария хәленең еш килеп чыгу сәбәбе булып тора. Еш кына алар көзге-кышкы чорда, йөкләнеш арткан чорда була. Кышкы вакытта котельныйларның баш тартуы кешеләрнең үз фатирларында яшәвен мөмкин итми, бу эвакуация чараларын оештыруга китерә.

Җирлектә «инженерлык инфраструктурасы» бүлеге нигезендә утарларны җылылык белән тәэмин итү җылылык белән локаль чыганаклардан яисә түбән басымлы табигый газда эшли торган бер контурлы индивидуаль көнкүреш казаннарыннан гамәлгә ашырыла.

Куркыныч зонасына нигездә даими түгел, ә эпизодик рәвештә эшли торган казаннар эләгә. Йомшак урыннар җылыту системасы катарга мөмкин булган урыннарда урнашкан - бу киңәйтү баклары, циркуляция торбалары һәм чорма тибындагы салкын бүлмәләр. Казаннар шартлауның төп сәбәбе - җылыту системасының катуы, шул ук вакытта торбалардагы су циркуляцияләнми башлый. Шул ук вакытта ягулык януын дәвам итә. Казанның чуен (металл) секцияләре яки торбалар эчендә су кайный. Шул ук вакытта система эчендә пар басымы бик тиз үсә башлый. Берникадәр вакыт эчендә басым үсешенең критик ноктасына ирешеләчәк, аңа металл түзә

алмый – һәм торбалар һәм Казан секцияләренең җимерелү нәтиҗәләре нинди булачагын алдан белеп булмый.
Шулай ук индивидуаль көнкүреш котелы төзек булмаган очракта көнкүреш газы шартлау ихтималы да бар. Көнкүреш газы шартлауның сәбәбе аның озак вакытка йорт биналарына агып чыгуы, бинада билгеле бер газ концентрациясенә ирешү һәм аннан соң газ-һава катнашмасының теләсә нинди очкычтан детонациясе (теләсә нинди электр приборын, шул исәптән гади лампочканы кабызу, ишеккә шалтырату һ.б.). Шуны аңларга кирәк, газның һәр агып чыгуы да шартлауга китермәячәк, фаҗигагә юл куймаска төзек вентиляция, газ җиһазларына техник хезмәт күрсәтү һәм гражданнарның уяулыгы ярдәм итәчәк.
Эре коммуналь аварияләрнең төп нәтиҗәсе булып аларның тормыш эшчәнлегенең барлык тармакларына диярлек кагылуы тора. Транспорт коллапсына китерә, коммуникация челтәрләрен сафтан чыгара, санитар-эпидемиологик хәлне начарайта, биналарны су басуга китерә.
Транспортта гадәттән тыш хәлләр, юл-транспорт һәлакәтләре килеп чыгарга мөмкин.

Җирлекнең урам-юл челтәренә характеристика "Транспорт-коммуникация инфраструктурасы"ның 3.12 бүлектә бирелгән, транспорт-коммуникация инфраструктурасын үстерү 4.10 да күрсәтелгән, генераль планны нигезләү буенча материалларга аңлатма язмасы.
Җирлекнең тышкы һәм эчке транспорт элемтәләре хәзерге вакытта да, киләчәктә дә автомобиль, торба үткәргеч транспорты белән гамәлгә ашырыла.
Автомобиль транспортында аварияләр проблемасы юл-транспорт инфраструктурасының җәмгыятьнең куркынычсыз юл хәрәкәте ихтыяҗларына туры килмәве, юл хәрәкәте куркынычсызлыгын тәэмин итү системасының эшләвенең җитәрлек дәрәҗәдә нәтиҗәле булмавы һәм юл хәрәкәтендә катнашучыларның дисциплинасының бик түбән булуы белән бәйле рәвештә аеруча кискенләште.
Автомобиль транспорты өчен шактый зур типтагы һәлакәтләр хас: бәрелешү, аудару, янгыннар, текә битләрдән егылу, сулыкларга төшү һ. б.
Автомобиль транспортында аварияләр, нигездә (75%), машина йөртүчеләр тарафыннан юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозу аркасында килеп чыга. Бик еш авариягә начар юллар (башлыча тайгак), кар көртләре, машиналарның төзексезлеге (тормозлар, руль идарәсе, тәгәрмәчләр һәм шиналар), яктырту булмау, тукталыш урыннары булмау китерә. Күперләр, кичүләр, юл чатлары районнарында, транспорт магистральләренең инженерлык коммуникацияләре, нефть, газ үткәргечләре белән кисешкән урыннарында һәлакәтләр булуы аеруча ихтимал.

Транспортта гадәттән тыш хәлләр транспорт системаларының эшләмәү сәбәпләре, операторлар һәм персоналның хаталары, транспорт инфраструктурасының төзексезлекләре, шулай ук табигать йогынтысы нәтиҗәсендә килеп чыгарга мөмкин. Транспортта авария хәлләренең килеп чыгуы транспорт чараларының тукталуына, башка объектларда гадәттән тыш хәлләрнең килеп чыгуына, ремонт-торгызу эшләрен, шул исәптән капиталь эшләрне башкару кирәклегенә китерергә мөмкин.

Транспорт пассажирлар өчен генә түгел, ә транспорт магистральләре зоналарында яшәүче халык өчен дә куркыныч тудыра, мәсәлән, транспортта тиз кабынучан, шартлагыч һ.б. куркыныч матдәләр ташыла, алар кешеләрнең гомеренә һәм сәламәтлегенә, әйләнә-тирә мохитне пычратуга, янгын чыгуга куркыныч тудыра.

Җирлек территориясе буенча транспортта куркыныч йөкләр ташу мөмкинлеген һәм ташу вакытында булган хәлләрне, шул исәптән куркыныч йөкләрне ташу вакытында автомобиль транспортында булган аварияләрне дә тулысынча кире кагарга ярамый.

Мондый аварияләр цистернаның җимерелүе яки герметизациясе өзелү очракларында әйләнә-тирә мохитне зарарлы матдәләр белән пычратучы гадәттән тыш хәлләргә китерә, куркыныч йөк ташучы транспорт чарасын йөртүчеләрнең генә түгел, якын тирәдәге башка кешеләрнең гомерләрен дә куркыныч астына куя. Хәзерге автомобильләрдә ешрак 30 м3 куркыныч йөк сыйдырышлы цистерна кулланыла.

Аеруча еш йөртелә торган кайбер куркыныч матдәләр өчен зарарлану зоналарының радиуслары 4.14.2.1 таблицасында китерелгән.

Таблица 4.14.2.1

Матдәнең төре	АХОВ		Шартлау-янгын куркынычы булган матдәләр			
	зарарлану радиусы, км	зарарлану мәйданы, км²	зарарлану зонасы радиусы, м		зарарлану зонасы мәйданы, м²	
			таралыш	янгын чыгу	таралыш	янгын чыгу
Аммиак	0,8	0,25	-	-	-	-
Хлор	1,6	1,00	-	-	-	-
Бензин	-	-	10	40	320	5000
Диз. топли	-	-	45	140	6400	61600

Матдәнең төре	АХОВ		Шартлау-янгын куркынычы булган матдәләр			
	зарарлану радиусы, км	зарарлану мәйданы, км^2	зарарлану зонасы радиусы, м		зарарлану зонасы мәйданы, м^2	
			таралыш	янгын чыгу	таралыш	янгын чыгу
во						

Шулай ук торак һәм иҗтимагый секторларда янгыннар чыгуы да ихтимал. Биналардагы һәм корылмалардагы янгыннар матди зыян, гражданнарның гомеренә һәм сәламәтлегенә, җәмгыять һәм дәүләт мәнфәгатьләренә зыян китерә торган төзелмәләрнең контрольсез яну процессын тәшкил итә. Россиядә иң күп янгыннар торак секторында була.

Янгыннар куркынычы еш кына кеше факторы, җиһазларның төзексезлеге һәм тузуы, җитештерүдә технологиянең бозылуы, шул исәптән тиз янучан, янучан һәм шартлаткыч матдәләр кулланганга да бәйле.

Террорчылык актлары уздыру мөмкинлеге бар. Транспорт чаралары, транспорт объектлары, потенциаль куркыныч сәнәгать объектлары, гидротехник корылмалар, су белән тәэмин итү системалары; кешеләр күпләп җыела торган урыннар - җәмәгать, сәүдә һәм торак биналары, спорт корылмалары, концерт һәм күргәзмә заллары; азык-төлек һәм ит-сөт продуктлары җитештерү предприятиеләре, элемтә, идарә системалары һ. б. террорчылык актлары объектлары булырга мөмкин.

Транспортта мөмкин булган гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары

Транспортта гадәттән тыш хәлләрне кисәтүгә транспорт юлларының, чараларның һәм инфраструктураның торышын вакытында диагностикалау, транспорт шартларын регламентлаучы кагыйдәләрне һәм нормаларны үтәү, хәрәкәттә катнашучыларның юл хәрәкәте кагыйдәләрен үтәү юлы белән ирешелә.

Транспортта мөмкин булган гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары булып:

транспорт чараларының торышын вакытында диагностикалау;

- транспортлау шартларын регламентлый торган кагыйдәләрне һәм нормаларны үтәү.

Транспорт инфраструктурасы объектларының һәм транспорт чараларының законсыз тыкшыну актларыннан саклануын тәэмин итү буенча чаралар эшләү зарур.

Законсыз тыкшыну акты дигәндә хокукка каршы гамәл (гамәл кылмау), шул исәптән транспорт комплексының куркынычсыз эшчәнлегенә куркыныч

тудырган, кешеләрнең гомеренә һәм сәламәтлегенә зыян китергән, матди зыян китергән йә мондый нәтиҗәләр килеп чыгу куркынычы тудырган террорчылык акты аңлашыла.
Юл-транспорт һәлакәтләре нәтиҗәләрен бетерү чаралары, ашыгыч хезмәтләрнең үзара хезмәттәшлеге, Россия Гадәттән тыш хәлләр министрлыгының Россия субъектларында юл-транспорт һәлакәтләре нәтиҗәсендә зыян күргән затларны коткару өлкәсендә территориаль органнары эшчәнлеген оештыру буенча җитәкчелек Россия Гадәттән тыш хәлләр министрлыгының территориаль органнарына юл-транспорт һәлакәтләре нәтиҗәләрен бетерүдә катнашучы ашыгыч хезмәтләрнең үзара эшчәнлек дәрәҗәсен арттыру буенча методик тәкъдимнәр нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш (Россия гадәттән тыш хәлләр министрлыгы, 2015 елның 17 марты No 2-4-87-19-18).

Гидродинамик аварияләрне кисәтү чаралары

Куркынычсызлыкның төп факторы булып ГТС нормаларын үтәү һәм техник яктан төзек хәлдә тоту өчен хуҗаларының һәм эксплуатацияләүче оешмаларның җаваплылыгы тора. Күзәтчелек органнары куркынычсызлык чараларының үтәлешен тикшереп торалар, ГТСны аларның торышын даими мониторинглау өчен техник чаралар белән тәэмин итүне һәм хезмәткәрләрнең кирәкле квалификациясен тәэмин итүне дә кертеп. ГТС тормышының барлык стадияләрендә: проектлау стадиясеннән алып бетерү стадиясенә кадәр күзәтчелек алып барыла. Профилактик, мәсәлән, су басуга каршы чаралар һәм территориаль башкарма хакимият органнарының, Россия гадәттән тыш хәлләр министрлыгының һәм күзәтчелек органнарының гидротехник корылмаларда аварияләрне булдырмау максатларында хезмәттәшлеге мөһим роль уйный.
ГТСны имин эксплуатацияләү, шулай ук аварияләр нәтиҗәләрен кисәтү һәм бетерү эшләре өчен ГТС милекчесе яисә эксплуатацияләүче оешма җавап бирә. ГТС куркынычсызлык декларациясе гидротехник корылманың куркынычсызлык критерийларына туры килүе турындагы белешмәләрне үз эченә алган төп документ булып тора. Хуҗалык итүче субъект ГТС куркынычсызлыгын рөхсәт ителгән дәрәҗәдән түбәнрәк киметүгә китергән гамәлләр (гамәл кылмау) өчен җаваплы.
Россия Федерациясендә "2012 - 2020 елларда Россия Федерациясе Су хуҗалыгы комплексын үстерү" федераль максатчан программасы гамәлдә (РФ Хөкүмәтенең 2012 елның 19 апрелендәге 350 номерлы карары белән расланган).
Авыл җирлегендә әлеге федераль программада җимерелүгә дучар булган су объектлары ярлары кишәрлекләрендә (федераль милек объектларында да, Россия Федерациясе субъектларының дәүләт милке, муниципаль милек

объектларында да) яр ныгыту һәм яр саклау корылмалары төзү чаралары каралмый.

Татарстан Республикасында, "2014-2022 елларга Татарстан Республикасы әйләнә-тирә мохитен саклау, табигать ресурсларын торгызу һәм алардан файдалану" дәүләт программасын раслау турында" Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 28 декабрендәге 1083 санлы карарына үзгәрешләр кертү хакында "Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 12.11.2020 ел, № 1013 карары нигезендә, "Татарстан Республикасы су хуҗалыгы комплексын үстерү" ярдәмче программасы гамәлдә, аның нигезендә Халыкны һәм территорияләрне суларның тискәре йогынтысыннан яклау чаралары каралган, шул исәптән:

- инженерлык яклавы объектларын һәм ярларны ныгыту корылмаларын төзү, реконструкцияләү;
- Татарстан Республикасы милкендәге, муниципаль милектәге ГТС капиталь ремонт ясау өлешендә суларның тискәре йогынтысыннан яклау һәм ГТС иминлеген тәэмин итү.

Авыл җирлегендә әлеге дәүләт программасында инженерлык яклавы объектларын һәм ярларны ныгыту корылмаларын төзү, реконструкцияләү буенча чаралар үткәрү күздә тотылмый.

Гидродинамик аварияләр вакытында халыкны яклау һәм иминлек оештыру, инженер-техник һәм башка чаралар комплексы белән тәэмин ителә, шул исәптән плотинаны урнаштыру урынын торак пунктларга карата дөрес сайлауны; мөмкин булган өзеклек дулкыны тәэсирендә булган урыннарда торак йортлар һәм икътисад объектлары төзүне чикләү; торак пунктларның һәм авыл хуҗалыгы җирләренең ишелүе; ышанычлы дренаж системалары булдыру; ишелүләрне булдырмау; биналарда һәм корылмаларда гидроизоляция һәм махсус ныгытмалар төзү; өзелү дулкынының тизлеген киметергә сәләтле түбән көпшәле урманнар (тирәк, зирек һәм каеннан) утырту.

Ясалма плотиналарның шартлау куркынычы булганда түбәндәге чаралар күрелә: су агымын көйләү; язгы ташу чорында сусаклагычтан планлы рәвештә су агызу; суны вакытында төшерү. Әгәр табигый сусаклагычның шартлау куркынычы бар икән, плотина диварларын ныгыту буенча чаралар күрәләр.

Инженерлык җиһазларының тотрыклы эшләве. Инженерлык системалары эшчәнлегенең тотрыклылыгын тәэмин итү чаралары

Инженер системалары эшчәнлегенең тотрыклылыгын арттыру өчен түбәндәге чараларны гамәлгә ашыру зарур:

1. Җирлекнең инженерлык системалары белән идарә итү системаларының ышанычлылыгын тәэмин итү буенча эшләр башкару;

2. Инженер системалары эшенең ышанычлылыгын арттыру буенча эшләр башкару;

3. Җирлекнең инженерлык системасы объектларында (янгыннар, шартлаулар, электр тогы белән зарарланулар һ. б.) икенчел зарарлану факторлары барлыкка килү мөмкинлеген булдырмау яисә чикләү буенча эшләр башкару;

4. Инженер системаларын авария режимына күчерүгә әзерлек;

5. Җирлекнең инженерлык системаларын торгызуга әзерлек;

6. Заманча куркынычсыз технологик чишелешләргә акрынлап күчү һәм инженерлык системаларын контрольдә тоту һәм алар белән идарә итүнең бөтен җирдәге системаларын кертү.

Билгеле бер вакыт узгач яисә нинди дә булса үзгәрешләргә бәйле рәвештә инженер системалары эшчәнлегенең тотрыклылыгын арттыру буенча чаралар үткәрүне күздә тотарга кирәк.

Инженер системалары эшчәнлегенең тотрыклылыгын арттыру буенча инженер-техник чаралар санына түбәндәгеләр керә:

- гадәттән тыш хәл килеп чыгу мөмкинлеге булган чыганак буларак, инженерлык системаларының авариясез эшләвен аларның торышын исәпкә алып, тузган коммуналь-энергетика челтәрләрен алыштыру юлы белән тәэмин итү;
- торак пунктларны ике бәйсез чыганактан энергия белән тәэмин итү яисә төрле юнәлешләрдән ике электр челтәрен файдалануга кертү җайланмасы;
- 10 һәм 6 кВ электр бүлү челтәрләрен боҗралау;
- трансформатор подстанцияләрен яклауны тәэмин итү-өстәмә кирпеч яисә тимер-бетон стеналар, козыреклар кору, туфрак белән ишелү һ. б.;
- торышы канәгатьләнерлек булмаган трансформатор подстанцияләрен реконструкцияләү;
- «шәрә чыбыкны» электр челтәрләренең үзйөрешле изоляцияләнгән чыбыкларына алыштыру, кирәк булганда электр тапшыруларының һава линияләрен кабельле линияләргә күчерү;
- күчмә электр станцияләрен сатып алу һәм энергия системасына тоташтыру;
- ике (яисә күбрәк) бәйсез чыганактан су бирүне тәэмин итү, өстенлекне җир асты чыганакларына бирергә кирәк;
- заманча технологияләр нигезендә су белән тәэмин итү системасын төзү һәм реконструкцияләү;
- су алу корылмаларында катгый режимлы зоналарны тоташ киртәләү оештыру;
- су белән тәэмин итү челтәрләрен боҗралауны тәэмин итү;
- суүткәргеч челтәрләрен һәм эчәргә яраклы сулы резервуарларны грунтка тирәнәйтү;
- артезиан скважиналарын герметизацияләү;
- резерв су белән тәэмин итү;

- заманча технологияләр нигезендә су агызу системасын төзү һәм реконструкцияләү;
- агынты суларны авария хәлендә чыгару урыннарын оештыру;
- ике бәйсез чыганактан газ бирүне тәэмин итү;
- заманча технологияләр нигезендә газ челтәрләрен төзү һәм реконструкцияләү;
- газ челтәрләренең грунтка тирәнәюе;
- газ челтәрләренең бошҗралануын тәэмин итү;
- газ челтәрләрендә басым кимүдән эшли торган автомат җайланмалар, шулай ук дистанцион идарә итә торган ябу арматурасы урнаштыру,
- җылылык трассаларын котельныйлардан үзара тоташтыру юлы белән тотрыклы җылылык белән тәэмин итү системасын булдыру, йә индивидуаль җылылык белән тәэмин итү системаларын куллану.

Әлеге барлык чаралар җирлекнең инженерлык инфраструктурасын яисә аның аерым кишәрлекләрен реконструкцияләгәндә яисә яңа төзегәндә башкарылырга тиеш. Гамәлдәге инженерлык инфраструктурасы һәм инженерлык инфраструктурасын үстерү чаралары турында тулырак мәгълүмат тиешле бүлекләрдә бирелгән.

Террорчылык актлары вакытында халыкны яклау

Террорчылык актлары вакытында халыкны яклау буенча ГОЧС идарәсе органнарының төп бурычлары булып:
- террорчылыкка бәйле куркынычларны даими анализлау һәм фаразлау, террорчылык эшчәнлеге китереп чыгара торган гадәттән тыш хәлләрне кисәтү буенча нәтиҗәле чаралар күрү;
- потенциаль куркыныч объектларны һәм халыкны террорчылыктан яклау буенча оештыру һәм инженер-техник чаралар комплексын гамәлгә ашыру;
- террорчылык актларының нәтиҗәләрен локальләштерүгә һәм бетерүгә көчләрне һәм чараларны әзерлектә тоту.

Террорчылык актлары чагылганда һәлакәттән коткару һәм башка кичектергесез эшләр гамәлләре

Террорчылык актларының нәтиҗәләрен бетерү барышында зыян күрүчеләргә ярдәм күрсәтү, зарарлы факторларның йогынтысын йомшарту мәсьәләләренә аерым игътибар бирелергә тиеш. Бу шартларда һәлакәттән коткару һәм башка кичектергесез эшләрнең төп төрләре булып:
- гадәттән тыш хәл зонасын разведкалау (биналарның, территорияләрнең, көчләр һәм чаралар күрсәтү маршрутларының торышы, гадәттән тыш хәл зонасы чикләрен билгеләү);
- авария-коткару хезмәтләренең, авария-коткару формированиеләренең көчләрен һәм чараларын гадәттән тыш хәл зонасына кертү;

- һәлакәттән коткару һәм башка кичектергесез эшләр башкару;
- зыян күрүчеләрне һәм матди кыйммәтләрне эвакуацияләү;
- хәбәр итү, идарә итү һәм элемтә оештыру;
- җәмәгать тәртибен тәэмин итү;
- зыян күрүчеләрнең туганнары белән эшләү;
- өемнәрне сүтү, урынны чистарту, территорияне рекультивацияләү (кирәк булганда).

Гомумән алганда, террорчылык актларының зур күләмле нәтиҗәләре вакытында һәлакәттән коткару эшләрен оештыру эре табигый һәм техноген гадәттән тыш хәлләрне бетергәндә шундый ук эшләрне оештыруга охшаш.

Террорчылык куркынычы дәрәҗәләрен билгеләү тәртибе һәм шәхеснең, җәмгыятьнең һәм дәүләтнең иминлеген тәэмин итү чаралары Россия Федерациясе Президенты тарафыннан билгеләнә.

Террорчылык актларына бәйле гадәттән тыш хәлләрне булдырмау буенча халык белән чаралар

Халык белән террорчылык актларына бәйле гадәттән тыш хәлләрне булдырмауга һәм халыкны аларны бетерү бурычларын хәл итүгә җәлеп итүгә юнәлдерелгән чаралар үткәрү зарур.

Әлеге чаралар халыкның үз торак йортларын саклауда катнашуын активлаштыруга, постларның, торак-эксплуатация предприятиеләре, милиция терәк пунктларының, ГОЧС идарә органнары каршындагы вакытлы оператив штабларның оешкан эшләвенә юнәлдерелгән. Хокук саклау органнары белән тыгыз хезмәттәшлектә алар торак сектор биналарының һәм корылмаларының, җылылык, электр, су белән тәэмин итү системаларының торышын тикшереп торырга, кешеләр күпләп җыела торган урыннарда (юллар һәм транспорт коммуникацияләре янында) янгын куркынычы янаган предметларны һәм объектларны ачыкларга, торак булмаган урыннарның ябылу җайланмаларының торышын тикшереп торырга, куркыныч янаганда һәм контрольдә тотыла торган территориядә гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу, мөстәкыйль хәрәкәт итү мөмкинлеге чикләнгән торакчыларның исәбен алып барырга, аларга экстремаль хәлдә ярдәм күрсәтергә кирәк.

Биологик-социаль характердагы гадәттән тыш хәлнең мөмкин булган чыганаклары исемлеге

Ютазы районы территориясендә биологик-социаль гадәттән тыш хәлләр сыйфатында:

Авыл хуҗалыгы хайваннарының аеруча куркыныч кискен йогышлы авырулары, шул исәптән:

- котыру авыруы, Чыганаклар: кыргый ит ашаучылар (төлкеләр);

- себер түләмәсе, Чыганаклар: авыру хайваннар, билгесез себер язвасы каберлекләре,
- лептоспироз, дуңгыз чумасы, кош гриппы;
Кешеләрнең йогышлы авырулары барлыкка килү куркынычы:
- бөер синдромы белән геморрагик бизгәк (ГЛПС), Чыганаклар: тычкансыман кимерүчеләр (тычканнар, кыр кәҗәләре), туляремия Чыганаклар: кимерүчеләр һәм куянсыманнар;
- иксодлы талпан боррелиозы (Лайм авыруы), Чыганаклар: тычкан сыман кимерүчеләр (тычканнар, кыр кәҗәләре, вак хлән);
- себер түләмәсе (Anthrax), Чыганаклар: авыл хуҗалыгы хайваннары (эре мөгезле терлекләр һәм МРС, атлар, дөяләр, дуңгызлар), себер түләмәсе белән авыручылар.
Биологик куркыныч объектлар (үләт базлары, Беккари чокырлары һ.б.), шулай ук йогышлы авыруларның табигый учаклары биологик-социаль характердагы гадәттән тыш хәл чыганаклары булырга мөмкин.
Биологик гадәттән тыш хәлләр өчен озак вакытлы үсеш вакыты, зарарланулар күренешендә яшерен чор булу, барлыкка килгән йогышлану учакларының ныклы булуы һәм төгәл чикләре булмау, кузгаткычны (токсинны) табу һәм идентификацияләү кыенлыгы хас.
Ютазы муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы һәм Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты Баш ветеринария идарәсенең 22.0.2024 ел №10-27/441 хаты мәгълүматлары буенча, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге территориясендә гамәлдә булган 2 себер язвасы үләт каберлеге һәм 1 гамәлдәге биотермик чокыр, кадастр номерлары: 16:43:071201:516, 16:43:076901:36 һәм 16:43:076901: 35.

Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр мониторингы челтәрләрен колачлау пунктлары һәм зоналары

Гидрометеорологик характердагы вакыйгаларны мониторинглау һәм фаразлау «Татарстан Республикасы Гидрометеорология һәм әйләнә-тирә мохитне мониторинглау идарәсе» ДКУ тарафыннан гамәлгә ашырыла.
Җирлек территориясендә «Татарстан Республикасы Гидрометеорология һәм әйләнә-тирә мохитне мониторинглау идарәсе» ДКУ объектлары юк.
Геологик процессларга Мониторинг ТР МЭПР һәм «ТР Геоүзәге» ДУП тарафыннан башкарыла.
Социаль-гигиена мониторингын һәм фаразлауны Россиянең санитар-эпидемиологик күзәтчелегенең территориаль органнары гамәлгә ашыра.
Техноген объектларның торышын мониторинглауны һәм аварияләрне фаразлауны республиканың профильле министрлыклары һәм Ростехнадзорның Татарстан Республикасы буенча идарәсе, шулай ук Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнары составындагы күзәтчелек органнары, ә предприятиеләрдә һәм оешмаларда

предприятиеләрнең һәм оешмаларның сәнәгать иминлеге бүлекчәләре гамәлгә ашыра.

Коткару формированиеләре

Гадәттән тыш хәлләрне һәм аларның нәтиҗәләрен бетерү эшләрен башкару өчен:
- янгын сүндерү частьләре;
штатлы һәм штаттан тыш һәлакәттән коткару формированиеләре;
- сәламәтлек саклау учреждениеләре персоналы;
- башка учреждениеләрнең персоналы һәм техникасы.

Халыкны һәм матди чараларны ташу (эвакуацияләү) өчен район предприятиеләре һәм оешмаларының автомобиль техникасы кулланылырга мөмкин.

Инженерлык, һәлакәттән коткару һәм торгызу эшләрен башкару өчен шулай ук инженерлык техникасы, республика предприятиеләре һәм оешмалары һәм республика составына керүче муниципаль берәмлекләр җәлеп ителергә мөмкин.

Татарстан Республикасында "Татарстан Республикасының һәлакәттән коткару хезмәтләре һәм һәлакәттән коткару формированиеләре турында" 2005 елның 29 декабрендәге 134-ТРЗ санлы Татарстан Республикасы Законы кабул ителде (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

Әлеге Законның җайга салу предметы булып Татарстан Республикасының һәлакәттән коткару хезмәтләрен һәм һәлакәттән коткару формированиеләрен төзүнең һәм аларның эшчәнлегенең гомуми оештыру-хокукый һәм икътисадый нигезләрен, республика дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары, шулай ук предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, крестьян (фермер) хуҗалыклары, башка юридик затлар арасында, аларның оештыру-хокукый милек формалары һәм формалары, иҗтимагый берләшмәләр, республика территориясендә вазыйфаи затлар һәм гражданнар; ТР коткаручыларын, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне бетерүдә катнашучы башка гражданнарны һәм аларның гаилә әгъзаларын хокукый һәм социаль яклау өлкәсендә дәүләт сәясәте нигезләре.

Ютазы районы 7 нче зона эзләү-коткару отряды җаваплылыгы зонасына керә.

Гадәттән тыш хәлне бетерү көчләре даими әзерлек көчләреннән һәм чараларыннан (штатлы объект формированиеләре һәм оешмаларның һәм учреждениеләрнең махсус бүлекчәләре), гражданнар оборонасының граждан оешмаларыннан, хәрби частьләр бүлекчәләреннән тора.

Көчләр һәм чаралар группировкасы беренче, икенче эшелоннардан һәм көчләрдән тора. Беренче эшелонга даими әзерлек көчләре һәм чаралары керә, әзерлек вакыты 30 минутка кадәр. Икенче эшелонга ТР Гадәттән тыш хәлләр министрлыгы, Эчке эшләр Баш идарәсе, хәрби бүлекчәләрнең көчләре һәм

чаралары керә. Әзерлек вакыты 24 сәгатькә кадәр. Гадәттән тыш хәлне бетерү көчләрен гамәлдәге юллар буенча кертү күздә тотыла.
Территориаль штаттан тыш һәлакәт-коткару формированиеләре Россия гадәттән тыш хәлләр министрлыгының 2014 елның 18 декабрендәге 701 номерлы «Гражданнар оборонасы буенча чаралар үтәлешен тәэмин итү буенча штаттан тыш формированиеләр төзүнең типовой тәртибен раслау турында» гы 18.12.2014 елгы 701 номерлы боерыгы нигезендә төзелә. "Оборона турында" 1996 елның 31 маендагы 61-ФЗ санлы Федераль закон нигезендә, I һәм II класслы куркыныч җитештерү объектларын, аеруча Радиация куркынычы булган һәм атом-төш куркынычы булган производстволарны һәм объектларны, гадәттән тыш югары куркынычлы гидротехник корылмаларны һәм югары куркынычлы гидротехник корылмаларны эксплуатацияләүче оешмалар, мобилизация йөкләмәләре (заказлары) булмаган оешмалардан тыш) һәм федераль башкарма хакимият органының Гражданнар оборонасы буенча чаралар үтәлешен тәэмин итүче оешмалар исемлегенә кермәгән оешмалар һәм оешмалар, Гражданнар оборонасы буенча региональ һәм җирле дәрәҗәдәге чараларның үтәлешен тәэмин итә торган штаттан тыш авария-коткару формированиеләрен төзиләр һәм әзерлек халәтендә булышалар.
Гадәттән тыш хәлләрне бетерү көчләрен һәм чараларын төркемләү Ютазы муниципаль районының гадәттән тыш хәлләр комиссиясе карары белән төзелә. Төркемнең составы һәм саны һәр конкрет очракта билгеләнә һәм гадәттән тыш хәлнең характерына һәм масштабына бәйле.

Индивидуаль яклау

Башлангыч мәгълүматлар нигезендә проектлана торган территория химик зарарлану, радиоактив зарарлану мөмкинлеге булган зонага эләкми.
Шуңа күрә халыкны индивидуаль яклау чаралары белән тәэмин итүнең кирәге юк.

Янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү чаралары

Урыссу авыл җирлеге территориясендә янгын сүндерү-коткару өлеше юк, җирлек "Татарстан Республикасы буенча 11 ОФПС" ФДКУнең 42 нче янгын сүндерү-коткару часте хезмәт күрсәтү зонасында урнашкан, ул түбәндәге адрес буенча урнашкан: Ютазы районы, Урыссу бистәсе, Химиклар урамы, 6 йорт.

42 нче янгын сүндерү-коткару частенең килү вакыты Урыссу бистәсеннән Урыссу авыл җирлеге торак пунктларына якынча тәшкил итә: Иске Урыссуга 9 минут, Акса Күл авылына 11 минут, Каклы Күлгә 12 минут, Исмәт бистәсенә 12 минут, Байлар авылына 6 минут. (җирлек юллары буйлап

тизлек 45 км/сәг.дип кабул ителүен исәпкә алып), бу нормага туры килә («янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү буенча техник регламент»22.07.2008 №123 Федераль законның 76 маддәсе).

Халыкның проект санын, шулай ук торак пунктларның проект мәйданын исәпкә алып, янгыннан саклау буенча өстәмә бүлекчә төзү таләп ителми.

Җирлекләр һәм торак пунктлар территориясендә янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү чаралары Россия Федерациясендә Янгынга каршы режим кагыйдәләренең II бүлегендә билгеләнгән.

Аерым алганда, янгынга каршы режим кагыйдәләре нигезендә түбәндәге чараларны үтәргә кирәк:

- Материалларны, чүп-чарны, үләнне һәм башка калдыкларны, җайланмаларны һәм савытларны җыю, биналар һәм корылмалар төзү (урнаштыру), шул исәптән вакытлыча, учак ягу, ачык ут (мангаллар, кыздыру җайланмалары һ. б.) кулланып ризык әзерләү һәм калдыкларны һәм савытларны яндыру өчен биналар, корылмалар арасындагы янгынга каршы аралардан файдалану тыела;

- урманчылыклар белән чиктәш, шулай ук торфлы туфраклы районнарда урнашкан яклау объектларында киңлеге кимендә 1,5 метр булган янгынга каршы минераллаштырылган яклау полосалары булдыру, янгынга каршы ераклыклар булдыру, җәйге чорда коры үсемлекләрне, үсентеләрне, куакларны бетерү (җыю) һәм табигый янгыннар вакытында ут таралуны кисәтә торган башка чаралар күрү күздә тотыла. Янгынга каршы минераллаштырылган полосалар янгын сүндерү максатларында торак пунктларга һәм су чыганакларына баруга комачауларга тиеш түгел;

төрле корылмалар һәм ярдәмче корылмалар төзү, авыл хуҗалыгы эшләрен алып бару, янучан материаллар, чүп-чар, көнкүреш калдыклары, шулай ук агач, төзелеш һәм башка янучан материаллар калдыкларын туплау өчен янгынга каршы минераллаштырылган полосалардан һәм янгынга каршы ераклыклардан файдалану тыела;

- шәһәр һәм авыл җирлекләренең, шәһәр һәм муниципаль округларның, шәһәр эчендәге районнарның җирле үзидарә органнары тарафыннан янгын сүндерү максатларында янгынга каршы тышкы су белән тәэмин итү чыганаклары, шулай ук елның теләсә кайсы вакытында торак пунктларда һәм аларга якын территорияләрдә урнашкан янгынга каршы тышкы су белән тәэмин итү чыганакларыннан су алу өчен шартлар булдырыла, 21.12.1994 ел № 69-ФЗ санлы "Янгын куркынычсызлыгы турында"гы Федераль законның 19 маддәсе нигезендә;

торак пунктлар территорияләрендә, бакчачылык һәм яшелчәчелек территорияләрендә, шулай ук башка яклау объектларында яисә алар янында (200 метр радиуста) табигый яисә ясалма су чыганаклары (елга, күл, бассейн, градирня һ. б.) булганда, янгын сүндерү автомобильләрен урнаштыру өчен

аларга 12 х 12 метрдан да ким булмаган каты өслекле мәйданчыклары (пирслары) булган подъездлар төзелергә тиеш. торак пункт, яклау объекты территориясе һәм андагы биналар һәм корылмалар янгынга каршы су белән тәэмин итү чыганаклары белән тәэмин ителгән очраклардан тыш, елның теләсә кайсы вакытында су алу мөмкинлеге булырга тиеш.

Проект гамәлдәге сулыкларда янгын пирслары төзүне тәкъдим итә. Янгын сүндерү пирсларының төгәл урынын һәм санын проектлауның алдагы стадияләрендә билгеләргә.

Су башнялары елның теләсә кайсы вакытында янгын сүндерү техникасы белән су алу өчен җайлаштырылырга тиеш. Янгын сүндерү ихтыяҗлары өчен билгеләнгән су запасын хуҗалык һәм җитештерү максатларында файдалану рөхсәт ителми. Янгын сүндерү ихтыяҗлары өчен билгеләнгән су башнясын өзлексез энергия белән тәэмин итү өчен электр белән тәэмин итүнең су башнялары елның теләсә кайсы вакытында янгын сүндерү техникасы белән су алу өчен җайлаштырылырга тиеш. Янгын сүндерү ихтыяҗлары өчен билгеләнгән су запасын хуҗалык һәм җитештерү максатларында файдалану рөхсәт ителми. Янгын сүндерү ихтыяҗлары өчен билгеләнгән су башнясын өзлексез энергия белән тәэмин итү өчен электр белән тәэмин итүнең автоном резерв чыганаклары (п 53. Россия Федерациясендә Янгынга каршы режим кагыйдәләре, утв. РФ Хөкүмәтенең 2020 елның 16 сентябрендәге 1479 номерлы карары белән расланган).

Шулай ук торак йортларны янгынга каршы тышкы су белән тәэмин итү зарур.

Янгын сүндерү максатларында җирлекнең торак пунктларын, «2014-2024 елларга Татарстан Республикасында халыкны һәм территорияләрне гадәттән тыш хәлләрдән саклау, янгын куркынычсызлыгын һәм су объектларында кешеләрнең иминлеген тәэмин итү» дәүләт программасы нигезендә, усадьбалар санына карап, күчерелмә йә күчмә янгын сүндерү мотопомпасы белән тәэмин итәргә кирәк.

Биналарда һәм корылмаларда янгыннарны кисәтү өч төп юнәлеш буенча гамәлгә ашырыла: конкрет биналар һәм корылмалар өчен янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен эшләү, эксперт бәяләве һәм тайпылышсыз үтәү; янгынга каршы мониторингның, сигнализациянең, җиһазларны авария хәлендә сүндерүнең һәм янгын сүндерүнең автоматлаштырылган чараларын максималь киң куллану; дәүләт янгынга каршы хезмәт.

Янгынны сүндергәндә һәм коткару эшләрен башкарганда янгыннан саклау бүлекчәләренең иминлеге конструктив, күләм-планлаштыру, инженер-техник һәм оештыру чаралар янгынны сүндергәндә һәм коткару эшләрен башкарганда янгыннан саклау бүлекчәләренең иминлеге конструктив, күләм-планлаштыру, инженер-техник һәм оештыру чаралары белән тәэмин ителергә тиеш, аларга түбәндәгеләр керә:

- янгын сүндерү юлларын һәм янгын сүндерү техникасы өчен функциональ юллар һәм подъездлар белән берләштерелгән керү юлларын төзү;

- янгын сүндерү бүлекчәләре хезмәткәрләрен түбәгә һәм эчке баскычлар буйлап бина катларына күтәрүне тәэмин итү;

- тышкы һәм эчке янгын сүндерү максатларына исәпләнгән су чыгымы белән тәэмин итү,

- бинаны янгын сүндерү бүлегенә бүлү.

Территориядә янгын чыкканда кешеләрнең иминлеге бинаны проектлаганда кирәкле күләмле-планлаштыру чишелешләрен үтәү хисабына «Янгыннан саклану системалары саклау объектларында янгын таралуны чикләү күләмле-планлаштыру һәм конструктив чишелешләргә таләпләр» 4.13130.2013 нигезендә гамәлгә ашырыла.

«Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент» 123-ФЗ санлы Федераль законның 53 маддәсе таләпләренең берсе, ГОСТ 12.1.004-91* «Янгын куркынычсызлыгы. Гомуми таләпләр»енең дигән мәкаләдә кешеләрне вакытында һәм тоткарлыксыз эвакуацияләүне оештыру күздә тотыла.

Барлык биналарга керү юллары, автомобиль юллары боҗралы, ә тупик юлларда транспортны бору өчен мәйданчыклар булуын, территория норматив санда янгын сүндерү гидрантлары белән тәэмин ителүен, ә челтәрдә кирәкле басым саклануын күздә тотарга кирәк;

Икътисад объектларында:

- объектларны норматив документлар таләпләре нигезе-объектларны норматив документлар таләпләре нигезендә янгынны автомат рәвештә ачыклау һәм сүндерү системалары белән җиһазлау;

- объектлар территориясен җиңел янучан материаллардан, кыйммәтсез янучан корылмалардан (сарайлардан, коймалардан) чистарту;

- биналар һәм корылмалардан янгынга каршы өзеклекләрне саклау, янгын сүндерү яисә янгыннарны локальләштерү чорында янгын сүндерү көчләре һәм чаралары өчен маневрлар ясау өчен шартлар тудыру;

- янгынга каршы махсус сулы резервуарлар һәм ясалма сулыклар төзү;

- конструкцияләрнең утка чыдамлыгын арттыру, янгынга каршы махсус киртәләр булдыру.

Халыкка янгын куркынычсызлыгы таләпләрен төгәл үтәргә кирәк.

«Территориянең инженерлык җиһазлары» бүлеге нигезендә бөтен территориядә берләштерелгән хуҗалык-янгынга каршы су белән тәэмин итү системасы проектланды.

Тышкы янгын сүндерү сууткәргеч челтәренә урнаштырылган янгын гидрантларыннан башкарыла (һәр 100-150 метр саен). Биналарда янгын сүндерү гидрантларының урнашу урынын билгеләү өчен янгын сүндерү гидрантлары күрсәткечләре куела.

5.

Таблица 5.1

Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге территориясеннән файдалану балансы

№ т/б	Территория исеме	Гамәлдәге нигезләмә (2023 ел)		исәп-хисап срогы (2044 ел)	
		га	%	га	%
Урыссу авыл җирлеге территориясенең гомуми мәйданы, шул исәптән:		6825,53	100	6825,53	100
	Территории населенных пунктов, в т.ч.:	394,31	5,78	410,12	6,01
	Иске Урыссу ав.	156,05	2,29	171,86	2,52
	Байлар ав.	100,28	1,47	100,28	1,47
	Каклы Күл ав.	105,48	1,55	105,48	1,55
	Акса Күл б.	24,86	0,36	24,86	0,36
	Исмәт тимер юл разъезды б.	7,64	0,11	7,64	0,11
1	Жилая зона, в том числе	377,041	5,524	388,461	5,6913
1.1	*Зона застройки индивидуальными жилыми домами*	377,041	5,524	388,461	5,6913
2	Общественно-деловые зоны, в	2,546	0,0373	2,546	0,0373

	том числе				
2.1	*Многофункциональная общественно-деловая зона*	0,109	0,002	0,109	0,0016
2.2	*Зона специализированной общественной застройки*	2,437	0,036	2,437	0,0357
3	Производственные зоны, зоны инженерной и транспортной инфраструктуры, в том числе:	176,144	2,581	178,959	2,6219
3.1	- зона инженерной инфраструктуры	1,367	0,02	3,221	0,0472
3.2	- производственная зона	70,316	1,03	70,316	1,0302
3.3	- коммунально-складская зона	-	-	0,961	0,0141
3.4	- зона транспортной инфраструктуры	104,461	1,53	104,461	1,5304
4	Зона сельскохозяйственного использования, в том числе:	5248,247	76,891	5210,581	76,3396
4.1	*Зона сельскохозяйственных угодий*	5169,301	75,735	5136,528	75,2546
4.2	*Производственная зона сельскохозяйстве*	47,279	0,693	57,528	0,8428

	нных предприятий				
4.3	*Зона садоводческих или огороднических некоммерческих товариществ*	31,667	0,464	16,525	0,2421
5	Зоны рекреационного назначения, в том числе:	817,72	11,98	822,17	12,0455
5.1	*Зона лесов**	817,374	11,975	817,374	11,9752
5.2	*Зона озелененных территорий общего пользования (парки, сады, скверы, бульвары)*	0,342	0,005	4,797	0,0703
6	Зоны специального назначения, в том числе:	35,698	0,523	55,64	0,8151
6.1	*Зона кладбищ*	9,947	0,146	29,884	0,4378
6.2	*Зона складирования и захоронения отходов*	0,357	0,005	0,357	0,0052
6.3	*Зона озелененных территорий специального назначения*	25,394	0,372	25,394	0,372
7	Зона акваторий	160,272	2,348	160,272	2,3481
8	Иные зоны	7,866	0,115	6,905	0,1012

Искәрмә:

* Урман зонасына урман фонды җирләре, урман җирләре һәм утыртмалар керә

Таблица 5.2

Генераль план проектының төп техник-икътисадый күрсәткечләре

№ т/б	Күрсәткеч исеме	Үлчәү берәмлеге	башлангыч ел	беренче чират (2034 ел)	исәп-хисап срогы (2044 ел)
1.	Халык				
1.1	Даими халык саны - барлыгы, шул исәптән	кеше	1209	1622	1591
	Иске Урыссу авылы	кеше	705	1130	1110
	Байлар авылы	кеше	396	387	379
	Каклы Күл авылы	кеше	94	89	84
	Акса Күл бистәсе	кеше	4	6	8
	Исмәт тимер юл разъезды бистәсе	кеше	10	10	10
2.	Жилищный фонд				
2.1	Даими халык өчен торак фонды - барлыгы, шул исәптән	мең кв.м	35,33	41,04	41,04
	Иске Урыссу авылы	мең кв.м	20,44	26,15	26,15
	Байлар авылы	мең кв.м	10,82	10,82	10,82
	Каклы Күл авылы	мең кв.м	3,32	3,32	3,32
	Акса Күл бистәсе	мең кв.м	0,29	0,29	0,29
	Исмәт тимер юл разъезды бистәсе	мең кв.м	0,46	0,46	0,46
3.	Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары				

№ т/б	Күрсәткеч исеме	Үлчәү берәмлеге	башлангыч ел	беренче чират (2034 ел)	исәп-хисап срогы (2044 ел)
3.1	Мәктәпкәчә мәгариф оешмалары, шул исәптән	урын	35	43	43
	- саклана торган гамәлдәгеләр	урын	35	43	43
	- яңа төзелеш	урын	8	-	-
3.2	гомуми белем бирү оешмалары, шул исәптән	урын	210	210	210
	- саклана торган гамәлдәгеләр	урын	210	210	210
	- яңа төзелеш	урын	-	-	-
3.3	Балаларга өстәмә белем бирү оешмалары, шул исәптән	урын	-	20	20
	- саклана торган гамәлдәгеләр	урын	-	20	20
	- яңа төзелеш	урын	20	-	-
3.4	Дәвалау-профилактика медицина оешмалары, шул исәптән	сменага килүләр	95	95	95
	- саклана торган гамәлдәгеләр	сменага	95	95	95
	- яңа төзелеш	килүләр	-	-	-
3.5	Мәдәният йортлары, авыл клублары, шул исәптән	урын	550	550	550
	- саклана торган гамәлдәгеләр	урын	550	550	550
	- яңа төзелеш	урын	-	-	-
3.6	Китапханәләр, шул исәптән	мең экз.	27,1	27,1	27,1
	- саклана торган гамәлдәгеләр	мең экз.	27,1	27,1	27,1
	- яңа төзелеш	мең экз.	-	-	-
3.	Спорт заллары, шул исәптән	кв.м.	128	378	378

№ т/б	Күрсәткеч исеме	Үлчәү берәмлеге	башлангыч ел	беренче чират (2034 ел)	исәп-хисап срогы (2044 ел)
7					
	- саклана торган гамәлдәгеләр	кв.м.	128	378	378
	- яңа төзелеш	кв.м.	-	250	-
3.8	Яссылыклы спорт корылмалары, шул исәптән	га	0,054	0,324	0,324
	- саклана торган гамәлдәгеләр	га	0,054	0,054	0,324
	- яңа төзелеш	гс	-	0,27	-
3.9	сәүдә предприятиеләре, шул исәптән	кв.м сәүдә.п л.	88,3	488,3	488,3
	- саклана торган гамәлдәгеләр	кв.м сәүдә пл.	88,3	488,3	488,3
	- яңа төзелеш	кв.м сәүдә пл.	-	400	-
3.10	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, шул исәптән	раб.мест	-	14	14
	- саклана торган гамәлдәгеләр	эш урыны	-	14	14
	- яңа төзелеш	эш урыны	-	14	-
3.11	Җәмәгать туклануы предприятиеләре, шул исәптән	утырту урыннары	-	65	65
	- саклана торган гамәлдәгеләр	утырту урыннары	-	65	65
	- яңа төзелеш	утырту урыннары	65	-	-
3.12	Элемтә бүлекчәләре, шул исәптән	объект	1	1	1

№ т/б	Күрсәткеч исеме	Үлчәү берәмлеге	башлангыч ел	беренче чират (2034 ел)	исәп-хисап срогы (2044 ел)
	- саклана торган гамәлдәгеләр	объект	1	1	1
	- яңа төзелеш	объект	-	-	-
3. 13	Банк бүлекчәләре, филиаллары, шул исәптән	урын (окно)	-	2	2
	- саклана торган гамәлдәгеләр	урын (окно)	-	2	2
	- яңа төзелеш	урын (окно)	2	-	-
3. 14	УПП, шул исәптән	объект	-	-	-
	- саклана торган гамәлдәгеләр	объект	-	-	-
	- яңа төзелеш	объект	-	-	-
3. 15	ОПОП, шул исәптән	пункт	-	-	-
	- саклана торган гамәлдәгеләр	пункт	-	-	-
	- яңа төзелеш	пункт	-	-	-
3. 16	Җәмәгать бәдрәфләре, шул исәптән	прибор	-	-	-
	- саклана торган гамәлдәгеләр	прибор	-	-	-
	- яңа төзелеш	прибор	-	-	-
4.					
4. 1	Зиратларның гомуми мәйданы	га	1,78	21,71	21,71
5.					
5. 1	Гомуми файдаланудагы автомобиль юлларының озынлыгы-барлыгы, шул исәптән:	км	25,93	25,93	25,93
5.1.1	Федераль әһәмияттәге	км	15,59	15,59	15,59

№ т/б	Күрсәткеч исеме	Үлчәү берәмлеге	башлангыч ел	беренче чират (2034 ел)	исәп-хисап срогы (2044 ел)
5.1.2	Региональ яисә муниципальара әһәмияттәге	км	12,7	12,7	12,7
5.1.3	Җирле әһәмияттәге	км	2,89	2,89	2,89
5.2	Тимер юллар	км	-	-	-
6					
6.1	Су белән тәэмин итү				
	- су куллану	куб. м./тәүлеккә	428,35	380,3	346,64
6.2	Канализация	куб. м./тәүлеккә	184,87	151,4	152,79
	- агып төшүче суларның гомуми керүе	куб. м./тәүлеккә	-	-	-
6.3	Санитар чистарту				
	- ККК күләме	т/ел	-	546,22	518,99
	- ККК өчен контейнерлар	шт.	-	15	14
6.4.	Җылылык белән тәэмин итү		-	-	-
	- котельныйларның гомуми саны	шт.	1	1	1
6.5.	Газ белән тәэмин итү		232,54	264,88	297,22

№ т/б	Күрсәткеч исеме	Үлчәү берәмлеге	башлангыч ел	беренче чират (2034 ел)	исәп-хисап срогы (2044 ел)
	еллык газ чыгымы	мең нм3/ел	232,54	264,88	297,22
6.6.	Электр белән тәэмин итү				
	еллык электр куллану	мең кВт.ч/ел	2293,69	2612,68	2931,67
	- исәп-хисап куәте	кВт	443,94	505,68	567,42
	трансформатор подстанцияләренең гомуми куәте	кВА	522,3	594,9	667,6
6.7.	Зәгыйфь токлы челтәрләр		-	-	-
	телефоннар саны	шт.	-	-	-

6. КУЛЛАНЫЛГАН ӘДӘБИЯТ ИСЕМЛЕГЕ

Норматив-хокукый актлар

1. Россия Федерациясенең шәһәр төзелеше кодексы, 29.12.2004 ел.

№ 190-ФЗ (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

2. Россия Федерациясе Җир кодексы 25.10.2001 ел, №136-ФЗ (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

3. Су кодексы 3.06.2006 ел №74-ФЗ (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

4. Урман кодексы, 4.12.2006 ел, №200-ФЗ (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

5. 1994 елның 30 ноябрендәге 51-ФЗ номерлы Гражданлык кодексы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

6. «Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният ядкарьләре) турында» 25.06.2002 ел, №73-ФЗ Федераль закон (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

7. «Җирләрне яки җир кишәрлекләрен бер категориядән икенчесенә күчерү турында» 21.12.2004 ел, №172-ФЗ Федераль закон (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

8. «Дәүләт һәм муниципаль мөлкәтне хосусыйлаштыру турында» 21.12.2001 ел, № 178-ФЗ Федераль закон (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

9. «Дәүләт реестрлары белешмәләрендәге каршылыкларны бетерү һәм җир кишәрлегенең билгеле бер җир категориясенә каравын билгеләү максатларында Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 29.07.2017 № 280-ФЗ Федераль закон.

10. "Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент" 22.07.2008 № 123-ФЗ Федераль закон (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

11. "Янгыннан ирекле саклау турында" 06.05.2011 № 100-ФЗ Федераль закон (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

12. "Хәвефле җитештерү объектларының сәнәгать куркынычсызлыгы турында" 21.07.1997 № 116-ФЗ Федераль закон (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

13. "Халыкны һәм территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау турында" 21.12.1994 № 68-ФЗ Федераль закон (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

14. "Биналар һәм корылмаларның куркынычсызлыгы турында Техник регламент" 2009 елның 30 декабрендәге 384-ФЗ номерлы Федераль закон (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

15. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «2024 елга кадәр иҗтимагый инфраструктура, социаль хезмәтләр белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәҗәсен билгеләү турында» 26.01.2009 ел, №42 карары (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

16. «Татарстан Республикасы территориясендә эре янгыннарны сүндерү, гадәттән тыш хәлләрне һәм аварияләрне бетерү өчен янгыннан саклау көчләрен һәм чараларын җәлеп итү планын раслау турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2004 елның 11 октябрендәге 447 номерлы карары (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

17. «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында» 28.07.2004 ел, № 45-ТРЗ Татарстан Республикасы Законы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

18. «Ютазы муниципаль районы" муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 21-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

19. СП кагыйдәләре җыелмасы 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү"

СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.07.01-89* (РФ төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 2016 елның 30 декабрендәге 1034/пр номерлы боерыгы белән расланган (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән)»

20. Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрендәге 1071 номерлы карары белән расланган (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

21. СП 2.1.3678-20 «Оешмаларга, биналарны, корылмаларны, җайланмаларны һәм транспортны эксплуатацияләүгә, шулай ук товарлар сату, эшләр башкару яки хезмәтләр күрсәтү белән шөгыльләнүче хуҗалык субъектларының эшчәнлек шартларына санитар-эпидемиологик таләпләр" (РФ баш санитария табибының 24.12.2020 №44 карары белән расланган (үз көченә 01.09.2021 елдан керә).

22. СП кагыйдәләр җыелмасы 62.13330.2011 "Газ бүлү системалары" СНиП 42-01-2002 актуальләштерелгән

редакциясе (РФ төбәкләр үсеше министрлыгының 27.12.2010 елгы 780 номерлы боерыгы белән расланган (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

23. СП 42-101 - 2003 "Металл һәм полиэтилен торбалардан газ бүлү системаларын проектлау һәм төзү буенча гомуми нигезләмәләр".

24. СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 "Санитар-яклау зоналары һәм предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар классификациясе" (РФ Баш дәүләт санитария табибының 2007 елның 25 сентябрендәге 74 номерлы карары белән расланган (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

25. Уртак предприятие кагыйдәләре җыелмасы 30.13330.2020

"СНИП 2.04.01-85* биналарның эчке суүткәргече һәм канализациясе" (РФ төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 2020 елның 30 декабрендәге 920/пр номерлы карары белән расланган).

26. СП 124.13330.2012 "Җылылык челтәрләре". Актуальләштерелгән редакциясе СНиП 41-02-2003 (РФ төбәкләр үсеше министрлыгының 2012 елның 30 июнендәге 280 номерлы боерыгы белән расланган).

27. РД 34.20.185-94 "Шәһәр электр челтәрләрен проектлау буенча инструкция".

28. 153-34.48.519-2002 «0.4-35 кВ көчәнешләргә электр тапшыруның һава линияләрендә җепсел-оптик элемтә линияләрен проектлау, төзү һәм эксплуатацияләү кагыйдәләре.

29. Россия Федерациясе Энергетика министрлыгының «электр энергиясен кулланучыларның аерым энергия кабул итү җайланмалары (энергия кабул итү җайланмалары төркемнәре) өчен актив һәм реактив куәтләр куллану нисбәте күрсәткечләрен исәпләү тәртибе турында" 2015 елның 23 июнендәге 380 номерлы боерыгы (Россия Юстиция министрлыгы тарафыннан 2015 елның 22 маенда 38151 номерлы теркәлгән).

30. «Каты коммуналь калдыкларны туплау нормативларын раслау турында» Татарстан Республикасы Министрлар

Кабинетының 2016 елның 12 декабрендәге 922 номерлы карарын (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

31. Калдыклар, шул исәптән каты коммуналь калдыклар белән эш итү өлкәсендә Татарстан Республикасы территориаль схемасы (Министрлар Кабинетының 13.03.2018 ел, № 149 карары белән расланган) (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

32. Уртак предприятие кагыйдәләре җыелмасы 14.13330.2018 "Сейсмик районнарда төзелеш". Актуальләштерелгән редакциясе СНиП II-7-81 (РФ төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 2018 елның 24 маендагы 309/пр номерлы боерыгы белән расланган). СНиП II-7-81* сейсмик районнарда төзелеш (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән)

33. Уртак предприятие кагыйдәләре җыелмасы 115.13330.2016 "Хәвефле табигый йогынтылар геофизикасы". СНиП 22-01-95 актуальләштерелгән редакциясе (РФ төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 2016 елның 16 декабрендәге 956/пр номерлы боерыгы белән расланган).

34. СП кагыйдәләре җыелмасы 31.13330.2021

"СНиП 2.04.02-84* Су Белән Тәэмин Итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар "(РФ төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 2021 елның 27 декабрендәге 1016/пр номерлы карары белән расланган).

35. П 70.0010.09-90 техник яктан катлаулы булмаган объектларның эчке һәм тышкы янгын сүндерү системаларын проектлау буенча Пособие.

36. Уртак предприятие кагыйдәләре җыелмасы 30.13330.2020

"СНИП 2.04.01-85* биналарның эчке суүткәргече һәм канализациясе" СНиП 2.04.01-85 (РФ төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 2020 елның 30 декабрендәге 920/пр номерлы боерыгы белән расланган).

37. Уртак предприятие кагыйдәләре җыелмасы 116.13330.2012 " территорияләрне, биналарны һәм корылмаларны куркыныч геологик процесслардан инженерлык яклавы. Төп нигезләмәләр". СНиП 22-02-2003 актуальләштерелгән редакциясе (РФ төбәкләр үсеше

министрлыгының 2012 елның 30 июнендәге 274 номерлы боерыгы белән расланган).

38. Уртак предприятие кагыйдәләре җыелмасы 20.13330.2016» йөкләнешләр һәм йогынтылар". СНиП 2.01.07-85 актуальләштерелгән редакциясе (РФ төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 2016 елның 3 декабре турында 891/пр номерлы боерыгы белән расланган (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

39. ГОСТ Р 22.2.10-2016 «Гадәттән тыш хәлләрдә куркынычсызлык. Территориаль планлаштыру документларын эшләгәндә Гражданнар оборонасы чараларын, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чараларын нигезләү һәм исәпкә алу тәртибе» (техник җайга салу һәм метрология буенча Федераль агентлыкның 2016 елның 29 июнендәге 727-ст номерлы боерыгы белән расланган).

40. Уртак предприятие кагыйдәләре җыелмасы 165.1325800.2014 "Гражданнар оборонасы буенча инженер-техник чаралар". СНиП 2.01.51-90 актуальләштерелгән редакциясе (РФ төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 2014 елның 12 ноябрендәге 705/пр номерлы боерыгы белән расланган (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

41. СП кагыйдәләр җыелмасы 4.13130.2013 "Янгыннан саклану системалары. Саклау объектларында янгын таралуны чикләү. Күләм-планлаштыру һәм конструктив чишелешләргә таләпләр» (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

42. Язгы ташу чорында су басу (су басу) ихтималы булган зоналарга эләгүче республика торак пунктлары исемлеге. (Министрлар Кабинетының 29.08.2013 ел, № 1625-р күрсәтмәсе) (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

43. Аеруча кыйммәтле продуктив авыл хуҗалыгы җирләре исемлеге (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 23.12.2016 ел, №3056-р күрсәтмәсе белән расланган) (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

44. ИТС 10-2019 үтемле технологияләр буенча мәгълүмати-техник белешмәлек җирлекләрнең, шәһәр округларының

үзәкләштерелгән су агызу системаларын кулланып, агынты суларны чистарту.

45. Халыкка ашыгыч хәбәр итү зоналары Исемлеге (тиз үсә торган куркыныч табигать күренешләре һәм техноген процесслар килеп чыгу куркынычы янаган территорияләр) ("Татарстан Республикасы территориясендә халыкка ашыгыч хәбәр итү зоналары чикләрен раслау турында"07.10.2022 ел, № 1083 Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары).

Федераль программалар

1. Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2019 елның 13 февралендәге 207-р номерлы күрсәтмәсе белән расланган 2025 елга кадәр чорга Россия Федерациясенең пространство үсеше стратегиясе (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

2. РФ Президентының 2017 елның 13 маендагы 208 номерлы Указы белән расланган 2030 елга кадәр чорга Россия Федерациясенең икътисадый иминлек стратегиясе.

3. Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 19.03.2013 ел № 384-р күрсәтмәсе белән расланган Федераль транспорт (тимер юл, һава, диңгез, эчке су, торба үткәргеч транспорты), федераль әһәмияттәге автомобиль юллары өлкәсендә Россия Федерациясен территориаль планлаштыру схемасы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

4. Россия Федерациясенең энергетика өлкәсендәге территориаль планлаштыру схемасы, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 01.08.2016 ел №1634-р күрсәтмәсе белән расланган (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

5. Россия Федерациясенең сәламәтлек саклау өлкәсендә территориаль планлаштыру схемасы, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 28.12.2012 ел №2607-Р санлы карары белән расланган.

6. Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 26.02.2013 ел №247-р күрсәтмәсе белән расланган югары һөнәри белем бирү өлкәсендә Россия Федерациясен территориаль планлаштыру схемасы.

Республика программалары

1. «2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-икътисадый үстерү стратегиясен раслау турында» 2015 елның 17 июнендәге 40-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

2. «2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-икътисадый үстерү стратегиясен гамәлгә ашыру чаралары планын раслау турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2015 елның 25 сентябрендәге 707 номерлы карары (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2008 елның 22 октябрендәге 763 номерлы карары белән расланган «2020 елга кадәр һәм 2030 елга кадәр чорга кластерлы якын килү нигезендә Татарстан Республикасы Җитештерү көчләрен үстерү һәм урнаштыру» программасы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

Башка әдәбият

1. Татарстан Республикасының Тарих һәм мәдәният һәйкәлләре җыелмасы . – Т. I.-административ районнар. - Казан: "Мастер Лайн" нәшрияты, 1999. – 460 б.

2. Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре торак пунктларында булган мәдәният һәм сәнгать объектлары исемлеге, Татарстан Республикасы мәдәни мирас объектлары исемлеге һәм ачыкланган объектлар исемлеге, Татарстан Республикасы мәдәни мирас объекты билгеләренә ия объектлар исемлеге, Татарстан Республикасы Мәдәният министрлыгы тарафыннан 12.04.2014 елда бирелгән.

3. Татарстан Республикасында күчемсез тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне өйрәнү, саклау, реставрацияләү һәм файдалану: мәгълүмати җыентык. 2-3 чыгарылыш. Тарих һәм мәдәният һәйкәлләре. Тарихи-мәдәни территорияләр. Тарихи шәһәрләр. - Казан: "Карпол", 2001. – 335 б.

4. "Территорияне санитар чистарту һәм торак урыннарны җыештыру" белешмәлеге (Мәскәү, 1990 ел)

Фонд материаллары

1. Ютазы муниципаль районының Урыссу авыл җирлеге башкарма комитеты биргән анкета белешмәләре.

2. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 21.02.2011 №134 карары белән расланган Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

3. Ютазы муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Советының 13.12.2012 ел, № 24/6 карары белән расланган (09.11.2023 ел, № 32/7 үзгәрешләр белән).